

BÓLEBÁI

Paulinyi Tamás

Vigyázz! Mert ez varázskönyv! *Popper Péter*

Name: Kertész János
Order: 1621677

Köszönjük a vásárlást a szerző és a kiadó, valamint a terjesztő nevében is. Vásárlásával támogatta, hogy Magyarországon az elektronikus könyvkiadás fejlődni tudjon, a digitális kereskedelemben kapható könyvek választéka egyre szélesebb legyen. Köszönjük, és reméljük webáruházunkban hamarosan viszontlátjuk.

Paulinyi Tamás
BÓLÉBÁL

Kossuth Kiadó

Tartalom

[ÉLŐSZÓ](#)

[POPPER PÉTER UTÓSZAVA](#)

[Impresszum](#)

*Őszinte szeretettel ajánlom ezt a könyvet
- halottaimnak.*

P. T.

ÉLŐSZÓ

Jaj Istenem, hogyan is vágjak bele, hogyan mondjam el ezt az elejenincs-végenincs, se füle, se farka történetet, teli halottal, kiket most életre keltek, magam élő tetemére hívok, megréfálva velük minden tragédiát, hamis fogakkal mosolyogva, hogy juhú de jó volt, játsszuk el újra a feledhetetlen előadásokat most mások örömeire és szomorúságára is, bebizonyítva, hogy élni érdemes és emlékezni is, élő szót adva eltemetett gondolataim és álmaim lakóinak porló szájába, és az időnyíló virágait nyújtani nekik zálogul és bizonyosságul ráébredéseimnek és megbocsájtásomnak, immáron fölött fejjel, ott tartva sok-sok dologban, ahol ők tartottak, hagymázás látomásában egy vidéki temető éjjeli látogatásának, ahol biciklimet részegen elhajítva tehetetlen keserűségemben egy sírra feküdtem nagyapám, nagyanyám és anyám fölé, kiket az évtizedek múltával egykedvűen egymás fölé temettek, s én voltam ott fölöttük a negyedik csontváz egy égi röntgengép átható szemében tükröződve, zokogva és a rögöket markolászva, de élve, zsebeimben apám hamvaival, miközben mellettem egy parasztfiú ácsingózott türelmesen, aztán hazamentünk, ahogy az emberek a nap végén általában hazamennek, már ha van hova, keresem én is a helyem a múltban, ami pusztá emlék immár, sárguló fényképekkel és korhadó keresztekkel, divatból kiment és kinőtt ruhákkal, megfejthetetlen félreértésekkel, folytatásra váró régmúlt mondatokkal és feltámadásra váró elnémult emberekkel.

2005. december, Cserkút

ELMONDOM hát a történetet Nektek, amit több tekintetben tragikomikusnak, ám szórakoztatónak és tanulságosnak gondolok. Mondhatom, mert szereplői jobbára már nem élnek, meg amúgy sem akarok direkte bántót mondani bárkiről is. Igaz, most szinte csak a rosszra emlékezem, de ez jár nekem, mert eleget őriztem a titkokat, és mert remélem, hogy a rossz is vidám, így végső soron jó lehet. Mondhatnám, ugye, hogy mindez kitaláció, ahol az egyezések a valóval pusztán véletlenek. Lehet persze, hogy ebben-abbban így is tévedek, javítson ki az, aki jobban tudja. A lényeg úgymint a lényeg, a terápiás hatás, ami előre és holtra hitem szerint egyaránt kiterjed, adott esetben nyilván jól járhat az olvasó is. Végül is a gyerekkoromról esik szó, igaz, a leírt élmények inkább a tizennyolcat betöltötteknek ajánlhatók. Ha őszinte akarok lenni, azt ígérhetem, amit Churchill a világháború alatt: vért, szenvedést és könnyeket. S mint ő egykoron, ezt én is igyekszem betartani. Kezdjük akkor a történet, vagyis az emlékeim elején.

* * *

Szóval azok a hatvanas évek, bizony, a virágkoromat is jelentették, a jórészt boldog kisvirágkoromat. Képzeld csak el engem, tán nem is hinnétek, de pár évesen még szőke lurkó voltam, ahogy ott állok boldog öntudatlanságban, nyáron, falun, egy betonkádban, hallom, ahogy apám a kutat pumpálja, tart még az örök vakációm, vaskos, téglaszín gumicsövön át ömlik rám a víz, és én, a pesti kis fickó, hánykolódó műanyag hajóim közt visítok, mint egy kölyökkutya. Anyai nagyanyám, a Mama, tesz-vesz, kiscalamb lesz a vacsora, visítanak azok is, de más okból. A régi, módos kőház csupa relikvia, a parasztasszonyból úriasszonyá, majd a háború után újra parasztasszonyá lett Mama már özvegy, nagyapám, a nekem ismeretlen, néhai és a legenda szerint igazságos csendőr hadnagy csak a saját temetésén láthatott, ha látott, ő akkor koporsóban feküdt, én mózeskosárban.

Ó, a Mama, az öregszagú, dagadt bokájú kis tömzsi asszony, hát meghalt ő is a férjével együtt, csak még nem látszott rajta, hogy már szellem, csak az évekig nyúló titkos és hosszú lelki haláltusa. Apám és anyám a nyarakban engem a Mama és a vidék biztonságába, az ősi rend

világába zsuppolt, ami nekem maga volt a padlás- és a pinceillatvarázs, a dudva- és ólszagvilág, a patak, a kert és a Ház, ami már akkor a múlt volt, mások bejárható múltja és múzeuma. Ekkor még nem köszöntöttek rám a sikoltozó démonok, a Mama még nem lett tébolyult indiánna. Ha hiszitek, ha nem, ennek az elvarázsolt kastélynak a múltja eccerűen mézesmázosan gyönyörű volt.

* * *

Már barnuló hajú kisfiúként járok, kóborolok gyerekkorom nyaraiban, nem mintha ott lennék, ott is vagyok bizony. Ücsörgök a tornácon vacsorázó fölnőttek között, hat-hét éves ha lehetek, a nagyok boroznak, anyám furcsán kipirult, és a fokozódó feszültségből érzem, hogy baj van. Elém tolja a tányérját, hogy egyek, pedig nekem is van, aztán, hogy beleeszek, megüt és sikoltozni kezdi az egy szót, amit nem fogok elfeledni, és ismétli, hogy önző-önző-önző! Sápadtan nézem a szemében a rám várakozó demont, összeszorult gyomorral markolom a kanalat, míg őt a Mama elvezeti. Itt és így tudtam meg tőle, hogy gyógyíthatatlanul önző és értéktelen és szeretetre képtelen vagyok, itt égett belém, pedig sejtettem mindig óvodistaként is, hogy a leleplezés és a büntetés csak várat magára, s ezt a bünt nem válthatja meg a többiek gyenge próbálkozása, hogy hiszen még gyerek.

Valami eltörik bennem, Anya, aki addig kiszámítható volt, kegyetlen rémálommá változott. Ülök a tornácon, a többiek mind bent vannak, bent, ahonnan anyám vigasztalhatatlan, hisztérikus sírását hallom. Apa még velünk van, ugyan már nem sokáig, talán az utolsó vagy az utolsó előtti látogatása ez a Mama házában, igaz, vár ránk még egy emlékezetes szüret ugyanitt. Vesztemre nem látom át, hogy mi van, hogy Anya részeg és keserű, önző tehetetlenségében hisztériázik, és talán most, harminchat évesen lépte át sorsának az egyik legkegyetlenebb küszöbét a ránk váró közös évtizedek elborzasztó szellemkastélyába térve. Anya beteg, mindig is beteg volt és lesz, ő a Beteg és a szánnivaló, ő, aki születése után nem sokkal megnyomorodott, bénán, fél kézzel folytatva nagyra hivatott és nagyravágyó életét.

Apa más volt, egészen más volt, szép szál, jóképű fiatalos ember, katonatiszt, egyszerű lélekkel, töretlen és gyakorlatias derűlátással megáldva. Beszél, barátkozik mindig, nem nagyon törődve az

emberekkel, most is a praktikumot nézi, mikor lesz vége a sivalkodásnak, mikor lehet lefeküdni végre. Hogy a szellemkastélyban kinek milyen szerepet szán a sors, most még senki sem tudja. Hogy a démon megérkezett, már homályosan érzem, mit sem sejtve úton lévő újabb szereplőről. Tanácstalanul várakozok még az asztal mellett, majd, hogy odabenn lassan elcsendesedik minden, lecsúszok a székről és óvatosan én is bemegyek. Lefekszünk aludni.

* * *

Már Pesten vagyunk újra, itt élek, hacsak nem vidéken nyaralok, itt a frissen épült lakótelepi házban, immáron kisiskolásként, Anyával és Apával a hatvanas évek végének számomra derűs és biztonságos, közértés-könyvtáros szocializmusában. Alapvetően jó fiúnak tartom magam, sőt okosnak, ahogy ez az iskola falai közt is kiderül, csak hát egy sötét titok rejtezik bennem, amit nem mondhatok el senkinek, hogy mégsem vagyok jó, csak okos, így hát inkább sunyinak nevezném magam, lennék bár buta. Apa és Anya egyre többet veszekszik, össze is verekednek, néha nekem is jut belőle. Ha tudnám, hogy mindez még semmi, hogy mi fog még történni, most talán nem aggódnék annyira. Anyám még jobbára kedves velem, apámtól sem várok túl sokat. Közeledik az utolsó közös szüret, előtte azonban még egy meglepetés vár rám. Nyolcévesen különös fájdalmak gyötörnek, lábaim néha égni kezdenek, zsibbadnak, s bár nem szokásom a sírás, legalábbis a fizikai fájdalomtól, ilyenkor kitartóan vinnyogok, szinte lenyűgöz a tőlem független, büntelen kín. Apámék, vajon ki tudja, milyen megfontolásból, a forró vízzel telt kádba dugnak, tényleg használ. Nincs mese, kiterjedt kinövések nőnek a csontjaimon, én is Beteg vagyok. Újabb jel, újabb szégyenletes titok, térdeimen, csuklóimon domborodnak a csontdudorok. Egyelőre még alig tapinthatók, csak fájnak, de hogy mi lesz ebből, most ki tudja tényleg előre.

Anyám tanító, vagyis rajztanár, tanítványai között félalvilági fiatalok, akik egzotikus stílusáért rajongva szeretik. Eljönnek hozzánk, segítenek akár mosogatni is, és nekem, aki nyolcéves sem vagyok, nagyfiúnak, fölnőttnek tünnek, pedig hát csupán tizenhat-tizenhét évesek. Anyám nemcsak tanít, hanem rajzol, fest, szobrászkodik és kerámiázik is, hiszen végzett iparművészeti. Művészlélek, aki apámmal különös pár, a néhai

ludovikás sármőr egyszerű lelke a dolgokon sokat nem időzik. Nem látom, csak sejtem, hogy ők, a nagyok, már sodródni kezdenek szétfele. Magam is sodródok szétfele, az iskolában már csak árnyéka vagyok az okos kislánynak, intőket, rossz jegyeket kapok. Eltitkolt apró bűnök nyomasztanak, eldugott ellenőrzők, elhallgatások, így hát szélhámosként, kínosan mosolygó kedves kis hazugként élem napjaim.

Az egyik fiú, anyám egyik tanítványa nagyon hozzánk szokott, szinte itt lakik, afféle józsefattilás gyárudvari proletár, akinek tébolya nem versekben nyilatkozik meg. Ó, ha tudtuk volna, miféle purgatóriuma készül közöttünk az időnek, miféle évek várnak ránk megpróbáltatásainkkal! Minden adva volt, sebektől vérző érzékeny sorsok, és a lejtője az átláthatatlanságnak, keserű kipróbálásaként a végtelennek.

* * *

Akkor szünet! Képzeljétek el, ahogy ezerkilencszázhetven szép ősze már jócskán a borvidékre terül, és mi a falu melletti hegyoldalon, most is, mint mindig, az utolsók között, megkezdjük a szőlő szedését. Állok a hegyen, fel-le szaladgálok a puttonyosok és a hajlongó szüretelők között, nézem megbűvölten a vonatot a völgyben, kicsi, mint a játékvasút, pöfékelő gőzös húzza, magamhoz ölelném vele a tájat. Hamar alkonyodik, a nappal melegét esti fagy váltja fel, húzzuk haza a hordós szekeret át a falun, mint a hajóvontatók, este már préselünk. Együtt a különös család, együtt vannak a történet szereplői: Apa, Anya, Mama, Én és Jancsi, a tizenhét éves félvad tanítványtehetség, aki miatt apám már régen sértve érzi magát, nem is oktanul. Készüljétek, kezdődik a következő felvonás!

Borvidéken a borozgatás nem csak szünetkor természetes, alkoholisták erre tán még a kutyák is, mégis, ami itt készül, hamar túlnő a helyi szokásokon, Anyám megint kivörösödött, Jancsival kokettál, Mama feszeng, béna lánya sudár férje előtt nagy szégyen ez neki, Apa pedig kitör, noha ritkán szokott, ő inkább szociális ivó, a poharak csörömpölve törnek a földön, csapkodva pakol, talán már várta is ezt, hogy a sebzett méltóság jogos sérelmében távozhasson úriember módra. Érzem, hogy ez komoly, Mama is érzi, fut apám után, aki kérlelhetetlen, mert siet, hogy a vonatot elérje. Anya és Jancsi az italba menekülnek,

Mama Apa után küld, elindulok hát az állomás felé a sötétben, de elkanyarodok az utcán másfele, várok vacogva, hogy a vonatot biztos lekéssem, hogy elmondhassam, nem értem utol. Mintha egy nagyvadat kéne rohanásában megfékezni, félek, és nem hiszem, hogy sikerülhet, hát ezt most kinek mondjam el, tán épp neki? Ugye, így gondoljátok ti is?

Másnap minden fagyos szégyenbe burkolózik, csak a Mama sír, reménykedik, hogy minden jóra fordul, pedig most kezd csak igazán minden rosszra fordulni, mostantól az Ő felfeslett élete is tovább-, majd hamarosan szétszakad. A gyorsan sötétedő délutánban már készülődünk mi is vissza Pestre, egyedül a Mama marad a házban a befejezetlen szüret romjai között. Tudom, hogy Anyának sem lesz könnyű majd megérkeznie, talán Apa nincs is otthon, biztos megszökött, de azt nem tudom, hogy mi vagyunk azok, akik nem fogunk megérkezni, hogy mi leszünk azok, akik igencsak másfele kanyarodnak. Anyámék már a falusi állomáson rumot vesznek, amibe belesápadok, hiszen ebből lett a baj, anyám kipirul, Jancsi is olyan furcsa, de a démon még mosolyog. Játszadoznak velem a vonaton, úgy tűnik, hogy a sors bír némi akasztófahumorral, azt játsszuk, hogyha ők bármit kérdeznek, énnekem azt kell mondanom rá, hogy nem tudom. Én leszek a Nemtudomka, megjegyzem, nem nehéz. A rum elfogy, mint az utazás is az átszállásig, ahol a vidéki pályaudvaron egy órát várhatunk. Időnk van, és mint minden állomáson, kocsma is.

De vár ránk más is, képzeljétek bele ezerkilencszázhetvenbe, a vidékbe és abba, amit még nem mondtam, Jancsi hosszú hajú, tehát a korszellemnek megfelelően hippi, de legalábbis huligán. Anya konzolidálhatná, de nem tudja, mert látszik, hogy ő is részeg, ezt nem nagyon tudná tagadni. Magam riadtan kísérem őket, szégyenkezve fölötthöz nem méltó hangos viháncolásuk miatt, és kényszeredetten tűröm az újabb játékot, Jancsi nyakában kell lovagoljak, bár léptei érezhetően bizonytalanok. El is esünk az állomás padjai között, repülök és becsapódom és sajnos sírok is, sajnos, mert ezt mások is észreveszik. Anya még kacag, Jancsi pedig porolja magát, amikor megjön a rendőr, talán nem tudja, de démon ő is, bár mások szerint csak a „gyerekverésre” érkezett. Én csendben ülök, lehet, hogy mosolygok is és ügyesen nézek, hogy nincs semmi baj, de velem nem törődik a rend rettentő óre, Anyát igazoltatja és tegezi, ami Jancsinak elég, hogy ő is igazoltassa a rendőrt

és letépje a vállapját és öklözni kezdjenek, amire már odafutnak a vasutasok, félek, hogy a rendőr lelövi anyáékat, mert Anya is harcol a kisebb tömegverekedésben, már sodródna, viszik őket a forgalmi irodába az összeverődött tömeggel a nyomukban, én kirekedek, nem férek be a fölöttük lába közt, mindenki kíváncsi a borzalomra, miközben én kint totyogok, én, a Nemtudomka, dezertőrként, szökevény árulóként.

Valahogy bekérezkedek végül szégyenlősen én is, a benti verésnek és rugdosásnak már vége, Jancsi és a rendőr ruhája cafatokban, Anya se néz ki túl jól. Megjön a rohamkocsi, hátul ülünk a padon, orosz terepjáró, ami ráz nagyon, hosszúnak tűnik az út a rendőrségre, minden huppanó nyilall, még nem tudom, hogy a kulcscsontom eltörött. Odabenn az erős villanyfényben megnyugtatnak, hogy már mindent tudnak rólunk, kiderül, hogy mi vagyunk a nyékládházi csavargók, telefonon jelentették, hogy a környéken a sínek mellett egy gyanús pár kóborolt egy gyerekkel. Aztán az estéből éjszaka lesz, majd hajnal, Anya a rendőröktől elkunyerált papírokra villoni gögijében tehetségesen akasztófákat rajzol, majd Jancsit elszállítják, csak a miskolci börtönben látjuk újra másnap, fehér rácsok közt, kopaszon. Anya most már konzolidáltabb, kijózanodott, rémült, de határozott. Intézkedik, mint tanár, mint akinek feles barátai vannak odafönn, mint egy elkeseredett főnixmadár. Akárhogy is, nincs könnyű helyzetben a rendőrveréssel. Estére érünk Pestre, Apa tényleg eltűnt, nekem meg a fürdetésnél kilógó csontomról kiderül végre, hogy eltörött. A komoly diagnózis némiképp megvigasztal, bár mint általában, most is úgy érzem, hogy erről az egész dologról én, a sírók tehetek.

* * *

Pesten nehéz az élet – nyilván máshol is –, Anyát kirúgták az iskolából, ahol tanított, Jancsi börtönviselt lett, Apa újra velünk van, telente Mama is följár hozzánk vidékről egy-két hétre, telik az idő, mint a vulkánok eldugult kúpja alatt. Leginkább Mamával konspirálok, házi feladatokat hamisít nekem, intőt rádiroz, mikor hogy hozza a szükség. Egyre furcsább azonban, dolgozik benne tíz év özvegyi magánya s a megtört remény lánya házassága felől, kopogtatnak nála is a hangok. Apában csak a százkilencven centis „amerikai filmszínészt” látja, a jó partit, akit a faluban ráadásul sikeres boxolónak hazudik, szebben hangzik, mint

meósnak lenni Csepelen. Jancsit, a csábító huligánt nem bírja, falun a pletyka gyorsan terjed, főleg ha alapja van, a „hosszú hajú majom” ott is közmegvetésnek örvend.

Mama, bár én lassan tízéves leszek, megtartotta közvetlen szokásait, mint például a fürdőszobában, ahol bemászik mellém a kádba, ami tekintettel hajlott korára és a belépő kánkános mozdulatára, újra meg újra elgondolkodtatja gyermeki képzeletemet a női nem anatómiai megfejthetlensége felől. Amúgy eredendően takarékos parasztasszony lévén folyamatosan gyűjtöget, semmit ki nem dob, hiszen jó lesz az még valamire, az üres tejeszacskókat összehajtva teszi el az utókornak. Ha Pesten van, gyakran kukázik, apró ajándékokkal kedveskedve nekem is a szeméttárolóból. Kaptam tőle egy brióst, amit bár a mosogatóban elmosott és a radiátoron is szárítgatott, hogy szalonképesebb legyen, a szemetesszagtól nem tudott megszabadítani. Hogy Mama mennyire furcsa lett, csak a jövő nyáron tudtam meg, amikor is kettős falusi magányunkban egyszerűen indiánussá változott. A kukázás, mint a takarékoság egy formája, bár szolidabb mértékben, de nem idegen a családtól, legutóbb Apa egy törött műanyag repülőgépmodellt talált nekem a szeméttárolóban, amit epokittal így-úgy megragasztgatott. Aktuális eltitkolásom okán azonban nem kaptam meg, előbb pedagógiai célzattal a szekrénybe zárták, majd egy újabb büntettem eredményeként visszakerült a lelőhelyére.

Látjátok, én sem voltam könnyű eset, a jófiú álarca mögött gyűlt, bonyolódott a rengeteg titok. Apám „tehetetlenségében” a Gyermekünk című laphoz fordult, ahol mások okulására meg is jelent panaszos cikke, a „Miért hazudik a gyermekem?”. Én nem tudtam meg, gyanítom, ő sem. Most azonban a múltban járunk, ahol az iszákoskodás még csak titokban folyik, mire Apa hazajön a gyárból, Anya és Jancsi óraműpontossággal kijózanodik. Ők ketten számomra nyílt titokként szeretik egymást, rárányitva összegabalyodásaikra tudom, amit tudok, vagyis amit nem tudhatok. Lehetetlen is ez, hiszen nem lehet az ilyen, pár perc múlva kijönnek a szobából, sugárzik róluk, hogy csak én tévedhetek. Anya az Apa felesége, különben is, Jancsi önála húsz évvel fiatalabb, vannak tehát dolgok, amik nincsenek. Ugyanígy nincsen veszekedés sem napközben a kerámiaműhelyben, ahol, ha Apa léptei közelednek a lépcsőn, elnémul a kiabálás, és Jancsi Anyámmal együtt rendíthetetlen, békés csendben, már az asztalnál dolgozik.

* * *

Megjött a nyár, az indián nyár, bár még csak május vége van, én már itt vagyok a faluban Mamánál, aki nagyon megváltozott. Nem vár az állomáson, hát hosszan zörgetek, majd a kerítésen mászok be a megfakult édenbe. Az udvar rendetlen, gazos és a ragyogó napfény ellenére temetőszerűen kísérteties. Mama a szobában ül, zavaros tekintetével rám néz, épphogy csak megismer, pálinkaszagú. Én zavarban vagyok, ő nem, csámpázva megindul a spájz felé, kezében vastag falú, repedezett pálinkásbögréjével, ezt fogja szorongatni halálakor is. Huj, huj, hajrá, mondja, meg hogy huj incsucsunna, aztán nevet és a nevemet ismételteti. Kimegyek játszani az utcára, megkeresem a gyerekeket, akikkel barátkozok, meg is találom őket, játszunk a patakparton, játszunk náluk, én a falut nagyon szeretem. Közben a Mamára gondolok, hogy ez az indián incsucsunnaság biztos elmúlik, mert ilyen szintén nincsen, mert nem lehet. Aztán délután kijön értem a házból, hogy mit keres egy gyerek hajnalban az utcán, én meg kétségbeesetten mosolygok, hogy délután van, de látom, hogy baj van, mert már a járókelőket zaklatja a hajnalmaniájával, pedig falun mindenki mindenkit ismer. Kezembe veszem a dolgokat, mint eztán már szinte mindig, és betessékelem.

Másnap reggel Mama reggelivel ébreszt, vajas, lekváros, mézes kenyérrel, de nem szól semmit a tegnapról, és én sem kérdezek. Egy kicsit mintha újra a régi lenne, pedig már egyikünk sem az. Délutánra újra indiánná változik, és így megy ez napokon, heteken át, kiabál, énekel, az incsucsunnázás egyenesen a rögeszméjének tűnik. Én a házban rejtőzködök, a padláson régi újságokat olvasok, vagy a barátaimmal játszok, lelkiismeret-furdalásom van, hogy nem törődök vele. Aztán megpróbálom, de úgy érzem, nem tudok, vagy még inkább nincs mit csinálni. Az indián harci dalok elől végül az ágy alá bújok, a fogaimat csikorgatom és az ökleimet szorítom görcsösen. Mama valahogy mégis feltámad, már napok óta nem iszik, a játszás mellett engem is be-befog némi házimunkára. Takarítjuk az elhanyagolt lakást, gyűjtjük a kertben a lehullott gyümölcsöt, finom pálinka lesz belőle. Tényleg az lesz, visszük is a pálinkafőzőbe, ami túl a faluszélen van, majd egy óra járásra gyalog. Reggel indulunk, egy kisszekéren húzzuk a hordót, benne az erjedt gyümölcsök várják a színeváltozást.

A pálinkafőzőben persze kezdettől megy a kóstolás, a mestereknek Mamát nemigen kell győzködniük. Én kinn bóklászok az épület mögött, az elmaradt étkezésektől egyre éhesebben szagolom a törkölyhalmok átható szagát, ha benézek, úgyis ugyanazt látom, Mama a rézcsövek között a poharával bóklász, amin már a rutinos szakemberek is somolyognak, hát végül is nem tilos, hiszen a sajátját issza. Lassan délután, majd este lesz, a demizsonnyi pálinka elkészült, menni kéne, bár nem lesz egyszerű, mert Mama vidám, de járni nem tud, így marad a kisszekér mint megoldás és a látvány, amit nem fogok elfeledni. Gondoljátok csak el, az alkonyi napfényben egy kiskerekű, ruháskosárnál nem nagyobb szekérben ül Mama, aki michelinbábuként terebélyesedve ki belőle szorítja magához demizsonját, én pedig nekikeseredten vonzolólok haza hegyen-völgyön, kátyúkon át az indián dalnokot, s ha ez mind kevés, tudjátok meg, Mama a szekeret dévajul és szándékosan jobbra-balra hintáztatva, minduntalan kiesett belőle. Tízéves fővel nevettem és sírtam én is, hogy ilyen nincsen, kész, végem, azt a rézcsőszopó úristenit az ilyen lehetetlen világnak, az ilyen megátalkodott rézbőrű nagymamának.

* * *

Újra Pesten vagyok, itt, ha lehet, rosszabb minden. Anya és Jancsi, minden művészileg értékelhető teljesítménye mellett most már folyamatosan zugiszik, pedig olyan rossz az embernek, még ha gyerek is, ha hülyének nézik, próbálom persze elképzelni, hogy hát nem is azért van alkoholszaguk, nem is azért csillog egyre jobban a szemük, merthogy isznak, hanem hogy nem is tudom, miért.

Ezerkilencszázhetvennégy nehéz év lesz pedig nekem is, nekünk is. Apa beadta a válókeresetet, és felépült a lakásban a berlini fal, van a keletlakás meg a nyugatlakás, és ez a „fal” bizony még kerek húsz évig, apám haláláig állni fog. Különválva maradtunk tehát, de egy lakásban, Apa egy nagyszobában és egy kisszobában, mi, vagyis Anya, Jancsi meg Én, két kisszobában. A valóságban Jancsi általában késő este hazamegy, és csak kora reggel jön vissza, másrésről meg hát mégiscsak folyamatosan itt van, vagyis velünk lakik. Szűkül a kör és szorul a hurok, lényegileg most már hárman maradunk a pokol lassan forrásnak induló bugyrában, de hát ezt is ki kell még érdemelni.

Ezt adjátok össze, én túl vagyok az első komoly csontműtétemen, Apa perel, Anya nem akar válni, érzi az élete összeroskadását, de Jancsit sem ereszti, így hát isznak, Mama pedig magára hagyatva hallucinál távoli, kőből épült wigwamjában.

Anyámék halogatnak, dolgoztatnak, küszködnek lassan elhatalmasodó alkoholizmusuk süllyedő hajóján, s bár Apa is iszik, vele viszont azontúl, hogy a jelek szerint nem túl kíváncsi a sorsomra, sok baj még nincsen. Ősszel Anyában feltámad a családi ösztön és levelet ír Mamának, akitől nem szokatlan, hogy nem válaszol, most mégis Jancsi utazik le hozzá, mi majd később megyünk. Aztán, amikor este a szomszéd csönget át komor arccal, hogy jöjjünk a telefonhoz, Jancsi van vidékről interurbán a vonalban, már tudom, hogy baj van, Anya is tudja, hogy megmásíthatatlan ítélet várja odaát, mint ahogy van is, mert Jancsi holtan találta Mamát. Állok üres arccal az ajtóban, fiatal, kezdő gyászolóként, bennem süket csend, fogom Anya kezét, aki sápadt és remeg, és sírós hangon csak ismételvegetem neki, hogy a Mama, a Mama, a Mama.

Másnap korán indulunk, Anya a vonaton kínjában viccelődik velem, zavaromban én is nevetek, a faluba érve már siralmasabb a hangulat, Anyát ájulás és hasmenés kerülgeti, amíg a házhoz érkezünk. És akkor meglátom Mamát az előszobában a földön fekvő, felgyűrődött hálóingben, kezében a vastag falú pálinkásbögréjét szorongatva, márványfehéren, ami csak addig tart, amíg a testét meg nem fordítjuk, mint egy bogárét. A másik oldala lila, vagy talán fekete és sima, mint a kőpadló, amin feküdt, és én csak nézem-nézem belefeledkezve, hiszen az nem lehet, hogy ez a Mama, hogy indiánból bogárrá változott. Anya gépiesen intézkedik, a hullamosóról, a temetésről, indulnak is Jancsival utánajárni a faluba. Ketten maradunk Mamával a házban, Jancsival az előbb egy ágyra emeltük, most ott fekszik mozdulatlanul, nem tudom megállni, hogy ne érintsem meg, bele is csípek egy kicsit. A fehérebbik oldaláról olyan, mintha ő lenne, szürke, beesett szemével komolyabban néz, mint valaha, a másik oldala semmire sem hasonlít. Megérkezik a hullamosó asszony, kövéren, lomhán, becammog a bádoggáddal, most már hárman vagyunk, vizet melegít, beemeli Mamát, aki meztelen most is, mint a pesti kádban. Szivaccsal mosdatja, hajlongatja, és Mama egyszer csak „énekelni” kezd. A néni észreveszi, hogy rácsodálkozok a dűnnyögésre, meg is hajlítgatja nekem egyszer-kétszer Mama hátát,

akinek az összenyomódó halott tüdejéből jönnek a hangok, tényleg olyan rekedtes dúdolásféle.

Aztán a koporsó érkezik meg Anyáékkal, majd lassan befut Mamáért a temetői szekér, hogy végigmenjünk vele azon az úton, amin majd egyszer Anyát is végigkísérjük. A temetés rövid, Anya és Jancsi mereven állnak, én pedig kamaszos zavaromban és idegességemben a nevetéssel küszködök. Visszamegyünk az üres házba, az indiánna és bogárrá vált nagymama elhagyott kőwigwamjába, az asztalon még ott a kezéből kiszedett csorba bögre, szanaszét ott vannak utolsó napjainak szétszórt tárgyai, bennünk pedig valami ébredő lelkifurdalás. Ez volt pedig a nap, amikor Mamával együtt valami mást is végképp eltemettünk a múltból, hogy valami megint más, valami sokkal rosszabb vehesse kezdetét.

* * *

Mielőtt azonban Pestre vagy vidékre utaznátok velem, bemutatom magunkat közelebről, hiszen csak most kezdődik az az igazi utazás, a zűrodüsszeia, amiről a történet szól. Figyeljete!

Ezerkilencszázhetvenötöt írunk, én tizenhárom éves leszek, Anya negyvenkettő, Jancsi huszonkettő, Apa pedig ötvenhárom lesz ebben az évben. Mama halála óta Anya nagyon kiment a formájából, elhízott, olyan gömbforma lett, ami béna kiskezével és eredendően kerek fejével egy Grimm-mese manójának küllemét kölcsönzi neki, Jancsi, aki szintén alacsony, szinte köpcös, kazalszerűen hordja hosszú haját, és hozzá most már rövid, gyér szakála is van. Én vézna, nyúlánk, talán egy szégyenlős madárhoz hasonló kamaszként, rosszul sikeredett Beatles-frizurámmal egészítem ki a látványt, Apa viszont nem öregszik, igaz, nincs is sok közünk egymáshoz. A nevünk is megváltozott, Anya, ha józan, barátaimmal barátkozik, ragaszkodik hozzá, hogy tegezzék, és unos-untalan beceneveket osztogat. Így lett ő Zsazsa, Jancsi stílszerűen Csicsi, nekem pedig ebben az infantilis keresztségben a nem túl férfias Cucu név jutott. Tényleg, ezekkel a nevekkel akár a cirkuszban is felléphetnénk. Van egy kamasz barátom, aki átiratunkban csak Mandri névre hallgat, vele töltöm időm nagy részét, főképp hogy Anyáék, bocsánat, Zsazsáék, egyre jobban isznak. Nem rettentí őket már Apa vagy Mama szemrehányó lénye, én persze időnként kínos jelenlétnek tűnhetek, bús

filozófiáimban néha tényleg úgy gondolom, én állok rosszul hozzájuk, talán ezért is isznak.

Mandrival mi másfajta felejtésbe burkolózunk, van egy kémiai kísérletekhez való kisdiák-felszerelésem, ezzel kísérletezünk, mostanság ilyen kis rakétákat készítünk. Nem nehéz legyártani a fekete vagy füstös lőport, Gárdonyi is leírta már, kén kell hozzá, szén meg salétrom. Apa, a néhai katona, akivel még nincs megtiltva számomra a beszélgetés, segít is fát szenesíteni a lakótelepi konyha gáztűzhelyén, hát végül is ő a felnőtt. A rakéták lassan készülnek, merthogy mi meg végül is csak gyerekek vagyunk, így egyszerűbbnek tűnik a sima bomba gyártása, még szerencse, hogy csak papírdobozba rakjuk a töltetet. Ugyan egy kis baleset történik a puskapor darálásakor, felrobban a mákdaráló, nem könnyű eltüntetni a nyomokat. Nagy nap azonban a mai, szép februári este van és kész a bomba, ki kell próbálni, a porlóerkélyről dobjuk le Mandrival a parkba, de a kémiai időzítés várat magára, egy-két szerencsés kutyasétáltató így kívül kerül a veszélyes zónán. Majd szúróláng jelenik meg a fűben, pöffenés hallatszik, és sűrű fehér füst gomolyog. Elönt minket a mindenhatóság félisteni érzése, futunk vissza a lakásba tölteni a következőt. Az időzítőt rövidebbre vesszük, az előzőre negyedórát vártunk. Zsuzsa az ágyon fekszik, mint mostanában többnyire, és utánunk kiált, hogy ha már játszani megyünk, menjünk a közértbe is, amihez hosszú listát sorol. A bombát zsebre vágva türelmetlen fásultsággal hallgatom, kell még pénz és szatyor.

Aztán a lift előtt állok, és valami nagyon furcsa történik velem. Fényesség támad, sivító sistergés, ami összemosódik akaratlan sikítással, mintha karmokkal tépnék a combomat, minden savanyú, sűrű, fehér lőporfüstbe borul, aztán csak a csend van, a sikítás visszhangja és az ütészzerű fájdalom, ahogy kuporgok a lépcsőn leszakadt nadrágban, rám olvadt nejloningben, füstösen, és remegve a félelemtől, hogy mindez ki fog tudódni. Üveges szemekkel osonok a hátsó erkélyre, tudom, hogy valami nadrágot és inget kéne szerezni, valamit ki kéne találni, de most. A lépcsőházban a füsttől köhögve lakók jönnek felfele és lefele, a durranás és a kiáltás csalta ki őket, talán nem vesznek észre, én sem veszem észre, hogy vérző lábamból tenyérnyi darab hiányzik. Később megjön a mentő, de a lebukás gyomorszorító idegességében fel sem tűnik a fájdalom. Apa és Anya összehajolnak fölöttem, együtt, mint régen, amikor a csontjaim tüzeltek, és egy

pillanatra megértem, hogy most ők is félnek, és most nem haragszanak rám. Csak két hónap múlva tudom meg, a kórház és a sorozatos műtétek után, hogy a térdhajlat negyedfokú roncsolódása kis híján a jobb lábszáram elvesztéséhez vezetett. Hiába, szerencsés csillagzat alatt születtem.

* * *

Nyár van, vidéken vagyunk, a Mama nélküli házban, most fogom fel, hogy nincs többé, Zsazsa is megilletődötten járkál szülei és gyerekkora kihalt otthonában, ami immáron az övé lett egészen, minden lommal, minden emléikkel és minden halállal, mi vagyunk már itt, szabad kezet kaptunk önmagunkhoz, rosszabbat kitalálni sem nagyon lehetne. Csicsi mintha vendég lenne, afféle tisztázatlan státusz, érzi ő is, érzi mindenki, hát mit lehetne végül is ennek a világnak órája mondani. A falu távolságtartással fogad minket, talán nem minden alap nélkül, botrányos lényünket összekötik Mama magányos halálával, egyetlen mentségünk lehet, hogy Zsazsa művész, sőt Csicsi is az, s mint később kiderül, én is az leszek, a művészek pedig Mások, ha nem lennének azok, talán igazi művészek sem lehetnének. Zsuzsa pedig ráadásul beteg, sőt Beteg, és ez látszik is rajta, egy beteg művésztől pedig, mint ahogy ez szintén látszik majd rajta, sok minden kitelik. Elsőképp kapcsolatokat kell építeni a még részben hiszékeny helyiekkal, segítséget kell kérni, és jóindulatot, mielőtt bármi elromlana, mint ahogy fog is. Mama régi ágyneműit mosásba adjuk, a mosónéni nem lakik messze, épp a patak másik oldalán, ő volt az, aki Mamát mosdatta halálakor, elvállalja ezt is, hamarosan kész lesz, mondja, és mi még nem tudjuk, hogy nála ez mit jelent. Meg kell csinálni a kerítést, a régi kőkerítést is, ehhez is nyilván egyszerűbb emberek kellene. A ruhákat mi mossuk, hoztunk Pestről egy orosz mosógépet kéz alól, bádogteknők akadnak a háznál, esővízbe kell áztatni, mert az nagyon jó lesz a ruháknak. Minden változik, készülődik, Zsazsa körül pezseg az élet és repkednek az ígéretek.

Nemrég jutottunk túl a pesti kríziseken, halál, válás, robbanás és hát az ezek miatt való féktelen ivás, mind megterhelő volt, így jól jön most a lét oázisa az üldözötteknek, alkotni végre szabadon, távol a vádaktól és Apa egyre veszélyesebbnek mondott közelségétől. Most már csak rajzolni kell, és festeni és fát és márványt faragni, hacsak mindennek közbe nem

jön valami. Nem találjátok ki, ugye, mi jön közbe, ugye rossz vicc, ugye? A pince penésszel borított boroshordókkal van tele, azokban pedig Mama idejéből való kétséges ízű maradékok várják a feltámadást. Aztán mint a reglősök, a falu mesterei jönnek sorra beköszönni, az alkoholizmus legkülönbébb állapotainak élő demonstrációjaként várva a kínálást, ami nem maradhat el. A koccintásoknál Zsazsa és Csicsi szabódik, tudják ők is, hogy nekik nem szabad, végül is ezért menekedtek ide, aki beteg, ilyet nem tehet. Nagy döbbenetemre az elszántságuk hetekig kitart, nem lehet könnyű, szorongó reménykedésem közepette ezt átlátom én is.

Az egymást támogató falusi szakértők megkezdik a régi kőfal újjáépítését, lassan megy, sok idő és bor kell hozzá, de Zsazsában feléled a parasztasszonyok okos vére és beosztása, a veszélyeztetettek csak a legszükségesebb mértékben kapják az utántöltéseket. Esténként, amikor a kétkeziek hazadülöngélnek, más vendégek kopogtatnak, a szellem ritka helyi képviselői teszik nálunk, vagyis a művésztársaiknál időnként tiszteletüket. Gyakori vendég a falu költője, nyáron is felhajtott gallérú ballonkabátban jár, fején félrecsapott ripplrónaisapka, raccsolva beszél, jól érzi magát nálunk, Zsazsának, a Művésznőnek állhatatosan kezecsköl, Csicsit pedig csakis jánosozni hajlandó.

Aztán megtörik a jég, a fallal bíbelődőkkel váratlanul Csicsi is poharazni kezd, amit Zsazsa revánja követ szinte azonnal, éppen a tervezett nagymosás előtt. Ami eddig épült, estére mind összeomlik, a poharazgatásból kancsóból ivás lesz, félóránként kell forduljak a pincébe, hogy a törött üveglopóval a fogyást újratöltsem. Zsazsáék gyors lerészegedésétől az edzett falépítők is megriadnak, és a kezdődő kötözködésektől fagyossá váló hangulatban szokatlanul hamar hazafelé veszik az irányt. Magunk maradunk hármacskán, hacsak a hordókból kiszabaduló szellemet hozzánk nem számoljuk. Ismerős magány szakad rám, a szorongásnak vége, a félelem beteljesedett, Zsazsa és Csicsi állóháborúba kezd, az elmúlt évek keserűségeitől a kötözködés mestereivé lettek. Mint szívenütéseket érzem a mondataikat, célba találnak mind, korbácsként verik vele egymást és engem, számító fullánkos démonokként civódnak, a fogyó boroktól egyre állatiasabban és kiszámíthatatlanabban. Nem tudnak győzni, hiszen mind a ketten az igazság bajnokai, két igazság pedig hogyan is győzhetne egy időben.

Végül kialakul egy ritmus a részegségben, ami nem ismer nappalt és éjszakát, az öntudatlanság váltja benne ébrenlétük kegyetlen mámorát,

ha kell, éjjel ébresztenek, hogy a borért a gyűlölt hordókhoz lemenjek, mélyen aludni amúgy sem merek. A házban és körülötte megállt az idő, a munkások jó érzékkel távol maradnak, csak a költő próbálkozik kitartóan, nem tudván, hogy milyen ajtókat feszeget. Zavartan küldöm el újra és újra, hazudok folyékonyan, nincsenek itthon, vagy betegek, ami biztos: hogy most nem jó, később jöjjön, most nem lehet. Elmenni hazulról hosszan magam sem merek, rajtam a felelősség, s mint tudjuk, az egészről talán én tehetek. A ruhák a tornácon türelmesen áznak, lassan sárgulnak, és mint a vázában felejtett virágok vize, büdösek. Az egész házat átjárja valami kénköszag, mit részletezzem, van benne a romlásból ez is, az is rendesen.

A néhai indiánus kőwigwamjára újra felkerült a titok feltörhetetlen pecsétje, a boltokba szökdösve nyugtatom a kikerülhetetlen ismerősöket, hogy minden rendben van, anyuka jól van, bár egy kicsit betegeskedik, majd hamarosan jelentkezik nyilván. Lábujjhegyen osonok vissza rémálmaim otthonába, hordom a bort, jórészt aléltak, a kötözködések között épp csak esznek meg isznak egy kicsit, vécére se kell járni, szennyesvödör is van a világon.

Aztán egyszer csak gyomorszorító borzalommal látom, hogy a költő valahogy bejutott a kapun, biztos nyitva hagytam, ő meg naivul a Művésznőt keresi, próbál bejönni az előszobába, pedig mondom, hogy nincs itthon a Zsazsa, messzire ment, nem tudni, mikor jön. Tolja az ajtót, hogy megvárja itt őket, én pedig tudom, hogy odabent a pokol fortyog. Csicsi egy szál gatyában hörög az asztal alatt a koszban, Zsazsa se jobb, csak egy rövid hálóing van rajta hetek óta, semmilyen vonatkozásban nem néz ki jól, több mint rettenet. De most végzetemre meztelen talpak csoszogását hallom a hátam mögül, az ajtó pedig, amíg nem figyelek, kinyílik és a költő átlépi a határt. Vele szemben a homályban, testnedvektől terepszínű, tépett hálóingében ott áll Zsazsa, leginkább Yodára hasonlít, miközben kezében az üres kancsóval bambán próbálja beélesíteni a tekintetét, hasztalan. A költő pedig, mint aki szintén nem lát, örömmel fordul felém, és azt mondja: „De hát itthon van anyuka!”. Én meg elsüllyedek.

* * *

Hál' istennek vége a nyárnak, amiben átlagosan két hét józanságot négy hét szavakkal nehezen kifejezhető részegség követett, valahogy mégis megúsztuk élve és úgy-ahogy titokban. Pesten most egy fokkal visszafogottabb az élet, láthatási perekre járunk manapság, Zsazsa valami láthatási alkalmatlanságot szeretne elérni Apával kapcsolatosan. Politikai értelemben megint megbukok, gyerekkori trenírozásom okán ugyanis azt találom mondani a gyámhatóságon, hogy mindkét szülőmet egyformán szeretem. Ez a szeretet persze elég nyögvenyelős, de hát Zsazsával nem így szólt az előzetes megállapodásunk, hanem hogy Apára kellett volna nekem is panaszt tennem, valami látszólag logikus érvrendszerre emlékezve. Nyomorult érzésekkel telnek a napjaim, megint áruló vagyok, vagy egyszerűen jellemtelen. Köszönni köszönhetek Apának, ha az előszobában vagy a konyhában találkozunk, de beszélgetni nem szabad, most meg itt van ez a láthatás dolog, amit elrontottam, így a bíróság szerint kéthetente szombat-vasárnap megint kell mennem Apához, életünk megrontójához, láthatódnia. Ez pedig tényleg rossz, nekem legalábbis nagyon. Képzeljétek csak, ahogy szombat délelőtt lakótelepi lakásunkban felharsan Apa operaénekesként zengő hangja, hogy: „Kisfiam, hol vagy?“, én pedig Zsazsa és Csicsi szemrehányó tekintetének kereszttüzeiben átsomfordálok a lakás másik felébe, ahol az asztalon már vár az árulók reggelije, és én a nyitva hagyott ajtókon keresztül szörnyű szégyenemben Zsazsáék számára is láthatódó maradok. Ó, csak egy felnőtt lett volna ekkortájt közöttünk!

Apával egyébként üdítő a szabadság, ugyan nem törődik velem, de legalább nem rosszindulatú. Alig várom, hogy elhagyjuk a meghasonlott otthont, ahogy távolodunk, lassan felengedek. Kirándulunk, moziba megyünk, önkiszolgáló éttermekben ebédelünk, ő sörözget és beszél, beszél, én szóhoz nem jutva hallgatok, végül is pihentető ez a kettős magány. Újra meg újra megtanulom tőle, hogy ha lőnek, akkor hason feküdni érdemes, szemben a tűzzel, mert így nyújtom a legkisebb célfelületet. Tanulok német közmondásokat és erdei énekeket, amiket a bércek ormán szokás énekelni, tanulok mindent, amiről ő szeret beszélni, rólam és Zsazsáékról nem esik szó közöttünk. Mondhatnám, hogy kvittek vagyunk, mert őt meg nem érdeklik az én hobbijaim, meg is mondja őszintén, hogy: „Kisfiam, engem nem érdekelnek a modellvasutak”, és már fejt is tovább a keresztretjtvényeit, hát hallgatok illedelmesen.

Hazafelé, ha ezt a szót egyáltalán használhatom, jön a szükségszerű átalakulásom, a buszon már alig beszélünk, félrenézek, azt sem tudom, milyen arcot kell ilyenkor vágni. A lakásba érve halk, motyogó köszönéssel búcsúzok el, ha szerencsém van, Zsazsáék alszanak, ha nem, akkor marad a jeges némaság, amit majd az esti félrészeg litánia vált fel arról, hogy mit tett és mit tesz Apa velük, és én ezzel az emberrel megyek el szórakozni, míg az ő szívük itthon majd megszakad. Aztán mehetek rumért a közértbe, mert Zsazsa felizgatta magát a sérelmein, amik a rumtól csak még keserűbbek és hangosabbak lesznek, én már az összeomlás határán állok, Apa pedig odaát felhangosítja a tévét, hogy ne hallja a rikácsolást.

Csúszunk bele a télbe, szerencsére odébb van még a téli szünet, békeidőben Mandrival szőjük kamaszkorunk idéltlen álmainak történeteit. Az iskola után általában sietek haza, szorongva nap mint nap, hogy mit találok, ha megérkezek. Nagy meglepetésemre egy pulikutyát találok a kerámiaműhelybe zárva, Zsazsa fogadta be őt, hetek óta a házunk és az iskola környékén bolyong gazdátlanul. Története is van, és ebből adódóan már neve is, merthogy az utcai telefonnál bökölte Zsazsát, leszólitotta, mint egy kis ribanc, vagy ribike, így lett ő Ripike, vagyis Ripi. Nem tudom, mivel érdemelt ki minket, de immáron már nem én vagyok a sor vége, csattanhat még egyet az ostor. Jó is van mindebben, legalábbis nekem, a kutyasétáltatás ugyanis jogos kimenőket jelent, másrésztől meg mintha egy fogyatékos testvérkém született volna sorstársamul, van kihez beszélnem, ha nem is válaszol. Ripi egyébként szintén Beteg, a nyakán fent egy daganat terebélyesedik, amit majd többször műteni kell, csontjai lassan meszesednek, évek múlva járni se fog tudni, én segítem majd akkor a sírgödörbe egy vidéki, nyári alkonyon.

Most még azonban remél, úgy érzi, hogy megtalálta végső otthonát, az ember szíve meghasad, ahogy így visszatekint. A jobb napokon viháncol, ugrik az első pórázcsörrenésre, és a sétáltatás után nagy sóhajokkal az asztal alá heveredik, ahol verdeső lábakkal álmodja tovább futásait. Ripi amúgy szeizmográf is egyben, az első közöttünk elhangzó rossz szóra farkát behúzza onnan a helyére, ami, ha a helyzet még nem mérgesedett el eléggé, megváltó derűt is kiválthat Zsazsáék között. Rosszabb a helyzet, ha rosszabb a helyzet, ilyenkor a szánalmasan elosonó kutya csak feltüzezi a kitörni készülő indulatokat, az „ok nélkül”

menekülő szerencsétlen eb pedig, hogy „igazi oka” legyen, rúgás nélkül ritkán ússza meg. Közéleg mindeközben a téli szünet, amikor is először töltjük a karácsonyt falun, kimenekedve újra a pesti lakás métegyéből, művészi magányába térve a csendes vidéki háznak, na hát ettől rettegek én is reményvesztetten és hitetlenül.

Maga a készülődés a szokásos feszültségben telik, kisebb hisztérikus rohamokkal tarkítva, össze kell szedni a húsokat a nagycsarnokból, az olcsó kakasfejet, a fenyőfát, meg mindent, amit vidéken is megkaphatnánk, csak így állítólag olcsóbb, viszont mindenképp bonyolultabb. Zsazsa és Csicsi stratégiai elképzeléseik különbözősége folytán a verekedés határán állnak, én vagyok a békebíró, bár nem mondom ki, de szerintem egyszerű az ítélet: egyiküknek sincs igaza. Engem sem kell nagyon féltetni, én is bonyolítom a helyzetet, Mandrival ugyanis teknőcterráriumot rendeztünk be a közelmúltban, és miután a tízforintos nagyságú teknősbékát nem akarom Pesten hagyni, ezért egy újabb okosan tervezett, de terebélyes hőszigetelő szatyorral gyarapszik a sarkkutatókhoz méltó málharakás. Nincs kocsink, vonattal megyünk, kész élmény lesz kiérni a Keletibe is kétheti élelemmel, fenyőfával, kutyával, teknősbékával, a többi szatyrokkal és persze mivelünk. A folyamatos halogatások után most már indulni kell, holnap már Karácsony. Zsazsáék vagy két hete nem isznak és nem is fognak, mert most újjászületünk, és várnak ránk az Ünnepek. Készüljete ti is, az emlékeimben most már sajnos egy kicsit részletesebb leszek!

* * *

Megérkeztünk, ha nehezen is, itt az első este az átfagyott házban, és bár Zsazsáék tényleg nem isznak, most én hisztizek, nagyfiúhoz nem méltón sírok, órák óta, vigasztalhatatlanul. Kisírt szemekkel, torkomban lenyelhetetlen gombóccal járok körbe a szobában, nem hiszem el, ami történt, szeretném visszacsinálni az időt, olyan ostoba, szörnyű és szívettépő nekem ez az egész dolog. Este értünk a házba, a hidegbe, be kellett fűteni hamar, a nagy cserépkályhához Csicsivel ketten hordtuk a fát, gyorsan tűz lett belőle, a szerencsétlen teknőcnek is hiányzott már a meleg. Így tettem óvatosan a kályhára a félig telt vizes dobozával, így láttam utoljára élve. Aztán csak a döbbenetre emlékszem, hogy az edényben a víz zubog, a zöld teknőc pedig kifehéřült, talán még él,

hiszen ez az egész tényleg nem lehet. Zsazsáék vigasztalnak, csitítanak, de hát én meg gyilkos lettem, és rájövök, hogy vannak dolgok, amiket már nem lehet megjavítani. Már nem is tudom, miért sírok, gyerekebb lettem a gyereknél, fáj minden gondolat, fürkésznek ők is ketten, hogy velem talán valami nagyobb baj lehet. Egy idő múlva elcsitulok a tehetetlen, néma büntudatban, későre jár, holnap főzünk és feldíszítjük a fát, a lakás már egészen átmelegedett.

Eljött Karácsony napja. A fenyőfa még összekötözve a tornácon várakozik, az ételek a konyhában a főzéshez kikészítve, vízben áznak a kakasfejek. Takarítunk, Zsazsa vezényel ügyesen, a lakásban kávészag van, be-beköszön egy-két ismerős. És akkor Zsazsa váratlanul azt mondja, hogy koccintsunk arra, hogy nem isznak, és ezt olyan komolyan mondja, hogy még én is mosolygok, képtelenül hangzik pedig. Aztán megfogjuk egymás kezét, pedig a fenyőfa még nincs is felállítva, és én is kapok a borból, amit a pincéből hoztam, de csak belekortyolok, valamiért nem szeretem. Zsazsa még beszél a jórafordulásról és a szenvedéseinkről, majdnem sír, Csicsit megöleli és magukhoz húznak engem is, ez már tényleg a Karácsony, ezért töltenem kell nekik még egy kicsit. Nekem a dolog már gyanús, főleg, hogy a konyhába menve a kancsót is magukkal viszik, nem szabad mégsem vádlón neheztelnem, mert azt megérik és az megalázó, mert az emberek általában isznak, mégsem övezi őket boszorkányüldözés. Nem könnyű persze mosolyognom nekem se, de így mégis más, mondják, ugye látom, hogy így nincs is veszekedés. Én a szobában pakolok és sunyin fülelek a konyhából behallatszó hangsúlyokra, sőt néha leselkedek is. Egy idő óta csend van, ami nem jó jel, még aggasztóbb, hogy Ripi behúzott farkokkal jelenik meg a konyhából jövet. A nevemet hallom parancsolóan, kilépve pedig a démonnal nézek farkasszemet, ahogy Zsazsa és Csicsi is farkasszemet néznek a konyhaasztal mellett valamin összeveszve, valami lehetetlen dologgal elrontva hirtelen mindent.

Ilyenkor nincs mit mondani, nem is lehet, mert megálltak a kések a levegőben, lógnak, mint Damoklész kardja, kirobbanni készül a helyzet, mint a pattanásig feszült hidegháború. Zsazsa sértődötten vonul a hálósoba felé. Csicsi szenved és káromkodik, a kancsót a kezembe nyomni persze nem felejtik el. Már nem mosolygok én se, minek, megyek a pincébe, a bortól eltekintve szeretem, jó penészszag van lent, és a télhez képest meleg. Szívom a bort nekik, és megátkozom közben, pedig

meg van átkozva úgyis, érezni a szagán is, büdös lőre, a fene érti azt, aki megissza. Fent keserű csend van és marad is órákon át, a Karácsony, gondolom, már szóba se jöhet, komolyabb dolgokról van itt szó. Lábujjhegyen mászkálok a külső szobákban, se túl közel, se túl messze nem merek menni. Ha már rossz, akkor legyen rosszabb, azért se szól senki, sőt villanyt se gyűjtanak, Zsazsa suttog, nehogy lebukjon, hogy mégis megszólalt, hogy hozzak még bort, nem lep meg vele. Így fekszünk le szent Karácsonyeste némán, miközben a fenyő a tornácon, a kakasfejek pedig a vízben várakoznak, én Zsazsa mellett szorongok egy nagy franciaágy jobb oldalán. Csicsi lábtól egy díványon, mint a kutyák, kettőjük színpadias sóhajtozására alszom el.

Reggel arra ébredek, hogy részegek továbbra is, úgyse lehetne az estét szerintem se máshogy megmagyarázni. Csicsi csapkodva főz, saját bora van, szerezte, valamelyest barátkozás most, segíték főzni, kényszeredetten, mintha cinkosok lennénk. Zsazsának az ágyba viszem a bort, aztán ő is felkel, együtt főznek semleges félszavakkal beszélve, délutánra kész az étel és kész vannak ők is, szinte kancsítanak. A levessel kezdünk, abban vannak a kakasfejek, szét kell törni őket és kiszívni a puhára főtt kakasagyakat, ami békeidőben sem szép látvány, most viszont borzalmas, így egyszerűen. Zsazsa vörös és kerek fejfel hajol a tányér fölé, szétálló szemekkel és eltartott kisujjal szűrcsöli a kicsi koponyákat, lehet, hogy ő mindezt belülről másképp éli meg. Csicsi sátáni nézéssel néz és megvetően méregeti Zsazsát, aki erre nagyjából Csicsi irányába bámul és fölényes gúnnyal azt mondja, hogy: „Csicsi, te tökrészeg vagy!” Elnevetném magam, ha lenne hangulatom hozzá, de bennem is megfagy a vér, mert Csicsi a fogát csikorgatva hajlítgatni kezdi az evőeszközöket, durván markolva, nem úgy, mint Uri Geller, aztán a leveses lábas fedőjét gyűri össze, mintha papírból lenne. Zsazsa feláll, angyali nyugalommal felveszi a kuktát a konyhaasztalról, Csicsi mögé lép és jobbik kezével megsuhintva kereken fejbe vágja vele. Minden iszonyat ellenére lenyűgözve nézem a valóság elképzelhetetlen képeit, nem moccanok, sőt zavaromban csendben eszegetek, mintha tényleg mi sem történt volna. Pedig háború ez a javából, közelharc, ahol ember, ember ellen küzd. Csicsi bödülve feláll, vér folyik a fejéből, kicsavarja Zsazsa kezéből a kuktát, próbálja azt is meghajlítani, Zsazsa egy kétkilós kenyérral védekezik, sőt támad vele, újkori gladiátorviadal ez. Én is felállok, jobbra-balra lépkedve közöttük, mint a bíró a boxban, miközben

Csicsit újabb találat éri, még mindig nem bántja Zsaszát, sem engem, az még tán egy évvel később következik. Ijesztő a némaság is a püfölés közben, aztán Csicsi sírni kezd, állatias zokogás tör elő belőle, a földet üti, majd halálhörgésszerű sóhajok közt az asztal alá fekszik, és úgy marad. Zsazsa karon fog és a győztesek göggyével becipel a szobába.

Hosszú napok teltek el az ünnepekből, nincs mit hozzátennem, talán csak annyit, hogy a konyha a legütősebb a romlott ételektől, a Pestről hozott olcsó húsok a spájzban áznak, igaz, ott hideg van, de a szag így is bejön. Zsaszáék enni felváltva járnak ki, van egy villanyrezsó, én is azon melegítek ezt-azt magamnak. Vízét az utcán lévő kútról hozok, nem sok fogy belőle, Csicsi részegen is fűt, ez valami ösztön lehet benne, én is rakok gyakran a tűzre, mi más kell még nekünk. A Szilvesztertől nem kell félnem, váratlan italozásra tényleg nem számíthatok, hacsak nem ismerősökre, akik eddig talán szintén valami ösztönre hallgatva távol maradtak. Napjaim fásult semmittevással és menetrendszerű pincelátogatással telnek, azt mondják, az akasztást is meg lehet szokni. A folyamatos részegeskedésnek amúgy megvan az az eredménye, hogy Zsaszáék sokat alszanak, ha ébren vannak, akkor is inkább csak vegetálnak, mint a zombik, beleértve persze az egyre trágárabb és válogatatlanabb kötözködések. Átlépünk a Szilveszteren is, mintha megint mi sem történt volna, ha a tévét Csicsi bekapcsolja, Zsazsa kijön a hálósobából és kikapcsolja, ha visszamegy, Csicsi megint bekapcsolja, fél óra múlva pedig kezdődik újra az egész. Foltokban látom így Antal Imrét, Hofi Gézát és Kudlik Júliát, jó tudni, hogy van még élet a Földön. Koccintani most mégiscsak furcsa lenne, Csicsi érthetetlen szavakat dünnyög a tévé előtt, félig szívott Munkás cigarettáját elnyomja, hogy másikat gyújtson, Zsazsa alszik, én pedig a két szoba közötti köztes létben követem a lassan múló időt.

Ezerkilencszázhetvenhat első napjaiban hirtelen véget ér az átok, mindig olyan furcsa a visszaalakulásuk. A másnaposság ilyenkor napokig tart, riadt eszmélkedéssel és lidérces hallucinációkkal, amiben nem kis szerepe lehet a homályos és büntudatos visszaemlékezéseknek. Bocsánatkérésről szó sincs, együtt voltunk, így nyilván mindenről együtt tehetünk. Nekem is jó ez, fő, hogy vége, örülni tudni kell. A fenyőt is behozzuk január negyedike táján, hogy feldíszítsük illőn, és a maradékokból főzünk vacsorát. A „drága” húsokat kár lenne kidobni, végül is hidegben voltak, ha van is egy kis szaguk, azt az ecetes víz majd

elveszi, a főzés és a sütés pedig minden rosszat rendbe tesz. A vacsora elkészül, a furcsa illatok fölött úriemberek módjára szemet hunyunk, valahogy mégis óvatosan esszük, bele csak nem halunk.

Így állunk hát a fa alatt végül, viharverten, mint egy hajótörés túlélői, kár, hogy utazni kell, mert Pesten vár a munka és a napokban kezdődik az iskola. Megfogjuk újra egymás kezét, de most másként, mint tíz nappal ezelőtt, érezzük, hogy valami katarzis következik, valami roppant nyomorúság készül bennünk a megváltásra, hogy mégis minden megjavítható, hogy nem történt semmi helyrehozhatatlan, sírunk is szívből, mi, a három szerencsétlen összeölelkezve, meg hát itt van még a kutya is, talán elmondanak egy imát értünk az égi angyalok.

* * *

Pesten újra szép az élet. Iskolába járok és dolgozok is, merthogy az alagsorban lévő kerámiaműhelyünkben afféle mindenes kisinassá lettem. Én rakom a kemencét, türelem kell hozzá, sőt még a zsúridarabok készítésében is részt veszek. Zsazsa újra főnixkorszakát éli, hát ha valamit, akkor feltámadni tud. Csicsivel tervezgetnek, nyáron felújítjuk a vidéki házat, sőt a kerámiázáshoz villanykemencét építtetünk oda is, ne kötődjünk a városhoz annyira. Nem is értem őket néha, mintha dr. Jekyll és Mr. Hyde élne bennük együtt, és az átváltozószer csupán az alkohol. Furcsa pár ők, miféle sors ez, ki mondja meg?

Viszonylag békés a viszony Apával is, a konyhában és a fürdőszobában, csendben kerülgetjük egymást, beszélni vele, mint tudjuk, nekem se illik, valójában már köszönni sem szabad. Ő nem veszi zokon, néha még meg is paskol, ha elmegyek mellette, sejti, mi újság, ő se szól, ő se köszön. A lakásban újra kifolyt a víz, megtörténik félévente, hogy valaki nyitva felejtí a kádcsapot, az alsó lakók már fásult arccal csöngetnek fel, mi meg felmosunk és vizet lapátolunk. A parketta már az első áradásoktól tönkrement, púposodik most is tenyérsnyi helyeken, így Zsazsáék a főnixkorszakhoz méltón döntenek, eljött az idő, padlót csiszolunk. Nem sejtjük még, hogy a nagy tervek egyben rossz ómenek is lehetnek, pedig már a padlócsiszoló ismerős is gyanús, hetyke alkoholista, félalvilági szélhámós, olyan Jack Nicholson-os.

Ismerjük már hónapok óta, itt lakik nem messze ő is, tulajdonképpen maszek autójavító, afféle bajuszos zuglói fenegyerek. Kérkezik a

csiszológép, van hozzá smirgli is, vajon mi állhat az utunkba minekünk? Unalmas mondani, hogy mi, az is, hát a pokoljárást most már Pesten is el lehet kezdeni. Nicholson sörözik, nem aprózza, egy ládányival állít be a csiszolás előtt. Indul a ringlispíl, kezdődik újra minden, pedig a sörtől, azt mondják, nem kell félni, gyenge ital, igaz tényleg, sok kell belőle. Csicsi és Nicholson kétes állapotban rodeóznak a géppel a szobában, repkednek a parkettalécek, feljön az is, aminek eddig nem volt baja. Zsazsa kipirult mámorában is aggódik, de megnyugtatták, hogy ez természetes, aminek fel kell jönni, jöjjön fel, így tudjuk megragasztani. Miután ragasztó most nincs, éppen pihenni is lehet az izgalomra, fogynak a sörök, a változatosság kedvéért nem rumért kell majd lemennem a boltba. Éjszakára mély aléltóság telepszik a többiekre. Zsazsa az ágyon alszik, Csicsi és mesterünk a földön, én a másik ágyról lesem a szétdúlt szobát, középen a mozdulatlan csiszológéppel. Aztán mint egy látomás, Nicholson felkel, tántorogva az ajtót keresi a sötétben, amit nem talál, így a sarokban könnyít magán, boldog sóhajával keveredik a diszkrét csobogás. Ahogy visszadől, felkel Csicsi, ő már egyből a sarokba indul, a szabadság édes örvénye mámoríthatta meg ilyen hirtelen, és mint egy visszajátszás, csobogtat idebent ő is. Hozzáadom ezt is a többihez, a világ ilyen.

Ó, nagyon nehéz ez megint. Zsazsáék újra a mélyben evickélnek, Kinizsit és Kőbányait hordok mostanság nekik, a lakásban áll az idő, számolatlanul múlnak a napok. Titkolok mindent mindenki előtt, bár néha nem nagyon lehet, mintha a költő feszegetné az ajtót, néznek rám furcsán a házban az emberek. Bajok vannak velünk, nemcsak a zajongás, meg hogy miféle emberek járnak mifelénk, de Csicsi komoly harcban áll a házmesternével is, időnként épp hogy csak meg nem üti. Fel vagyunk jelentve, bűnös vagyok én is, ide tartozom, együtt lakunk. Két életem van most már egy ideje, különböznek egymástól, mint a nappal és az éjszaka. Az egyik az iskolában telik és mindenütt máshol, amikor nem otthon vagyok. Szelíd, hazug mosollyal élem, másoknak meséket mondok magunkról, lelkemben a titkok pedig gyűlnek, mint a kút mélyén a kövek. A másikat Zsazsáékkal élem, idővel rászoktam, hogy nekik se mindent mondok el. Még a békeidők is elhallgatásokba burkolóznak, hazudunk egymásnak kölcsönösen, bízni én már biztosan nem tudok. Az otthoni életem is kettős, egyszer én vagyok a legjobb kislány Zsazsának, aztán, akár ugyanaznap este, már önző senkinek,

értéktelen árulónak és megbocsáthatatlanul bűnösnek nevez. A jót el lehet rontani, a rosszat nem, így maradok az utóbbinál, tudom, amit tudok magamról úgyis, meg hát ebben akkorát nem csalódhatok.

A csiszológép pedig a felejthetetlen kezdet óta ott áll a szobában a kitört parkettalécek között, már napok teltek el, ketyeg a bérlet, ha Zsazsa kijózanodik, majd kimagyaráztatja velem valahogy. Végül Nicholson viszi vissza, övé a kereszt, mi meg szűkebbre vonjuk a körünket, afféle karácsonyi hangulat lengi be napjainkat. Zsanának kezdődik az újabb hálóinges korszaka, a főnixség jócskán odavan, Csicsi itt lakik, alig jár haza, pedig nem szokása, én pedig az iskolából hazaérve lábujjhegyen settenkedek a szobába, Ripit hipnotizálom, hogy ne csörtessen elém zörögve, hátha alszanak, és akkor amíg csak lehet, észre se vegyenek. Általában estére érik be a hangulat, nincsen borospince, ahova hajnalban lemehetnek, az éjjel-nappalikat pedig még nem találták fel. Estefelé jár az idő most is, durvul a szokásos veszekedés, ahol csak vádák vannak, nincs védelem, Zsazsa a gonosz világot ostorozza, és Csicsit, ami megint értelmetlen állóháborúba torkoll, miközben a siránkozás hisztérikus gúnyba csap át, aztán mikor ez a lemez is lejár, Zsazsa Apa bűneit veszi elő. Apa pedig itthon van, épp fürdik, tán készül valahová, amúgy sem zavarja túlzottan a megszokott harci zaj, az átkiáltásokon túl többet tenni még Csicsi se mert. Ez már közös téma, így Zsazsáék együtt hergelik tovább magukat a hisztéria felé, majd rájönnek, hogy hát itt van közöttük az áruló is, aki nem áll ki Apa ellen sosem, ez pedig történetesen én vagyok. Ma valami telihold lehet, ilyet eddig még nem csináltak, mert lökdösni kezdenek át a lakás másik felébe Apához, hogy legyenek együtt a gonoszok, és mert hogy én odavaló vagyok. Neki is löknek Apa ajtajának, amin át egyfajta spontán láthatódásra a szobába esek. A zajra felpattan a fürdőszobaajtó, Apa teátrális mozdulatokkal lép a képbe, vizesen és teljesen meztelenül, érett görög félistenként tárva ki karjait, miközben zengő hangját kiengedve harsogja, hogy: „Kisfiam, mi történik itt?“, mintha nem tudná, közben Zsazsáék visszavonulnak, én pedig udvariasan mentegetőzők a különös helyzet miatt, majd bocsánatkérő mosollyal hátrálok vissza, és a konyha senkiföldjén ácsorgok tovább egy darabig.

A helyzet nem javul, sőt romlik, az iskola mellett a másik menedékem az alagsori kerámiaműhely, ilyenkor csak én dolgozgatok, Ripi mellettem fekszik az agyagporban, együtt múlatjuk az időt, bár bennem

most is munkál az aggodalom és a lelki furdalás. Valahogy úgy érzem, hogy felelős vagyok értük, ezt persze Zsazsa hangsúlyozza is, én meg ha szeretni nem is tudom, de szánom őket, ha úgy tetszik, magunkat. Nem könnyű nekik sem, de tudjátok, ezt már visszanézve mondom, tényleg nem tudva, hogy a sors mennyire determinált. Aztán a pincéből felindulok a lakásba, meglesni, mi újság, és hogy nem tört-e ki az atomháború. A földszinten a liftre többen várnak, valaki jön vele lefelé, át is fut rajtam egy könnyű rettenet, ami csak addig könnyű, amíg a liftajtó ki nem nyílik, mert odabenn ott áll Zsazsa, mint egy liftes fiú, a szokott egy szál hálóingében, mezítláb, és beélesíthetetlen, tompa szemekkel néz az egybegyűltekre, se ki, se be, csak áll tovább, mint aki álmodik. Gyorsan beszálok mellé és behúzom magam után az ajtót, nem mintha a többiek tolongásának befelé, biztos elfelejtik, talán ők is álmodták, talán nem is figyeltek oda. De hát emlékeztetőül ott lesz nekik a liftben az alkohol vágható szaga, amúgy meg nemcsak naivítás, de talán kegyelet is van a világon.

És egyszer eljön a különös, megcsömörlött nap, amikor Zsazsa és Csicsi azt mondja, hogy elég a sörivásból, és én majdnem megkönnyebbülök, de a rafinált gondolat úgy folytatódik, hogy a sör olyan erjedt ital és belülről megmérgezi az embert, ezért olyanok ők, amilyenek, rumot kell inni tehát, mert az olyan tiszta párlat, a tiszta italtól meg nyilván más lesz az életünk is. Ez nem tréfa, komolyan mondják, csapkodnám pedig a térdemet nevettemben, de hát ilyen szomorúan legfeljebb ezen is csak sírni lehet. Pár nap plusz egészséges rumozás után azonban végre tényleg megcsömörlenek, jön a feltámadás, végül is húsvét táján járunk, és nagyon várnak ránk az intéznie- és tennivalók meg az egyebek. Mehetek majd ide-oda magyarázkodni, mint a főnixmadár fiókája, akit az anyja saját húásával etet, elnézést kérni a késedelmekért, a benemfizetésekért, amit mindenki megérthet, hiszen Zsazsa korábban járt már náluk az orvosi papírjaival, nálam is itt vannak, egyértelműen kiderül belőlük, hogy édesanyám, az üldözött Művésznő ráadásul szívbeteg.

* * *

Indulhatnánk épp a tartalmas vidéki nyárba is, ami hosszú lesz, és kalandos, mégis azt érzem, hogy már az eddigiekért is magyarázattal

tartozom. Tudjátok, ugye, hogy nem a gonoszkodás űz engem és a halottak zaklatása, nem is a bosszú és az indiszkréció. Figyeljete, elmondom, mi végre vagyok ilyen illetlen a múlttal. Hát csak azért, mert ha így történt, hát így történt, nem árthatok vele már csak magamnak, meg hallgattam és hazudtam is róla már eleget. No meg azért is, mert ha elmondom, hogy egy gyerek ilyenkor mit lát és mit érez, másnak még talán hasznára is lehet.

Akkor utazzunk megint. Vége az iskolának, úgy érve, hogy teljesen vége, kijártam az általánost, otthagytam második otthonom. Itt lettem okos kisfiúból szorgalomból elégséges, itt lettem kis művészi tornászból tornából felmentett Beteg. Mozdonyvezető akarok lenni, és ez komoly, érdeklődtem már a MÁV-nál is, mert megcsapott a mozdony füstje, igaz, közel a Rákosrendező. Zsazsa türelmesen hallgat, és elmondja, hogy előbb legyek kerármkus, aztán mozdonyvezető még mindig lehetek. Logikusnak tűnik, meg hát kerámikus vagyok tulajdonképpen most is, a műhelyünkben dolgozok úgyis eleget.

Megyünk hát falura újra, komolyak a szándékaink nagyon. Az utazás rutinos görcsökkel telik, szatyrok és táskák jönnek velünk, meg Ripi szájkosárban, meg még szatyrok és táskák, és ami nagyon nagy örömömre szolgál, személyi poggyászként utazik velünk a vonaton egy Riga moped. Tavasszal kaptam Zsazsáéktól a kis fekete-sárga szovjet segédmotort, talán valami ki nem mondott kárpótlás lehet. Vonulunk be az állomásról, én a felmálházott Rigát tolom, olyanok vagyunk, mint egy aprócska cirkuszi menet, köszöngetünk a gyanakvó helyieknek, tán még keresztet is vetnek mögöttünk az öreg nénikék. Június van, de a ház hűvös, van egy sajátos szaga, ami megcsap, ahogy nyílnak a régen zárt ajtók, én szeretem. A nagyszobában pedig ott áll a fa, a mi bűnbánóan feldíszített fenyőnk, megvárt minket hűségesen, nem tudva, hogy lesz még egy különös látogatója a következő nap folyamán. Nyílnak a spaletták, s ahogy az ablakon besüt a napfény, látni, hogy minden úgy van, ahogy hagytuk, idebent mintha még tél lenne. Aztán lassan átmelegszik a szobában is a levegő, mi kipakolunk, és már a néhai istállót nézzük, hová is kerüljön majd a kemence, hol lesznek a polcok az új kerámiaműhelyben.

Most minden olyan céltudatos, szinte gyanús, pedig igaz, új világ épül a romokon. Zsazsa, mint egy tehetséges stratégia, több fronton is megfontoltan támad, tetőcsere lesz, és kőművesmunkák, a kertet is

rendbe rakjuk, aztán jöhet a kemenceépítés és a villanszerelés. Valahogy megnyugszom végre én is, hogy ők, a nagyok ilyen kiszámíthatóak lettek, Zsaszában most tényleg tiszteletreméltó erőket látok, ettől Csicsi is magabiztosabb lett, a hangulat már-már vidám. Másnap aztán Zsazsa pisszeg nekünk, hogy jöjjünk be az udvarról csendben, és integet a nagyszoba felé, ahova óvatosan belesve tényleg egy mesebeli jelenet tanúi lehetünk. A karácsonyfával szemben állva egy cigány kisfiú ingatja a fejét hitetlenül, valahogy beosont a házba, nem számítva rá, hogy csodát fog látni ezen a rekkenő júniusi napon, csak nézi-nézi a feldíszített fát, látszik, hogy nem hiszi, csak a moccanásunk riasztja meg és téríti magához végül vallásos révületéből, ijedt szemekkel fordul meg, hogy mint egy macska fusson keresztül aztán a szobán és a kerten, majd ahogy jöhetett is, a kőfalon át tűnik el. Eltűnik aztán a fa is, a díszeket elrakjuk, és rend lesz a lakásban végre, komoly mesterek teszik nálunk tiszteletüket. Megindulnak a munkák, más ez most, mint a kőfalépítés, ha nem látom, el sem hiszem.

Na, csak lássátok, milyen boldog futárként berregek a Rigán, át a falun meg vissza, a világot régen szerettem ennyire. Ez a kismotor nekem maga a mennyország, büszkén feszítek rajta, mint majom a köszörűkövön. Parádézok is vele a barátok között, esek vele nagyokat, varasak a lábaim, ó, Riga, te horzsolós szabadság, hiányoztál már nekem, de nagyon! A ház körül mindeközben sokféle ember fordul meg, Zsazsa kézben tartja valamennyiüket, pedig némelyikük nem könnyű eset, a kertben például egy gyilkos kapál. Nemrég szabadult cigányember, valóban embert ölt, gyanakodva nézem én is, hasonlít Pasolini filmjéből Oidipusz királyhoz. Zsazsa a kertben dolgozókat különös módon hipnotizálja, latinos ragokkal egészíti ki a nevüket, vagy újakat ad nekik, ami a munka mellett az embert nyilván szintén nemessé teszi. A kapálgató cigányok óvatosan ízlelgetik új neveiket, a gyilkos pedig közben aranyról ábrándozik, olyan furcsa ilyenkor a szeme, ez lehet az egyik mániája. Hogy mennyire az, majd csak később derül ki, most még csak faggatózik tőlem is, hogy ugye, van aranyunk sok, ha mást nem, a nagymamától, ugye, van sok? Kitérő válaszokat adok, valamiért félek is tőle egy kicsit, pedig hát azt mondják, megbánta tetteit.

Így aztán történelmi korok olvadnak össze ezekben a nyári hónapokban, mint ahogy a mosó néninél is, akihez napok óta járok a másfél éve leadott ágyneműk után érdeklődni, nem sok sikerrel. Ő volt,

aki Mamát mosdatta annak idején, most azonban mintha bujkálna, hiába kiabálok, elérhetetlen. A koszos udvarból a lakásába óvatosan egyszerűen csak mégis meglátom, ahogy az ágyon fekve furcsán mosolyog, és a kérdésekre gügyörész valamit megnyugtatóan. „Meglesz, meglesz” – motyogta, és lomha kövér kezeivel bizonytalanul a szoba ismeretlen sötétje felé mutogat. Még nem tudom, hogy ezt a játékot még évekig – haláláig – fogjuk játszani. Egy újabb év múlva majd, amikor a ház mellett kacsázik el, a „Mikor?”-ra azt válaszolja, hogy: „Hamarosan”, fél évre rá azt, hogy: „Eljön még az az idő”, s tán egy évre rá csak annyit, hogy: „Majd”. Mindezeket a tanulságokat még nem ismerve húzom be magam után a szurtos ajtót, visszamenekedve a nyári nappal felüdítő fényeibe, bízva abban, hogy az öregedés, és talán más is, tőlem még messze jár.

* * *

Most csak egy rövid utazásra indulunk Pestre, tulajdonképpen térülünk és fordulunk, ám nem akárhogy, visszafelé egy nagy teherautóval, egy Zillel jövünk, megrakodva nyilván alaposan. Visszük Ripit is az állatkórházba, megnézik a nyakán a daganatot, ami egyre nagyobb, aztán jön ő is megint falura velünk. Az út igazán visszafelé izgalmas, Zsazsa a sofőrrel és a kísérővel utazik, én Csicsivel és Ripivel hátul a nyitott platón, a villanykemence alkatrészei és a vidékre szánt bútorok között. Robogunk már a majd háromszáz kilométeres úton, lobog a hajunk, Ripi dülöngél a kanyarokban, mint egy kisméretű bozontos borjú, nincs nagy baja, az orvos azt mondja, hogy jóindulatú zsírdaganat, csak ha tovább nő, akkor kell műteni. Már az első megállásnál kiderül, hogy Zsazsa a sofőrrel rendesen összebarátkozott, jó érzéssel elnevezte Kapitánynak, ami imponál az emberünknek, később a pesti kerámiaműhelyben egy darabig ő is nálunk dolgozik. Nekem is imponál a nagy teherautó, el sem hiszem, amikor megérkezünk, hogy a ház előtt pár métert kamaszként én is vezethetem. Nehezen, de bekerülnek a helyükre a dolgok, most már jöhet a legendás pesti kemencés, akit tőlünk is függetlenül Umbuldának hívnak az ismerősei. Ennyiben persze mégsem maradhat a dolog, a névadás ugyanis nálunk kötelező, Umbuldából így Umbó lesz, ez is valami.

Umbóval eddig Pesten volt dolgunk, jobbra szolid korszakainkat ismeri, így hát ártatlanul hívja meg Csicsit és hív engem is a falusi

presszóba, érdekes, beülni még sosem ültem be ide. Én kólázok és süteményt eszek, ők valami komolyabbat kérnek nyilván, Umbó Csicsinek is valami drága töményt rendel. Hunyorgatok Csicsi felé, mégsem mondhatom hangosan, hogy neki – nekünk – ezt most nem szabad. Csicsi szándékosan félrenéz, koccintgatnak tovább, Umbó a pincérnőnek udvarol, mi lesz ebből, nem tudom, csak sejtem. Végül hazaindulunk, és hogy Zsazsa se maradjon ki a jóból, Umbó még egy üveg likőrt hozat elvitelre, pedig a boltban olcsóbban megvehetné. Umbó a kemencés, teremő félisten nálunk – ezt még Zsazsa is belátja –, az érkezése így nyilván történelmi pillanat, egy kis ünnep ilyenkor csak belefér a nagy önmegtartóztatásba. Furcsa látni Zsazsáékban a visszafogottságot és a vívódást a mennyiséget illetően, egyelőre megy nekik, de érzem, hogy borotvaélen táncolunk. Később, a sötétedő nyári estében Umbó fürödni készül az udvarra tett lavórban, alapvetően nem egy szemérmes ember, pucéran tesz-vesz, természetessége és jó kedélye határtalan. Már köpcös és pocakos testét szappanozza, kevéske haja is habos, amikor Csicsi valószínűtlenül részeg állapotban a tornácon megjelenik. Dülöngél ő is, mint Ripi a platón, és kötözködni kezd Umbóval, azon a sátáni módon, amitől engem a jeges iszonyat önt el, de Umbó nagy döbbenetemre mindezt láthatóan nem veszi zokon. Derűs kedélyességgel válaszolgat Csicsinek, aki egyre inkább kezd összezavarodni a kötözködésével, én pedig úgy érzem, egy angyal áll előttem talpig szappanosan. Umbó már törülközik, bújnék mögé, vagy kérném, hogy maradjon velünk, költözzön ide, de közben aggaszt, hogy vajon Zsazsával mi van, nem is értem, Csicsi mitől rúghatott be ennyire.

Mint kiderül, kinyitották a konyakot, amit a kemence avatására vettek, alig van már belőle, Zsazsa is érdekesen néz ki. Aztán, hogy Umbó nyomja a kezembe a pénzt, hogy a kocsmába még valamiért elérjek, egy kicsit bizakodni kezdek, talán nem lesz baj, ha az este ő is velünk marad. Így is van, hihetetlen ez az ember, bár ilyen lehetnék én is, mosolyog, miközben lepattannak róla a nyilak, nem lehet a derűjén kifogni, ami úgy-ahogy, de a többiekre is átragad. Sajnos egy másik szobában alszik, de a hatás nem múlik el, csendes zavarral készülődve hamarosan Zsazsáék is lefekszenek. Másnap újabb csodára ébredek, nem részegek, Umbó húst süt reggelire, róla nevezzük el a borsos, paprikás lisztben megforgatott szeleteket. Tempósan készül a kemence, három nap van rá, aztán Umbónak mennie kell vissza Pestre, vajon velünk

akkortól hogyan lesz tovább? Zsazsáék, mintha szégyellnének eldurvulni, isznak most is, de magukhoz képest inkább keveset, még munkálkodnak is, főznek is, mint a jó gyerekek. Aztán eljön a nap, amikor kész a kemence, Umbó már nem iszik, kocsival jött, azzal is utazik vissza, hátba lapogat búcsúzóul engem is. Kikísérjük különös varázslónkat, az utcán integetünk hosszan, ő nagyokat dudál és indexel is jobbra-balra távolodtában, azt mondta, jól érezte magát. A kapu becsukódik mögöttünk, megyünk ünnepelni, körbetáncoljuk a kemencét, Zsazsa a győzelmi indulóját, a „Megesküdött a büszke nő, hogy vérét újra ontja ő...” kezdetű francia dalt énekl, vár még ránk a sült húsos, umbós vacsora, rájuk meg utána az ünnepi borozgatás.

A kemence igazából még nem működik, kell hozzá a három fázis, amit majd a helyi szakemberek kötnek be, nálunk viszont a hosszas várakozás közben sejtetően elromlott a hangulat. Most valahogy másabb, mint korábban, valahogy hullámszik a rossz kedv, még nem a hálóingés állapot uralkodik, sőt meglepetésemre napközben Csicsi festeget. Tehetséges művészek amúgy mind a ketten tényleg, az első éveikben együtt rajzoltak-festettek csendéleteket, sőt Zsazsa fát és márványt is faragott, aztán maradt a kerámia, a keserűség, és a halogatás. Most Csicsi fest – és mint annak idején Apa Zsazsára, hogy alkot –, rá most Zsazsa irigykedik, bár szóban biztatja, de hát a biztatás szívből az igazi. Így aztán Csicsi távoli szobákba zárkozva festi képeit, amik olajfestmények méretes vásznan, olyan középkoriasak. Nekem is jut időm motorozni nappal, de esténként már sűrűbb a pinceprogramom, no, így telnek napjaink.

Ha felkészültként nem is, de szégyenként sem ér a kezdése a napnak, amikor kiszállnak az áramszolgáltatók, vezetőjük egy szép szál, derék ember, ami megnevezés erefelé a kellőképp elhízott és a gutaütöttekre jellemző pozsgás arcszínű lakosokra vonatkozik, kezdődik is a kínálgatás, pedig ebben a szakmában ez veszélyes is lehet. A drótokat már kezdik is összekötni, Csicsi pedig mindenki döbbenetére nemcsak a poharazgatásban jár elől, de a villanszekrényt illető tanácsadásban is, ami azért is furcsa, mert sem műszaki érzéke nincs, sem az elektromossághoz nem ért. Különös helyzet alakul ki, ahogy egyre jobban beleélve magát az utasítgatásokba, a szerelőket próbálja irányítani, és rosszul értett szakkifejezéseket ismételve magyaráz. Ott lődörgök a tornácon én is, szokott bocsánatkérő mosolyommal igyekezőm tompítani a hangulatot, de Csicsi a drótok között nyúlkál,

csoda, hogy pofon nem verik. Miután mindenkit lefárasztott, végre lefárasztja magát is, majd némi sértődöttséggel szemléli a nélküle zajló „elkontárolt” munkálatokat. Kora estére megvan a bekötés, az első bekapcsolást nekem mutatják meg, mert Zsazsáék elfáradtak és a szobában alszanak.

Vége felé jár már ez a különös nyár is, tényleg elkészült egy-két dolog, a kemence is működik, csak a megváltás maradt el valahol, főképp Zsazsáé, aki nem ért célba most se, pedig igazán nekifutott. Meglenne pedig most hozzá minden, hogy kedvére alkothasson ő is, csak ez a szenvedőmániája gyötri közben lerázhatatlanul, no meg itt vannak egymásnak Csicsivel, rókafogta csuka lehetnének leginkább, én meg a ráadás. Jaj, máig nem tudom, mit gondoljak felőlük, mert ha rossz is volt ez nagyon, valahol, valamiért, valakinek jó is kellett legyen.

Gondoljátok csak el, ahogy az egyik délután mint királyasszony és lovagja ülnek Zsazsáék a tornácon, én a boroskancsóval meg, gondolom, az apród lehetek. Leveshez pucoljuk a zöldséget, még csak félárbócon vannak a pillák, a hangulat sem nagyon rossz, amikor valaki a kőfalon át bedob egy követ. Be is kiáltanak hozzá csúfolódva, hajtogatják egyre, hogy: „Csicskás, csicskás, csicskás!” A csicskás nyilván Csicsinek szól, de hát hogy ő lenne a Zsazsa tisztiszolgája, az már mindenkit sért, főképp, hogy valahol igaz. A csicskászás folytatódik, a kőfal mögött amúgy a patak folyik, onnan csúfoskodnak valami cigánygyerekek. Csicsi egy darabig túri, aztán felkapja az asztalról a legnagyobb kést, a kőfalhoz galoppozik és átveti magát rajta, dúvadként rohanva tovább a kiszáradt mederben menekülő agresszorok után. Zsazsa rám néz és a kezembe nyom egy kis műanyag nyelű zöldségpucoló kést, majd azt mondja: „Menj!” Én meg megyek, megyetek Csicsi után, a kőfal átugrása nekem nem sikerül olyan szépen, eltart egy darabig, amíg a patakparton egyensúlyozva beérem őket. A gyerekek, kisebbek, nagyobbak nálam – olyan kamaszformák végül, mint én is – már a patak fölött egy hídon állnak, onnan anyáznak, ha Csicsi közelebb megy, akkor ők távolodnak, ha mi indulnánk vissza, ők jönnek újra közelebb. Csicsi mint egy kivont karddal, hadonászik káromkodva a magasba tartott késsel, én meg az alkonyi napfényben állok oldalt egyik lábamról a másikra, hülyén lóg a kezemben a kis zöldségpucoló.

Pár nap múlva aztán a piacon ódöngök, amikor rettenetemre meglátom az egyik cigány fiút a hídról egy biciklit tolva, a kormányon a

szatyorban zöldségek lengenek, jön felém, olyan bajszos, korán érő, közülük talán a legnagyobb. Odajön hozzám, hogy mi volt az a késes dolog, meg hogy fogjam csak meg a biciklijét, én meg, mint akit hipnotizálnak, zavaromban megfogom. Lendületből kapom a csattanós pofont, ő meg bólint, majd a biciklit visszavéve felül rá és elkerekezik. Zúgó füllel, vörösen nézek körül, hogy ki látta, aztán hazaindulok én is, valahogy úgy érzem, hogy a törvény – ha nem is túl jogosan, de – beteljesedett.

* * *

Ez már Pest megint, eltelt egy újabb nyár, szeretem én az őszt végül is, meg hát sok panaszom nem lehet, szakma lesz a kezemben, a mozdonyvezetés várhat, maradok kerámikus. A lakótelepi napok viszonylag nyugalmasan telnek, talán az étkezési szokásaink változtak egy keveset, Apához hasonlóan ugyanis a közétkeztetésbe most mi is befizettünk. Az alumínium ételhordóink egyformák, ezért Apa piros ragasztószalaggal jelöli a magáét, neki a piros ragasztószalag a mindene, el lenne vele egy lakatlan szigeten is. Ezzel javítja a teniszütőjét, a megrepedt szobaablakot, ha kell, képeket is reparál, érdekesen néz ki a sok piros csíktól a szobája, nagyjából úgy, mint egy közlekedési baleset. Mi az ebédért a régi iskolámba járunk, tulajdonképpen nem is azt esszük, amit ő, mert neki – mint a többi normálisoknak – az iskolához épített konyhából adják ki délutántól a vacsorát. Mi protekciósok vagyunk, merthogy Zsazsa kerámiaszakkört szervezett az alsósoknak, így hát szegről-végről most ő is pedagógus, mint régen, ezért valamiféle kedvezmények illetik. Az ebédért én, a vén diák járok vissza az iskolába, köszönetek a régi tanároknak az ebédlőben, úgy érzem magam néha, mint egy settenkedő kutya, aki csak a tányérját keresi. Jut is bőven mindenből, a konyhás nénik le vannak kenyerezve – szépséghibás kerámiákat kapnak minden lehetséges ünnepen –, így az ételhordót jobban megtömni már nem nagyon lehet.

Csakhogy ennyi egy nap nálunk se fogy, ezért a problémát érdekesen oldjuk meg, most figyeljete! Zsazsa, aki a háború alatt kisgyerek volt, a nélkülözés miatt esküt tett, és ez most már nyilván ránk is vonatkozik. Az eskü így szól: „Ételt mi ki nem dobunk!” Így aztán előáll a furcsa helyzet, hogy előbb az előző napi maradékokat kell megenni, így hiába

hordom naponta az ebédet az iskolából, az asztalnál friss ételhez nem nagyon jutunk. Valahogy persze minden mindig elfogy – a sor végén ott áll Ripi is –, egyfajta fájdalmas melankóliával mégis úgy érzem, hogy valamit valahol elrontottunk. Tetézi a helyzetet az általános főzőmánia is, a hétvégén – ami amúgy is ünnep – ugyanis nincs iskola, így a maradékok morzsolgatása mellett már hét közben bevásárolunk, természetesen a nagycsarnokban, ami olcsó, így a leértékelt holmik hosszas keresésére rámegy egy fél nap is. A húsokat valami érthetetlen oknál fogva előbb vízbe kell áztatni és az erkélyen pihentetni akár napokig, Zsazsa szerint a véres víz sem megy kárba, Ripinek nagyon jó tápláléka lehet. Ha valamit az áztatással elszámolnánk, még mindig ott az ecetes vizes megmentés lehetősége, s végül a jól nevelt illem is. A főzés amúgy családi hagyomány, Apa nagy szakács, és a sorompó másik oldalán Zsazsa is komolyan veszi a feladatot, Csicsi és én ilyenkor legfeljebb a kukták lehetünk. Egymás mellett rotyognak a gáztűzhelyen az ellenséges ételek, a folyosószerű konyhában egymást kerülgetni is élvezet. Az étel elkészül, általában valóban barokkos műremek, enni sokat viszont belőle az ismeret okok miatt nem lehet, megy ez is majd a sor végére a többihez.

Az italozás – vagy legalábbis az eldurvulása – most mintha váratna magára, Zsazsáék délutánonként kezdenek poharazni, van egy új szokásuk, a kis közértünkben is rendszeresen kapható és olcsó almapezsgőre kaptak rá, szolidabb, mint az almabor. Nem is lenne ebben semmi érdekes – az alkohol az alkohol –, csak hogy egy szép napon rácsodálkozok az asztalon álló üvegekre közelebből is. Miközben Zsazsa és Csicsi szokott állapotukban a szobában replikáznak, hitetlenkedve olvasom a pezsgő címkéjét újra meg újra, ez nem az, amit hetek óta hordok számolatlanul, csak hasonlít, de nem nagyon, mert az van ráírva, hogy almaízű pezsgőital, apróbb betűkkel pedig hogy alkoholmentes, ami azért mégiscsak komoly különbséget kéne jelentsen. A kíváncsiságtól fűtve osonok be a szobába, nézem őket feltűnés nélkül, mint egy izgatott pszichológus, de akárhogy is nézem, be vannak rúgva rendesen. Nem szólok semmit, másnap azonban a boltban csak ebből válogatok, látni akarom a csodát előlről a saját szememmel. És tényleg, az arcuk kipirul, hadarnak, a hangulat pedig szokott módon romlani kezd. Én mosolygok, és mintha a dolgok ilyen egyszerűek lennének, a címkét derűsen feléjük mutatom. Előbb nem értik, majd lassan és

kínosan világossá válik nekik, hogy nincsenek, mert nem is lehetnek berúgva. A hatás apránként múlik, mintha röstellnének visszaváltozni, hát ilyenkor az ember mit tehet. Én leszek ekkortól doktor Mengele, aki a betegeken kísérletezik, nincs ebben semmi vicces, megalázó dolog a velejéig, alig akarnak szóba állni velem, pedig nem volt szándékos, legalábbis az elején. A rossz emlékű almapezsgő korszaka így lejár, marad a rum, senki sem hiszi, hogy abból is lenne alkoholmentes változat.

Kár, mert a rum nemcsak töményebb, de valahogy gonoszkodósabb ital is, így újra visszatérnek a hálóingos napok, bánom is már nagyon a derűs címkemutogatást. A házmesternével is fokozódik a harci helyzet, őt Csicsi egyszerűen Patkánynak nevezte el, sőt legutóbb a pincében tettelegesséig fajult a helyzet, Csicsi állítólag a kezéből kicsavart seprűvel ütötte stílszerűen, ha minden igaz, készült róla látlelet. Újabb feljelentés következik, pedig még az előzőnek sem volt meg a tárgyalása, csak a behívót kaptuk meg hozzá a Markó utcába a minap. A hangulaton persze ez sem segít, most már jól látszik, hogy a világ összeesküdött, marad a felejtés menedéke és az ebből adódó újabb meglepetések a lakótelepi ház nyilvános színpadán. Zsaszának van még a lakók között egy-két szövetségese, fogy persze a számuk, minden komolyabb akció után. Egyikőjük, egy kedves középkorú hölgy, ritka megértést tanúsít a problémák terén, míg egy hűvös novemberi napon Zsazsa kiszökik a lakásból, mire felfogom, már indul is vele a lift, szaladok hát utána a lépcsőházban, hármásával szedve a lépcsőfokokat. Hálóingben van természetesen, és mezítláb, ami nem túl előnyös utcai viselet, főképp a közelgő tárgyalás előtt. Pedig hát talán épp ezért is indult korteshadjáratra az igazság kétes bajnokaként, ezért kergeti az említett hölgyet a buszmegálló felé, látszik, hogy sietnek mind a ketten, alig sikerül utolérnem őket nekem is. A hölgy igencsak zavarban van, merthogy Zsazsa ügyetlenül próbálkozik, hogy a járdán letérdeljen elé, én emelem fel félútról ég és föld között. Nem könnyű megválni tőle, mert karvalyként szorítja a hölgy kezét, aki a járókelők felé pislantgatva keresi az optimális megoldást, olyanok lehetünk így együtt az áldásra várva, mint egy félresikerült bibliai jelenet. Az arra járók próbálnak másfelé nézni, mi pedig lassan, kézen fogva tipegünk a buszhoz, átfut rajtam egy városi utazás rémlátomásszerű lehetősége is. A hölgyet végül a békává menti meg, Zsazsa végre elengedi a baráti kezét, és könnyes

szemmel hosszan integet. A kigyulladó utcalámpák közt ketten lépkedünk immáron hazafelé, próbálom elhíttetni magammal, hogy mindez végül is, mint minden, ami való, végső soron természetes.

Aztán eljön a nap, a tárgyalás napja, ami előtt hideg és kétségbeesett józansággal teltek a megelőző hetek. Úgy van, hogy nálunk találkozunk reggel, Csicsi mostanság esténként – ha későn is, de – szigorúan hazajár, és mint mindig, reggel érkezik. Most viszont nincs itt, pedig már indulni kéne, aggódunk, hogy rémületében talán váratlanul visszaesett. Nincs mese, mennünk kell, így Zsazsával ketten kerekedünk fel a Markó felé. Csicsi ott sincs, csak a házmesterné ácsingózik a tárgyalóterem előtt az igazság közeledő percére várva. Aztán a folyosó végén váratlanul megjelenik két rendőr, köztük Csicsi gyalogol megbilincselve, ketten fogják rabláncai végét, úgy vezetik, mint egy kiszámíthatatlan kutyát. Mint később kiderül, elővezetést rendeltek el a hátunk mögött, így a rendőrség már hajnalban érte ment, a rendőrverés emlékei a hatóságoknál úgy látszik nehezen múlnak el. Valahogy az egész mégis olyan képtelennek tűnik, a rendőrök még a közeledésünket is elhárítják, nyilván nehogy összebeszéljünk valamit a tárgyalás előtt. A házmesterné láthatóan elégedetten szemléli a helyzetet, ha nem kellene fenntartania a tönkretett áldozat szerepét, talán még vihorászna is. Egymás után szólítják be őket a terembe, engem valamiért nem hívnak, pedig tanúként a papírokon is szerepelek, így a hosszan gyakorolt szövegem teljesen kárba megy. A percek óráknak tűnnek, mire végre újra nyílik az ajtó, nem állhatunk túl jól, az elsőképp kilépő házmesterné már leplezetlenül somolyog. Csicsin most nincs póráz, Zsazsa pedig győzedelmes arcot vág, hiába, veszteni tudni kell. Első utunk a közeli presszóba vezet, ahol kisebb tósztot hallok a Patkány „bukásáról”, mintha nem mi kaptunk volna egy komoly pénzbüntetést, a hangulat – nyilván a megkönnyebbüléstől – egyre jobb, már-már egy újabb megváltó verés ideája készül megszületni a győzelem és a röviditalok mámorában.

Ha másért nem, talán a tartósnak tűnő visszafogottság érdeméért mégiscsak jó volt ez a tárgyalás. Jobbik kerékvágásába zökkenve telik az életünk, már-már vidámak vagyunk, Apa is felhőtlen kedvében van, biztos szerelmes lehet, mostanában sokat énekel. Ez pedig különös élményt jelent, ugyanis Apának furcsa zenehallgatási szokásai vannak, egyszerre több adót hallgat a rádiókon, amiből van neki három is. Jó, persze nem mindig szól minden adón zene, keveredhet épp a

vízállásjelentés is valami másik, szintén kevésbé muzikális műsorral, ilyenkor azonban még ott a lemezjátszó mint utolsó adu. Fel is rakja rá valamelyik nagylemezét az öt közül, nem érhet nagy meglepetés, mindegyiken ugyanaz van, vagyis Korda György slágerei. Harsognak tehát tovább a rádióműsorok, miközben Apa, a lemezlovas, kedvencével együtt énekel, hiányozhatna még egy porszívógép a teljesebb hatáshoz, még képtelenebb lenne ez a kéttorkú operaária, miszerint „gyengéden ölelj át és ringass, szerelem”.

Egyszer aztán sunyi gondolat fogan meg bennünk Mandrival, amit tett követ, Apa távollétében beosonkodunk a szobáiba, elébb csak óvatosan, majd lendületesen karcogatjuk kulcsainkkal a hírhedt nagylemezeket, én pedig az egyik rádiót veszem kezelésbe, fegyverem egy kötőtű és a módszeresség, ami eredményre is vezet. A rádió hátulját poros, lukacsos, barna kartonlap zárja le, ezeken a lukakon át döfölöm taláalomra a készülék belsejét, előtte a konnektorból a dugót persze előrelátóan kihúzom. Utána visszadugom, majd jön a bekapcsolás, nagy meglepetésemre a rádió még az ötödik kezelés után is él, de hát a végzet az végzet, egyszer csak recsegni kezd, majd elhallgat, a sors beteljesedett. Apa nem fog gyanút, meg hát maradt rádiója még így is elég, a lemezek meg döbbenetünkre épp csak sercennek fordulatonként egyet-egyet, a lényeg tehát a zenei hátttereket illetően nem változik. Megjön később a Gelkából a balesetes készülék is épen, egy dolog jár a fejemben azóta is, hogy a szerelő, aki a rádiót felnyitotta, magában vajon mit gondolhatott.

* * *

Vége a télnek, Zsazsáék már hetek óta lent vannak falun, hamarosan indulok utánuk én is, szebb a húsvét együtt a vidék lágy ölén. Gyanakodva óvatoskodok be az állomástól a házig, majd megkönnyebbülten látom mégis, hogy lábon fogadnak, szinte zavarba ejtően vidámak és természetesek. A furcsa csak az, hogy Zsazsán egy olyan hetvenes évek eleji jókora napszemüveg van, olyan Angela Davis-es. Fáj a szeme, mondják, mert a kémlelőlukon a kemencébe nézett, furcsa ezt hallani, mert hát én is sokszor nézek a kemencébe a kémlelőlukon, végül is arra van, szóval hát nem tudom. Amikor nem vagyok itt, gyakran érik őket furcsa balesetek, múltkoriban például

Zsazsa, ugye, elesett, így tört el a keze, ugyanakkor Csicsi pedig erősen lehorzsolta az orrát, talán a falhoz súrlódhatott, vagy ilyesmi, amikor Zsazsát fel akarta segíteni. Amikor aztán lekerül a szemüveg, és a monokli is láthatóvá válik, a történet is kiegészül, tulajdonképpen nemcsak a lukon kiáradó hő okozta a sérülést, hanem a váratlan fájdalomtól Zsazsa a kemencének is dőlt véletlenül, még jó, hogy nem égette meg magát. Próbálom elhinni ezt is, van benne gyakorlatom, megszoktam már, hogy az eseményeknek nem csak egy magyarázata lehet. Sok dolgról már tucatnyi történetet ismerek, reménytelen lenne csupán egyet kitüntetni közülük bizalommal, ez a verzió már régen kútba esett. A napszemüveg végső soron pedig olyan művészies, és ezt a falubeliek is meg kell értsék, már csak azért is, mert újabb főnixakció dereng a láthatáron, ehhez pedig be kell vonni a falu vezetését is, meg kihívni majd a pesti tévéseket. Az intézkedések előtt azonban még itt a Húsvét, múljanak el mindenekelőtt békességgel az ünnepek.

Nálunk még tart a törekeny béke, a Húsvét szinte idilli, a templomokban harangoznak folyvást, ragyog a nap, sőt időre elkészült a sonka, mi több, az asztalon tornyosulnak az általunk festett tojáshegyek. A hétfőtől tartok persze legjobban, de hát úgy látszik, ez most tényleg feltámadás, sőt mennybemenetel, ilyet is régen láttam, nem is tudom, hogy ez most inkább kiszámíthatóság vagy kiszámíthatatlanság énnekem. A derűs Húsvéthétfőn magam is locsolkodni indulok a fontosabb ismerősökhöz, leginkább hosszú távú politikai befektetésnek vagyok most ezzel szánva, hogy még jobban megszeressenek minket az emberek. A falu csendes, már-már kihalt, csak mint egy égi hang szólal meg a falurádió újra meg újra, hogy zenével és jókívánságokkal emelje még magasabbra az ünnepi szellemet. Egy idő múlva a tetőkön lévő hangszórókból már folyamatosan árad az Úr, vagy még inkább a helyi urak hangja, amiből faluszerte nyilvánvalóvá válik, hogy a tanácsházán is lassan, de biztosan magasra szökik a jókedv, így ha tetszik, ha nem, egyre újabb önjelölt dalnokok spontán kísérleteitől reszket a lég, a biztonság kedvéért ugyanis a hangerőt is jól feltölték a mámoros szakemberek. Forgolódok én is az utcán ideges mosollyal, hogy más mit szól ehhez, de hát alig vannak, pedig a helyzet egyre különösebb. A közvetítőrendszert biztos bekapcsolva felejthették, mert az elhangzó szavaknak már sok értelme nincsen, aztán valaki odabenn magához kaparintja a mikrofont és vele a falu csendje fölötti hatalmat, őt

hallhatjuk az égből sokáig danolgatni, ami időnként már csak könnyekbe fúló meghatott gőgicsélés, a szipogások után újabb, nehezen felismerhető, gyermekien esetlen dalfoszlányokkal tarkítgatva.

Így telik el az ünnep, amit követnek a munkás hétköznapiak. Nekem is lesz dolgom bőven, ugyanis az általam készített tervek alapján kerámiakészítő korongot csináltatunk, asztalos és lakatos is akad a faluban hozzá bőven. Kamaszként is korrekt műszaki rajzaimmal házalok eligazításért, amit végül a művelődési házban kapok meg, a legkülönfélébb Öcsi bácsik lelőhelyeinek hozzávetőleges leírásaként. Nem sejtem még, hogy igazi karkai álom köszönt rám, amiben egy darabig még az is kétséges, hogy az Öcsi bácsik valójában léteznek-e, vagy csak kocsmák homályán született népi legendák ők, miket a restek lelki megnyugtatásaként agyaltak ki önmaguknak a munka irodalmi példaképeiként. A kitartó keresés újabb és újabb akadályokkal nehezítettet, Öcsi bácsi valóban itt lakik, de elment, mondják, én meg igyekszem utána, a felső kocsmában lévő úgy tudják, hogy az alsóban van, míg ott valaki, aki a felsőből jött át, épp ott vélte látni, egy félórája sincs talán. Aztán végre megtörik a jég, és a Mester színe elé kerülök, aki a műszaki rajzot a konyhaasztalra teszi, és hosszan nézi, pedig szabályos, aztán belefirkál és összehajtva zsebre gyűri, hogy majd egy hét múlva jöjjenek, addigra meglesz. Furcsa is, hogy mindent elsőre ilyen jól megértett, szerintem nem ártott volna jobban megbeszélni, de hát a Mester szent, én meg szinte még gyerek vagyok, ő már indul is tovább, aggódva nézem a zsebéből kilógó gyűrt tervrajzokat. Eltelik a hét, és én a várva várt napon elindulok Öcsi bácsihoz, már messziről lesem az udvart, hátha kinn áll az elkészült fazekaskorong. Öcsi bácsi elsőre nem ismer meg, aztán a zsebében turkálva előhalássza a papírokat, egy darabig forgatja gondterhelt arccal, hogy még nem jött meg az anyag, de egy hét múlva meglesz biztosan. Most már gyanakszom, ha tudok, mondom, segítek, hogy kevesebb teher nyomja a vállait, elmegyek, ha kell, az anyagért is. A biztonság kedvéért három nap múlva újra zörgetek, beválik, mert együtt indulunk a fáért, nem lep meg, hogy a tűzépéseknek is új a dolog. Megvan a fa, kezdődhet a munka, egy másik Öcsi bácsi pedig eközben a vas alkatrészeket készítteti. Hetek telnek el így is, bevetem a bevált stratégiámat, miszerint ha nem remélek, nem csalódhatok. Aztán kiderül, hogy mégis, merthogy a két Mester műve, ami a műszaki rajzon egybevágtott, a valóságban nem találkozik. A

fakeret amúgy is furcsa, hiányzik az egyik oldalon az áttörés a beüléshez, ki kell vágni majd utólagosan, a negyvenkilósra tervezett lendítőkerék pedig valahogy kilencvenhat kilós lett, pedig bőven sok lett volna már a negyven is. Ez most már így marad, fő, hogy kész van, veszem és viszem hazafelé egy lovas szekéren az összetákolt monstrumot.

A főnixterv mindeközben lassan kirajzolódik, a művészet lesz majd a falu jelszava, Zsazsáékkal a központban kerámiaszakkörök indulhatnak például a művelődési házban, sőt felkarolhatjuk akár a költészetet is. Mindehhez sorra kell venni a falu igényeit, amihez talán a művészetek pártolása mellett Pestről támogatások is szerezhetők, a tévések pedig felhívják erre akár az ország figyelmét is. Nálunk sok minden biztatóan alakul, kész a kerámiaműhely, mellette a festőműteremmel, egyre többen bíznak az egészben, bízik már bennünk talán a Jóisten is. Csak a tanácselnök tanácstalan egyelőre, itt-ott gondja van a dolgok realitását tekintve, tán ördöge lehet, hogy ilyen gyanakvó velünk. Megrendelnek még mindenestre hármat a nagy sikerű fazekaskorongból, most már jobban megy, tanulhattak valamit az elsőből a mesterek, szebbek is lesznek és jobbak is az újak, pedig a tervrajz ugyanaz. Ezek már a művelődési házái, a jövő reményei, nekünk marad a próbadarab, kifizeti azt is a tanács, ez jutott. A nagy döntések azonban még váratnak magukra, csakúgy, mint ahogy egy pesti vonatkozás is jár a tanácselnöknek, amire én kísérem el kamaszos zavarral, nálunk is alszik majd, ej be furcsa ez. Beszélgetünk az úton, ügyes kis fölnőttnek érzem most magam, Pesten meg majdhogynem némi fensőbbiséggel kalauzolom a metrókon és a villamosokon. A tanácskozásokba és az eredményekbe nem igazán látok bele, egy biztos, a tanácselnök szótlanabb visszafele. A megérkezés utáni megbeszélések sem igazán biztatóak, támogatások tehát nem várhatóak, a művészetek kis faluja így nem karolta fel saját művészeit. Bár a támogatást Pestről reméltük, Zsazsáék mégis úgy érzik, hogy a falu árulta el őket, így megcsalatra pedig kínálja magát a felejtés régóta bevált módja, kész, végünk, lehúzzhatjuk újra a rolót. Ülök a bumfordi korongon és unottan rugdosom a túlméretezett lendkereket, tűnődök a sorsunk alakulásán, hogy valamiért kell nekünk ez a szenvedés, pedig kész van így is szinte minden a boldoguláshoz, csak mi nem vagyunk kész, talán nem is leszünk sose, ki érti ezt, én nem.

* * *

Na nézzétek, itt most valami új kezdődik, nekem legalábbis az, nagyot ugrottunk az időben is. Pesten élek, újra iskolába járok, már nemcsak csinálom a kerámiát, de tanulom is. Zsazsáék hosszú hónapokat töltenek vidéken, én pedig az iskola mellett magányosan peregetem napjaim, hacsak Ripi szótlán társaságát és Apa semmitmondó szomszédságát nem számoljuk bele. A csontjaim megint rákezdtek, pontosabban csak a jobb térdem ment ki a formájából, hajlik, még nem fáj, csak tapogatni meg nézni olyan rettenet. Ripin is újabb göb éktelenkedik, jól nézünk ki ketten együtt, még jó, hogy nem vagyunk manökenek. A délelőttök az iskolában telnek, művészpálántáságom különös tudatában masírozok a többiekkel a régi épületben, érezzük már most is, hogy mások vagyunk, mint a kintiek. Én azért itt is egy kicsit még másabbnak érzem magam, nemcsak a titkaim miatt, de valahogy se betegnek, se egészségesnek, se pestinek, se kollégistának, se normálisnak, se nem-normálisnak nem érzem magam, mintha egy olyan potyautas lennék, akinek melleleg van jegye. Olcsón telik az életem, az iskolai menzán a legtámogatottabb, vagyis az ingyenétkező kategóriába esek, aztán ott van még a szakkörök okán szintén névlegesen számított ebédhordás a régi iskolából, élünk hát Ripivel, mint Marci Hevesen. Lelkifurdalásom az ingyenélés miatt így sem lehet, délutánonként a műhelyben dolgozgatok, alapszinten szállítgatva a vállalatához a kerámiarendeléseket.

Az iskola azonban másképp is megdobogtatja a szívem, nemcsak hogy titkos szerelmet táplálok egy gyanútlan osztálytársnőm iránt, de komolyabban hinni kezdek a szocializmus megváltó eszméjében is, így boldogan lépek be a KISZ-be, amit ebben a művészi körben komolyan venni egyébként elég nehezen lehet. Bennem valahogy összemosódik a szovjet sci-fi irodalom gyermeki derűje a szocialista ünnepek lélekemelő indulóival, ki ne hinné, hogy az egyenlőség csak jó mindenkinek. Fialat komisszárként engedem ki a hangom az iskolai gyűléseken, hogy tessék figyelni és komolyan venni ezt az egészet, nem fog menni különben az egyenlőség, ha mindenki csak szórakozik, és jobbra-balra nézeget. Megteszek hát mindent, ami tőlem telik, benevezek a november hetedikéi plakátpályázatra, az én plakátomon az Auróra orra a hetes, le vagyok lombozva, hogy nem nyerek, majd elfelejtem hevületemben, hogy hát ez egy művészeti iskola, ami tehetségekkel teli. Van egy kis kék bórsapkám, pont olyan leninsapka, csak nincs rajta csillag, neki is állok faragni egyet rá saját kezűleg vörös plexiből, így kell a szocializmust

komolyan venni, másképp nem érdemes. Ezekre a buzgóságokra már a helyi alapszerv is felfigyel, be is íratnak a kerületi kisztitkárképzőbe, errefelé ritka az ilyen lelkes balek, én meg boldogan járok az oktatásra, ahol amúgy nem sok mindent tanulunk, de hinni valahogy itt mégiscsak könnyebben lehet.

Aztán eljön az avatás ideje, vagyis a titkárképző zárótábora a holt Duna-ágban, ott mérik össze műveltségüket a kerületi csapatok, szemeimben prófétikus tűzzel utazok én is a megmérettetésre, az elvárásaim nagyok. Némi csalódottsággal veszem tudomásul, hogy az idő jórészt társasjátékokkal és tréfás csapatvetélkedőkkel telik, ezzel együtt kötelességtudatom nem hagy cserben, kis csapatommal a sekélyes kihívásokat magasan teljesítve győzedelmeskedünk. Az elismerést sem érzem komolynak, félrevonulok megfáradva, mint Jézus az Olajfák hegyén, kérdezgetnek is értetlenül, hogy mi baj? A programok után aztán este két leánnyal csónakázni megyek, szavalgatok nekik a műveimből kamaszos zavarral, szűzies szemérmességgel hallgatják ők is a gyengécske verseket. Visszatérve kínos csend fogad, másnap pedig a bizonyítványok kiosztásánál kiderül, hogy megbukni csak azért nem tudtam, mert ezen a képzésen nincs olyan. A szocialista erkölccsel összeférhetetlen magatartásom okán így a képzést végül „elvégezte” eredménnyel végeztem el, ami miatt bár összeomolva távozok, de a következő képzésre jelentkezők csapatában már az elsők között vagyok.

Ugyan nem tudom, de van még egy dobásom a szocializmus építését illetően, az iskolai alapszerv nekem szóló utolsó mandátuma szerint idős, beteg emberekkel kell foglalkoznunk, akiknek az életminőségét kell a szociális otthonban javítani. A hogyan a mi dolgunk, törjük is azon magunkat, hogy szerezhethénk a szegény öregeknek a legnagyobb örömet. Végzetemre az én különös ötletemre esik a választás, így a szociális otthonban bábozni fogunk, neki is állunk a róka- és a nyúlfigurákat megrajzolni, kifestve ragasztjuk őket majd a hurkapálcikákra. A bemutató az öregek otthonában katasztrofálisra sikeredik, a kortól, a betegségtől és a történelemtől meggyötört keserű és kiábrándult szemek hitetlenkedve figyelik idétlenkedéseinket, rossz vicc ez a javából, és bizony értelme sincs. A visszajelzések alapján megszületik az ítélet: túlzott aktivitásom miatt eltanácsolnak a KISZ szervezetéből. Én nem hagyom magam, vár még rám a kegyelemdőfés április negyedikén, a felvonuláson. A nagy nap délelőttjén otthon ülök,

és a tévében látom, hogy a Dózsa György úton alig lézengenek, kapom hát magam és indulok azonnal, ha nem tenném, másoktól hogy várhatnám ugyanezt. A gyér menet a Népköztársaság útjára kanyarodik, vonulok vele én is, az út szélén munkásőrök állnak, a hangszórókból pedig zengenek a testvéri népek összefogását méltató dicséretetek. Meg is hatódok magamon, ahogy csillagos leninsapkámban a nagy forradalmak kései utódjaként lelkiismeretesen masírozok, ám egyszer csak egy öregember fut hozzám a járdáról, torkon ragad és rázni kezd, miközben azt kiabálja, hogy az országot ti tettétek tönkre, hogy ti tettétek tönkre az országot! Meg is ütne talán, ha mások le nem szednék rólam időben, köpköd így is a lábam elé, hogy fúj, fúj, szégyelljem magam.

Szégyenkezek is, mert vörös a nyakam, és az ingemről lepattogtak a gombjaim, le is fordulok az egyik utcán megigazítani és kifújni magam. Egy darabig ücsörgök még egy padon, aztán hazaindulok, otthon pedig sapkámat a szögre akasztom, hogy mennyi időre, azt még nem tudom.

Zsazsáék időnként táviratoznak vidékről, hogy holnap este érkeznek a Keletibe, fölösleges is amúgy többször elküldeniük a táviratot, elég lenne egyszer üzeni állandóra, úgyis helytálló lenne mindennap, hogy „holnap” érkezünk. Én persze minden táviratra ugrok, bumlizok ki a pályaudvarra a huszonhárom negyvenötöshöz, ami későn is van, a vonat meg többnyire szintén késik, meg hát nem is jönnek vele. Afféle eszelősként járok folyvást ide, nézegethetem legalább a mozdonyokat. Esténként különös alakok lézengenek erre, egy kopasz, nagykabátos férfi úgy tűnik, már régóta figyel, ha leülök egy padra, előttem sétálgat fel-alá, ha átülök egy másikra, oda is követ. Napok telnek el, újabb távirat és újabb Keleti-látogatás, a kopasz nagykabátos meg egyszerre mellém ül a padra és rám mered. Valamit kérdez, amit nem értek, aztán újra kérdezi, hogy lesz-e cumi? Udvariasan kérek elnézést tőle, hogy nem értem, mit akar, mire mutatja a cumizást a kezével, én meg felfogva az elképzelhetetlen ajánlatot, még udvariasabban mondom, hogy köszönöm, nem, amire már láthatóan azt hiszi, hogy én itt évődök vele, és néz kitartóan. Én meg ülök tovább a padon, ahogy telik az idő, már egyre kínosabb felállni, a szemem sarkából látom, hogy ezt is biztatásnak veszi. Végre befut egy vonat, gyorsan odamegyek, mintha azt vártam volna, de hát hamar kiderül, hogy nem, és mivelhogy a Zsazsáéké még nem jött meg, haza mégsem mehetek. Végül egy vasutashoz menekedek a vonatérkezésről érdeklődni, a beszélgetés közben többször

jelentőségteljesen a kopaszra nézve, aki ezt látva sietve távozik. Zsazsáék persze ezzel a vonattal sem jönnek, ami azért nekem igazából mégiscsak és mindig megkönnyebbülés.

* * *

A nyár ingázással telt, odalent falun a ház csinosítgatása folytatódott, a hátsó rész új tetőt kapott, idefent Pesten pedig a nemrégiben leégetett kemence helyett Umbó újat épített. Én immáron tizenhat éves nagyfiúként a pesti műhelyt egyre inkább kézben tartom, hogy Zsazsáék a vidéki műtermekben mit csinálnak, jobbára nem tudom. Az ősz nekem a biztonságot jelentő iskola folytatása, és bár a mozgalmi életemet már nem forszírozom, az osztálytársak között lassan kovácsolódo baráti kör, mint egy házasságszédelgőnek, egyfajta titkos, újabb családot jelent. Közeleg ugyanakkor a szüret ideje, amit szorongva várok, mint kiderül, nem is oktalanul. Ugyan csak egy hétvégéről van szó, de mint mindig, hosszabb lesz az annál úgyis, így az iskolából is hiányozni fogok. Már az utazás nehézkesen indul, Ripit nemrég műtötték a nyakán, így a póráz és a szájkosár viselése szegénynek tömény szenvedés. Az átszállásig el is vagyunk valahogy, vagy az ülés alá fekszik, vagy ha ül, a fejét a lábaim közé fogom. A csatlakozást a rossz emlékű vidéki pályaudvaron várjuk, ilyenkor a szüret környékén, egyfajta szégyenteljes büntudattal újra és újra megelevenednek temethetetlen emlékeim. A másik kisvonatot, ami a faluig visz, még mindig a régi gőzös húzza, a sárgásfehér bakelitasztalka a kupéban savanykás illatú koromszemcsékkel teli, alig ül amúgy egy-két ember a kocsiban, Ripiről így a póráz is leveszem. Aztán, mintha az ég szakadna ránk, nagy csattanással kivágódik az ajtó és vagy fél tucat dühödt részeg esik be rajta, öklöznek, rúgják egymást, miközben trágáru ordítanak. Döbbenten nézem, ahogy egyikük ököllel a másik arcába csap, mintha én kaptam volna, el is hűlök egy pillanatra. Húzódnék hátrébb a sarokba, tényleg tiszta vadnyugat, csak nem filmen nézem, elbújni mégsem tudok, mert Ripi a padok alatt laposkúszásban menekül, de sajnos rossz irányba mászik, pont a verekedők közé. Meg kéne mentenem, csak hogy a félelem engem is megbénít, könnyen kijuthat az ütlelelésből nekem is, így szintén a padok alatt nyúlkalok utána, persze pont most nincs rajta se póráz, se nyakörv. Rá is lépnek, az üvöltözésbe most már kutyaugatás és nyüszítés is keveredik, a kalauz sehol, a vonat

pedig közömbös pöfögéssel megindul, fedélzetén a csillapodni nem akaró tébolyult rakománnyal. Szerencsénkre a dulakodók az egyik menekülőt kezdik üldözni, hogy ki kivel van, az nem teljesen világos, de a frontvonal így a következő kocsiba tevődik át. Az első megállóban végre előkeveredik a kalauz, a mozdonyvezető is hátrajön, áll is vagy tíz percet a vonat, úgy tűnik, a kocsiban verekedni valamiért kényelmesebb a még mindig egymás felé rugdosó acsarkodóknak. A többiek után sikerül leszállítani valahogy az utolsót is, a távolodó káromkodásokat még egy-két kő csattanása egészíti ki a vagonok oldalán.

Vegyes érzelmekkel érkezek meg az állomásra a szintén magába roskadt kutyával, a lábam az idegességtől még mindig remeg. Zsazsáék feszült légkörben fogadnak, és bár a szüret elő van készítve, a gyomorfájós hangulat is garantáltnak látszik. Nem tudom, mi lehet a tragikus arckifejezések igazi oka, jobb lesz békén hagyni őket, nem feszegetem hát én sem a titkot, hallgatok inkább velük. Délelőtt indulunk neki másnap a szőlőhegynek, a kézi szekeret az üres hordóval felhúzni az emelkedőkön bemelegítésnek épp elég. A szedéshez és a puttyozáshoz akad egy-két segítség az ismerősök közül, velük viccelődök munka közben, Csicsi visszament a faluba, merthogy Zsazsa főz valamit ebédre a szüretelőknak is. Várjuk is szorgalmasan az ebédet egy darabig, de ahogy már alkonyodik, ki-ki szedelőzködni kezd inkább, sötét is lesz mindjárt, hűvösödik is, meg a falu is majd félóra járásra van a borhegytől visszafele. Magam maradok a szekérrel és baljós előérzeteimmel, tényleg besötétedik, mire Csicsi megérkezik. Ez lenne a kisebbik baj, valahogy majdcsak elbotorkálunk az estében is, a komolyabb gond, hogy Csicsi olyan kötözködően van berúgva, amihez nagyon ért, így aztán megyünk száz métert, majd az újabb elindulás előtt hallgatnom kell öt percen át az elkeseredett sértegetéseit. Próbálok Umbóvá válni, de hasztalan, mert nincs humorom, a legtöbb, amit megtehetek, hogy lassan, egyenletesen lélegzek és hallgatok. Képtelenségnek tűnik az is, ahogy a vitriolos gúnyolódás után megint együtt húzzuk a szekeret az átmeneti csendben, és mint két barom egy járomban, némán és makacsul ballagunk. Lassan beérünk a faluba így is, rémálom minden lépés, legalábbis nekem, Csicsi a járomból kiszabadul, előttem ugrál hátrálva és csúfolódva, mint egy démon, torz arcán már csak a keserű gúnynak maradt hely, én pedig, miközben húzom tovább az átkozott szekeret, érzem, hogy belőlem is kitörni

készül a hisztéria. Nem sokkal az alsó kocsma előtt leteszem a szekérrudat, megállok és várok valamire, hogy mire, azt nem tudom, csak azt, hogy itt fogok állni a tehetetlenség néma kőszobraként, ha kell, az örökkévalóságig, amíg elmúlik ez a nyomorult látomás is, mert egyszer mindennek el kell múlnia. Erőltetett nyugalmam Csicsit tovább bosszantja, elém áll, öt centire sincs az arca, borgőz árad belőle és hisztérikusan kiabál, de a szavait már nem értem, csak érzem, hogy gyengeségem és bűneim nyitott sebeit tépi egyre szakértő karmaival, talán megbolondult teljesen, vagy én bolondultam meg, hallom, hogy azt üvölti folyvást, hogy ha lenne merszem, akkor megütném, de egy féreg erre se képes. És táncol tovább előttem, engem figurázva, nyávogó hangon ismételve dadogó szavaimat, amikor egyszerre elpattan bennem valami és ököllel az arcába vágok, nem pofon ez, végső és halálos ütésnek szántam, sohasem gondoltam, hogy valaha ilyet teszek.

Aztán csak arra emlékszem, hogy vérző kézzel futok a sötét falusi utcán, magam mögött hagyva szekeret és mindent, csak futok lihegve és magamban motyogva, leginkább gyilkosnak érzem magam, siratva elvesztett ártatlanságomat. Levegőért kapkodva esek be a házba, Zsazsa a szobában fekszik, biztos beszél is, nem érdekel ez sem, hasra fekszem az ágyon és kitágult szemekkel várakozok. Az dobol bennem, hogy megtörtént valami, ami nem történhet meg, hogy ilyen nincsen, mert nem lehet, csitítom magam, hogy én még én vagyok, de közben tudom, hogy aki vagyok, és aki voltam, az nem ugyanaz. Vigasztal valamennyire, hogy ilyen többé nem történhet, de aztán nyílik az ajtó, utánam tíz percre már itt is van Csicsi a szekérrel, amit vele együtt én hagytam el, hogy tehettem ezt is. Hozzám gyalogol egyből, pedig Zsazsa hozzá is beszél, de őt sem érdekli most más, csak a folytatás, ami épp olyan, mint ahol abbamaradt, a gúnytól elfúló hangon vinnyogva ismétli megint minden tétova szavam, az arca már csak egy ráfagyott álarc, én pedig kiszaradt szájjal, remegő lábakkal állok előtte, a félelem zsibbaszt, mint jövet a vonaton, csak most nem attól félek, hogy megütnek, hanem hogy én ütök. És el is jön ugyanaz a pillanat, mintha rugóra járnánk, megint megütöm, és ő véres arccal csúfolódva csúszik utánam, szégyen ez is, szégyen bármi, amit csinálok, együtt üvöltünk már artikulálatlan hangon, Zsazsa az ágyról néz, ki tudja, mi járhat a fejében.

Másnap senki nem szól semmit, a szekér a szőlővel a ház előtt éjszakázott, Csicsinek sebes a szája, nekem sebes a kezem, mindenki

látott mindent, mégse beszélünk, a préselés közben hordom a bort, mint régen, múlnak az órák, elmúlik egyszer ez is. Valami kimondatlan titkos keserűség pedig köztük is lehet, valami több a megszokottnál, amibe rosszkor érkezhettem, vagy talán az oka a szomorú titoknak éppen én lehetek, ki tudja ezt. Este korán fekszünk, talán a tegnap viselt meg minket, kívülálló most már én sem lehetek. Reggel, amikor kinyitom a szemem, előnt a rettenet, Zsazsa szemben fekszik velem, de az arca eltorzult és feldagadt rémesen, a színe fekete vagy sötét liláskék, duzzadt az orra, a szája és a szeme, nem moccan, halott, borzalmasabb a Mamánál, nem moccanok én sem, amit látok, talán nincs is, én nem hiszem. Belém ég a kép, aztán mint aki álmodik, felülök és hatalmas sóhaj szakad ki belőlem, meglátva alvó anyámat Mama összegyűrt kerek és lilás díszpárnája mögött, amit eltorzult arcnak véltem.

Megkönnyebbülten fekszem vissza, nem is sejtve, hogy csak az idő játszik velem kegyelmet, várta magára türelmesen, hogy majd húsz év múlva Zsazsa itt az ágyán éppen így fog kinézni, de visszavonhatatlanul. A szüret nagy része kész, indulni készülök én is vissza Pestre, nem tartóztatnak, megtettem, amit meg kellett tennem, a három nap alatt éveket öregedtem. Ripivel az állomás felé már szinte futva igyekszem, pedig a vonat még nincs benn, az emlékek amúgy titkoktól terhes életembe velem jönnek úgyis. Az átszállásnál, a néhai rendőrverés helyén megállok, le is ülök arra a padra, Ripi pedig a földre heveredik, valahogy gyerekből fölnőtt lettem most én is, mintha a szüzességem veszett volna el, körbe is nézek, hogy vajon mások láthatják-e rajtam, de csak egyedül küszködök a büntudattal, keserű ez, mint a gyilkosok megbocsáthatatlan emlékei.

* * *

Hosszú hónapok teltek el, az őszből tél lett, a télből tavasz, minek fárasszalak Titeket Karácsonnyal és Húsvétal, ugrik a tű nálunk úgyis, ráadásul ugyanaz a lemez megy mindig, amit megszokni mégsem lehet. Tudjátok meg mégis, hogy a sors fintora nem fárad, és nemcsak a derűre jöhet ború, de talán szórakoztató ez így is, mint amilyen a társasjáték lehet a börtönökben, egyszóval a történet folytatódik, a végére még várni kell. Budapest lágy ölén élek hát újra egyedül most a nyár előtt, ámbátor délutánonként már nemcsak egyedül dolgozgatok, az osztálytársaim

közül páran be-besegítenek. Ábrándos nagykamaszokként a sístergő magnón Pink Floydot hallgatunk munka közben, fiatalságunk még halhatatlanság, a jó és a rossz talánya pedig pusztán az örökkévalóság megfejthetetlen filozófiája. A művészeti iskola új kapukat nyit a világra, a barátaim közül páran titokban találkozzatva ragasztót szívnek, jó kisztitkárként hiába próbálom megmenteni őket, a vége így az lesz, hogy én is belekeveredek. Újabb bűn, újabb titok, megéri mégis, mert az éber álmom távoli magánya nemcsak a sorsomat, de önmaga képtelenségét is feledtetni képes.

A nyár pedig közeleg, akkor pedig menni kell, indul a szellemvasút velem az elvarázsolt kastély rémségei felé. Csak vakáció ne lenne, azt mégsem mondhatom ilyen egyszerűen, hogy nem megyek, egyetlen vigaszom, hogy pár osztálytársammal a nyár elején Lengyelországba készülünk, valami vallási menet indul fiatalok tömegével, olyan békés, sátrazós hippimozgalomnak tűnik az egész. Útlevelem még nincs, halogatódik minden, ahogy nálunk szokásos, aggódok is az egész miatt rendesen. Aztán egyszer csak mégis elmúlik ez a tanév is, itt a nyári szünet, ha tetszik, ha nem, hát csomagolok és indulok a Wigwam kiszámíthatatlansága felé. Az út olyan, mint mindig, ahogy közeledek, a gyomrom úgy szorul össze, mondhatnám, hogy hozzászoktam már ehhez régen, pedig hát az ilyet legfeljebb elviselni lehet. Meglepetésemre a megérkezéskor semmi gyanúsát nem látok, persze ez önmagában is gyanús nekem, Zsazsákéé ugyanis szokatlanul összeszedettek és józanok. Kiderül, hogy komoly terveik vannak újra, amiben nagyban számítanak rám is, bár ez azért nem húzza át feltétlenül a külföldi utazásomat. Óvatos megkönnyebbüléssel fogadom a feladatokat, igyekszem mindent jól és gyorsan csinálni, így a nekem szánt dolgokkal a lengyelországi indulásig biztos végezhetek. Futárokodok a Rigával, mint egy boldog motoros postás, készülök a nagymosásra, amibe egy forradalmár fanatizmusával vetem bele magam. Kínai mosásnak nevezem el a módszeremet, nem épp a kínai mosodások miatt, hanem a nagy népi forradalom lendületére utalva, már szinte bánom, hogy Pesten hagytam a sapkámot, a vörös csillagost. A mosás a tornácon zajlik, tényleg grandiózus vállalkozás, főképp, hogy víz nincs a házban, szennyes ruha viszont rengeteg. Kipakolom hát a bádoggádakat sorra, az én kezeim közt most nem sárgulhatnak a ruhák, két kád áztató lesz, kettő pedig öblítő, közöttük az orosz mosógéppel, szép szürke és szögletes, van

benne mosórész, centrifuga külön, és megtermett fogantyúk meg csövek a szivattyúzáshoz, mintha Verne tervezte volna mindezt Szibériában. Futok is a két vödörrel a közeli térre a tekerős artézi kúthoz, onnan vissza, az áztatóból mennek át most a ruhák a gépbe, egyszersmind indul a centrifuga, amiből épp az öblítőbe dobáltam át az előző kört, miközben az áztatóba az újakat hajigálom, jöhet a vízcsere és a futás a kúthoz újra. Búg, zakatol, forog minden, a titok az, hogy nem szabad megállni, csenevész karjaim erejét a hitem pótolja, órák telnek el így, míg elkészül minden, ritka élmény a befejezettség nekem.

Kezdek hát hinni a világban és Zsazsáékban, akik pörögnek szintén, főképp Zsazsa tüsténkedőbb, mint valaha, hogy mitől, azt még nem tudom. Közeleg az utazás napja, az útlevél azonban nincs kész, nem értem, mi kerül ezen egy hónapba, de Zsazsa most váratlanul megígéri, hogy a fejes barátaival utánanézet, kocsival amúgy is felviszik pár napra Pestre. Csicsivel ketten maradunk a Wigwamban, furcsa együtt a múlttal a vállainkon, ilyesmiről józanul persze úgyse beszélünk, viccelkedünk inkább, elengedni magam mégsem tudom. Zsazsa a megbeszélte időben érkezik vissza, az állomáson várjuk, olyan furcsán titokzatos a ház felé menet. Ott aztán szó nélkül előveszi az első útlevelemet és a kezembe nyomja, piros és komoly okmány, zavartan forgatom, érzem, hogy valami még hátravan. Nem tévedek, mert mondja is, hogy ülünk le és figyeljek nagyon. Ő, ugye, elintézte nekem az útlevelet, láthatom, hogy fontos neki az én örömöm, de itt most arról is szó van, hogy nekem mi fontosabb, a szórakozásom vagy az életünk. Ő a helyemben pont most biztos nem utazna el, megtiltani ugyanakkor nem akarja, nagyfiú vagyok, azt csinálom, amit akarok. Azért még hozzáteszi, hogy az ő üldözött életük most akár meg is változhatna, nem kellene inniuk, hanem az alkotásnak élhetnének végre, én meg csak nézek magam elé, hiszen nagyfiú vagyok már, de hát ezt hallottam, ugye, párszor, a tehetetlenségbe meg mindjárt bele is ájulok. Visszaadom az útlevelet, keserű katarzis ez, főképp, hogy megkérdezik, hogy ugye, jól meggondoltam ezt az egészet. Hát szerintetek mit lehetne erre mondani, kész az útlevél, kész vagyok én is.

Hetek telnek el, a lengyel utazás hetei, most, hogy itt maradtam, nem igazán látom, hogy miben vagyok pótolhatatlan, igaz, hogy nem isznak, de hát ezt nélkülem is megtehetik, a lendület egyik oka viszont nyilvánvalóvá válik számomra is. Zsazsa „örmester” lett, merthogy az

elhízására az orvos Gracidint írt fel, ami amellet, hogy csökkenti az étvágyat, csökkenti az alvásigényt és a fáradtságot is, nem véletlenül, mert a hatóanyaga amfetamin. Az iskolában nálunk a Gracidint „gézának” becézik, szedik is páran a végzősök közül, furcsa, hogy az orvos igazából is felírhatja. Zsazsa tehát pörög tovább, mi pedig masírozunk Csicsivel, mint a bakák, követve a legváratlanabb utasításokat, hatékony tényleg, pedig nem mi szedjük. Nem is az furcsa, amit csinálunk, inkább az időpontok olyan meglepőek, éjfélkor porszívózunk, villanyfényben fényesítjük a bútorokat, nem is értem, az emberek miért ragaszkodnak olyan görcsösen a napszakokhoz. Egyszerre csak például arra ébredünk, hogy Zsazsa derűs határozottsággal invitál minket a konyhába, mi meg félálomban vigyorgunk bambán, amikor kiderül, hogy hajnal kettőkor palacsintát sütünk, nem tréfa pedig, keverjük a tésztát, én a porcukrot a mákdarálóval készítem el, sülnék is sorra, lekváros lesz mind, mert túrót nem vettünk, a boltok meg ilyenkor valamiért nincsenek nyitva.

Sajnos, minden vidámság véget ér egyszer, a sors kereke megállíthatatlanul forog, és az ó miszter alkohol itt van már megint. Kár, mert valamire tényleg jutottunk a dolgokkal, a ház például egész rendesen ki lett takarítva, én pedig beiratkoztam az MHSZ-be korengedélyes autóvezetésre, mert kiderült, hogy Zsazsának igényelhetnék egy Trabant Hycomat rokkantkocsit. Számomra zavaros egy kicsit, hogyha nem ő vezeti, akkor miért kell a Trabantnak Hycomatnak lennie, de megnyugtattak, hogy ez így megy, én mint családtag szállítom őt jogosan, ő meg mint rokkant rokkantkocsit igényelhet olcsón, függetlenül attól, hogy tud-e vezetni. Végül is mindegy, mert bár még nem tudhatjuk, de sosem lesz Trabant Hycomatunk, a tanfolyamot meg végképp nem bánom, hiszen nem csak a vezetést szeretem, de a Wigwamból való igazolt hiányzásokat is. Így aztán a hálóinges hangulatok közepette, hetente kétszer motorozok a Rigával a közeli kisváros MHSZ-oktatóintézetébe, ilyenkor, mint tudjuk, otthoni meglepetésekre már nemigen kell számítanom. Durvul viszont a helyzet, a verekedés általánosabbá válik, mint korábban, én a békebíró és a balek szerepét játszom, merthogy a közbeavatkozás okán többnyire mind a kettőjüktől kapok rendesen. A ház a külvilág elől újra lezárul, igaz, nem hangszigetelt, de a dráma legalább a kíváncsi szemek elől rejtve marad.

Egy darabig így is van, egy felejthetetlen nyári délutánon azonban ez is megváltozik. Zsazsa a szobában szapulja Csicsit, én pedig, mint egy fásult színházi ügyelő, a konyhából figyelem őket fél füllel, miközben jobb híján tucatszor kiolvasott, régi Füleseket lapozgatok. A hirtelen támadó csend mindig gyanús, hallom is bentről a sunyi püfölés zaját, aztán látom, ahogy Zsazsa sivalkodva fut az udvar felé, hogy ezt a poklot az embereknek is látni kell, szerintem meg nem, így rohanok én is utánuk, miközben már a kaput feszegetik, ami ki is nyílik, és a kis menet szörnyű borzalmamra az utcára szökik. Zsazsa a szeméit mártírként forgatva rohan elöl, Csicsi hadonászva és káromkodva követi, jólőtözöttségről szó sincs, gyakorlatilag félmeztelenek, cafatokban lóg rajtuk a maradék hálórúha. Én a sereghajtó vagyok, próbálom visszaterelni őket a falu napfényes porondjáról, ahol a járdán és az úton keresztül-kasul rohannak a döbönt közönség előtt. Miközben eléjük vágok, és kitárt karokkal irányítom őket a kapunk felé, talán még köszöngetek is a dermedt járókelőknek, bár nem hallom, de gondolom, hogy választ nem kapok. Képtelen menetünk, ahogy jött, úgy tűnik el hirtelen, különös látomásaként a délutánnak, de sajnos csak az első körnek lett vége, pár perc múlva indul a második. A kijutásért most komoly harc folyik, Csicsi rángatja vissza Zsazsát, aki harap és elhalón hörög, én pedig Csicsit próbálom hátrébb rángatni, ami sikerül is, ám többszörösen rossz politikának bizonyul. Miközben ugyanis Zsazsa így megszabadulva újból az utcára penderül, Csicsi velem folytatja a harcot, én pedig Zsazsa után lesve sajnos nem figyelek, így lassított látomásként ér a felém lendülő jobbegyenes, miközben érzem, hogy a fogam reccsenve tör ki, és látom, ahogy a porba repül, ők ketten pedig már megint odakint vannak, ráadásul a kergetőzés közben rugdossák és ütik is egymást, mint az igazi utcai harcosok. A fogamat zsebre vágva rohanok utánuk, most hosszabb a kintlét, mintha a nézők is többen lennének, egyszer majd megmagyarázásra kerül ez is. Valahogy végre visszajutunk a házba, úgy tűnik, Zsazsáék kifulladtak, el is tűnnek a szobák homályán, egy darabig várok, de ebből már nem lesz harmadik kör, a markomban szorongatott kitört foggal magamra maradok.

Átfut rajtam gyermeki reményként, hogy ha odaszorítom a csonkhoz, talán visszánő, de hát érzem, hogy ez nem így van, a tény az, hogy tizenhét évesen foghíjas lettem, mint az utolsó csavargók, és egyszerre rám szakad a kétségbeesés, miközben véres szájjal siratom maga. Lassan

elcsitulok így is, már az jár a fejemben, hogy mit mondok majd az embereknek, eltitkolni nemigen lehetne, hacsak nem csukott szájjal beszélek, a felső első fog híja elég jól látható. Furcsa is a nyelvemmel érezni a hiányt, a fogaimmal eddig nem volt bajom, kipróbálom az ábécét gyorsan, a vé és az ef hang siralmas suttogásként sikeredik. Hátravan még a tükör, nem nagyon kapkodom el, nyomorultabbul festek, mint gondolom. Az estében még borért küldenek, nem szólok a bánatomról, de úgy beszélek, hogy látszódnak a fogaim, nem szólnak ők sem, talán ez így természetes. Reggel aztán arra ébredem, hogy az ágy mellett kíváncsiskodnak, egy kicsit mintha ki is józanodtak volna, nevetgélnek, hogy milyen viccesen nézek ki, ahogy meg beszélek, az meg még tréfásabb lehet, mert még jobban mosolyognak, sejtem, azért, hogy kínos lehet nekik, de hát mosolygok én is velük fogatlan bájjal, drukkolva minden apró örömeiknek, mint egy igazi hülyegyerek.

* * *

Hurrá, vége a vakációnak, értitek ugye, hogy jobb nekem újra itt a városi létben, az afféle ártalmatlan barátok között. Tanulok, dolgozom, az autóvezetést pedig a pesti MHSZ-ben folytatom tovább, nincs nagy különbség, a Skodák itt is, ott is ugyanolyanok. Megjártam közben a fogpótlás kálváriáját, a fogorvos az SZTK-ban a csonkra egy koronát tervezett, de a kollégája az idegölés helyett azt egyszerűen beletörte az állkapocsba, így híd lett belőle, igaz, a ragasztás nem tartott sokáig, ha tüszentek, elrepül, csoda, hogy álmomban le nem nyelem. Hiúságom más is sérti, lábamon a csontdudor már nadrágban is tagadhatatlan, ráadásul fáj is, nem vigasztal, hogy Ripi sem áll jobban, újabb daganattal fogják műteni. Az élet mégis szép, az osztálytársak átjárnak hozzám a zuglói lakásba, a kollégisták gyakran itt is alszanak. A kerámiaműhely a munka mellett afféle delphoi jósdaként is működik, a ragasztók és az oldószerek gőzei meggörcbítenek benne teret és időt, a hetvenes évek végének pszichedelikus varázsszere alaposan elbűvöl minket is. Furcsa ez az új szenvedély, egy kicsit hasonlít a szocializmushoz, olyan utópisztikus, vagy még inkább a sci-fi irodalom kel benne életre, kár, hogy olyan egészségtelen. A művészsors persze már csak ilyen, nem érezzük, magunkat szenvedélybetegnek mégsem, egy-két húzószabb nap után a ragasztószagtól az ember úgyis hetekig öklendezik.

A fiatal művészek, vagy inkább a filozófusok klubja lehetnék néha, ahogy estéként elbölcselkedünk életről és halálról, mintha értenék hozzá, segítséget kaphatunk persze a misztikus gőzöktől, mert inni nemigen szoktunk, nem értünk ahhoz sem, de néha rágyújtunk egy pipára, mint a nagyok. Apa, akivel Zsazsáék távollétében sem beszélek, eközben az előszoba túloldalán éli életét, barátnők, tenisz, meg hát a házi koncertezés a lemezekkel, mind belefér. Nem nyomasztja őt a térfelükről mostanság harsány gladiátorviadal, Zsazsáékat alig látja, inkább én lettem másabb a szokásaimmal. Ha kollégista vendégeim vannak, az étel mindig kevés, pótolni kell valahonnan, a fridsiderben pedig ott az övé, szinte kínálja magát. Nem is hiába, mert művészi alapossággal fosztogatjuk, megadva a módját, vannak közöttünk szobrászok és restaurátorok. A hűtőben bebőrösödött levest, a kimeredő krumplik mellett beszúrt szívószállal kóstolgatjuk, így a felszínén nyom nem marad, a krumplipürét és az ahhoz hasonlókat méretarányosan szobrászoljuk kisebbre, megtartva jellegzetességeit a domborzatoknak. A spájzban lógó megkezdett gyulai kolbászokból szeleteket vágunk, majd a papírgyűrűt arányosan feljebb tolva a vágási felszínt gyufalánggal patinázzuk, egyszóval tehetségesek vagyunk, a lebukás mégsem várat magára sokáig, mert csak azt felejtjük el, hogy az újra és újra kicsinyített ételek csupán a mi szemünkben tűnnek változatlanoknak, a végeredmény Apa szemében nyilvánvaló. Önmagában mindez még nem lenne baj, néha a süteményes tálkájára papírt tesz „Edd meg!” felirattal, inkább a kerámiázás kezd elpimaszodni, a félig száraz termékeket a gáztűzhely sütőjében szárítjuk, amiben időnként a gőz szétveti őket, a robbanásokat pedig Apa ízes káromkodása nyugtázza, néha ilyenkor talán a levest is magára rántja. A kádban mosott, rosszul mázazott kerámiáktól az arcmosó szivacsja tiszta vas-oxid, ha nem figyelne, az Othellóban is felléphetne vele. A fő gondot mégis a ragasztószívás jelenti, no nem a káros szokás önmagában, hanem az átható hígító szag, amitől a lakás, nem ismerve front- és határvonalakat, időnként úgy bűzlik, mint a parkett lakkozás után. Apa az ilyen estéken vádlóan, hosszan és panaszosan köhög, ami öblös hangjával egy bálna drámai fuldoklását idézi. A szóbeli kommunikáció Apa időszakos kirohanásaival is egyoldalú marad, ha komolyabb dolgokról van szó, mint a villanyszámla vagy egyebek, marad a levelezés a hűtőgép tetején, mint két néma

mutogatjuk egymásnak az ujjainkkal a kitett irományainkat, szerintem kész örület.

Az iskola második otthonom így is, bár mint időnként kiderül, sokan ott is tényleg elmebetegnek tartanak, felejthetetlen kiszes szerepléseim után most az örökmozgó van napirenden nálam, az órákon tervezem, mágnesekkel működik, de hát kell hozzá fakonzol is, meg hajtókarok és fémkeret, így a szaktanárok fejcsóválása közben osonkodok be a bútorosokhoz és az ötvösökhöz újra meg újra, az üvegszakon lesz homokfúvással felületkezelve a formatervezett alumíniumpalást. Nem sokat javít a megítélésemen az sem, amikor a kollégistákkal megbeszéljük, hogy rajzórán egyszerűen majd a nadrágunkba vizelünk, de a megállapodás hézagosan teljesül, a szobrászállvány mellett állva egyedül alattam gyűlik a tócsa a rajztanár hitetlen megdöbbenésére. Az iskolából gyakran késő délután érek haza, szegény Ripi feszengve vár a kerámiaműhelybe zárva, hiába ment neki egész nap a Szokol rádión a Kossuth műsora, időnként kis híján maga alá vizel ő is. A régi iskola ebédlője ilyenkor már bezárt, a letargikus gondnokot zaklatom naponta, hogy nyissa ki nekem, mert az ételhordó benn vár, tudja jól, némán sóhajtozva kísér végig az épületen, nálam ez mindennapos eset. Ott vannak aztán a bóklászások az oldószeres kis csapattal, a régi belvárosi házak pincéit járjuk egyre révültebb tekintettel, ott nyílik meg nekünk a Világegyetem. Ház mesterek gyűjtják ránk a villanyt, hogy miféle petróleumot öntöztünk ki, hogy hívják a rendőrt, megyünk is tovább a másik pincébe ilyenkor engedelmesen. Csodálom, hogy a gondnok ilyenkor is megismer, valahol talán a sorsa lehetek, ballagok a kihűlt ételessel haza, a megosztott nyugatlakásba, előfordul, hogy hazaértemkor rögtön elbólintok, hogy hajnalban az ágy mellett térdepelve kabátban és kezemben az ételhordóval ébredjek magamra.

* * *

Az ősz sem tart azonban örökké, Zsazsáék a téli szünet előtt felutaztak Pestre, együtt újra a nagy család, majdnem mint régen, csak Mama hiányzik végleg, és hát egy újabb gyász hír sápasztja lelkünk, elhinni sem tudjuk, motorbalesetben meghalt Mandri, gyerek- és kamaszkorom nagy barátja, és vele együtt bennem a fiatalság sérthetetlensége is. Tudom, de mégsem hiszem, nem akarom hinni, hogy halott, ha a szüleivel

összefutok a közértben, halkán köszönök, szégyellem magam a kimondhatatlan miatt, hogy miért, nem tudom. Készül pedig felém is a sötétség réme, a közelmúltbeli tüdőszűrés után levél érkezik, miszerint a felvételem furcsán sikerült, vissza kell menjek a megismétlés miatt. Ez még önmagában nem meglepő, a tüdőmben évek óta ugyanis policiszták vannak, Zsaszának is voltak ilyenek, amik, mint a jóindulatú daganatok, ártalmatlanok, most azonban többről van szó, tényleg nagyobbak, kiterjedtebbek és másabbak, mint voltak, onkológiai szakrendelésre kell menjek a biztonság miatt. Zsazsa bekísér a Klinikákra, egy idős professzor ismerőse dolgozik ott, fejcsóválva nézegeti a röntgenképeket, nem mond semmi biztatót, csendes, mi is azok vagyunk. Az újabb röntgenezések után hazafelé már a pánik dolgozik bennem, Zsazsa megtörtén hallgat, én pedig csoda, hogy nem sikoltozok. Este a réműletre persze inni kell nekik, régen esett ennyire rosszul ez nekem, mint most, főképp, hogy a kezdeti zavart együttérzés után apró-cseprő bajaikat húzzák elő, mintha ott se lennék, mintha nem én lennék a halálraítélt. Fogom hát magam és indulok a lifttel le az utcára, mintha ott jobb lenne, járkálok fel-alá az esti lakótelepen, miközben illedelmesen a hazaigyekvő szomszédoknak köszöngetek. A park felé kanyarodva sírni, majd futni kezdek, aztán rádöbbenek, hogy a bennem dolgozó vég elől nincs hová, ilyenkor kapaszkodni semmibe és senkibe sem lehet. Átfut rajtam mégis, hogy idegen lakásokba becsöngetek, de hát gondoljatok bele, hát mit mondhatnék nekik és ők mit mondhatnának nekem.

Egyetlen menedékem így az alvás felejtésének kegyelme marad, egy-két pillanatig még az ébredés után is kitart, aztán rám zuhan a jelen, amiről nincs mit mondani, tényleg, ha nem beszélek erről az egésről senkinek, a halál talán el is felejt. Nem is beszélünk róla Zsaszáékkal sem, ők nem kérdeznek, én pedig hallgatok, sápadtan telnek véget nem érőnek tűnő napjaim. Aztán idézés jön a Klinikákról, hogy menjek be felvételre, be kell tehát feküdnöm, hasmenés kerülget a félelemtől, kezemben a levéllel körbenézek a lakásban, mintha búcsúznék, érdekes, hogy még sosem láttam így a szobát, minden olyan éles, mintha eddig félálomban telt volna az életem. A kórházba menet is így látok mindent, rácsodálkozok, hogy a Trabantoknak és a Moszkvicsoknak hogyan is lehet neve, hogy lehet neve bárminek is, és hogy miért nem jönnek rá erre a képtelenségre az emberek. A Klinikákon a professzor gyanakodva

méreteget, nem kórházi felvételre, hanem újabb röntgenfelvételekre hívtak be, félreértettük az idézést, a vég ilyen hirtelen talán nem is fenyeget. Reménykedés és kétségbeesés váltogatja bennem egymást egy újabb héten át, amikor végre megjön a felmentő ítélet, tovább élhetek, majd később aztán szóban is elmondják, hogy az elrákosodottnak tűnő ciszták nehezen megmagyarázható módon az elmúlt pár hétben nemcsak kisebbek és áttetszőbbek lettek, de nagy részük a felvételeken már alig látható. Ülök hát a kórházi folyosón és kitör rajtam a csillapíthatatlan zokogás, Zsazsa mellettem ül és némán szorítja a kezem. Mit érdekel már, hogy este az örömnünp ugyanolyan, mint szokott, hogy Apa, aki az egészségről mit sem tudott, a konyhában a leégetett étele fölött káromkodik, a világ újra végtelen, én pedig örömben Ripi faggyúszagú fejét csókolgatom.

Bár jómagam, mint tudjuk, élek, az enyészet így is képviseltette magát a félelem sötét heteiben, Csicsi ugyanis ittás állapotaiban rákapott az akváriumba hamuzásra, amit a csikkek bedobálása, ennek megfelelően a halak kipusztulása követett. Az opállossá vált mocsárszagú víz teteje hályogos, oszló haltetemek és pingponglabdányi buborékok lebegnek rajta, leginkább a díszhaltartásra való alkalmatlanságunk vitathatatlan jelenként. Zsazsa azonban nem adja fel, így egy ismerős a saját halát hozza el nekünk, bíborsügér, amit róla Miklósnek nevezünk el, társaságként hozzá a kitisztogatott akváriumba új halakat veszünk. Black Mollyk, vitorláshalak, díszmárnák és zebra dániók színesítik így a kis társulatot, feledtetve a szürkén jellegtelen, majd mártíromságukban még fakóbbá vált guppifamíliák nyomasztó emlékeit.

Készülődünk mindeközben az újabb utazásra a karácsonyi szünet okán, Wartburggal visz minket a Wigwamba Nicholson bátyja, kár lenne kihagyni. Behavazott utakon robogunk a váratlanul keménnyé vált télben, azonban a faluba, majd a házhoz érve még jobban elhűlünk, a bejárati ajtó tárva-nyitva áll. Ahogy belépünk, hamar nyilvánvalóvá válik, hogy betörtek, a fiókok kirángatva, holmik a földön, olyan ez, mint egy megerőszakolás. Látom, de várnom kell, amíg tényleg felfogom, hogy valaki a fosztogatás közben a nagyszobában az asztalra kakált, mellette a bársekrényből kievett csokik üres papírjai. Rendőrt kell hívni nyilván, tűnődünk, hogy mint bűnjelet, eltüntethetjük-e az asztalról a kakát, valahogy röstelljük magunkat emiatt. A vívódás nem tart sokáig, majd elmondjuk inkább, elképzelni, ha nehezen is, de végül is el lehet, a

papírba csomagolt ellenséges ürüléket én dobom át öklendezve a kőfalon. Eltart egy darabig, mire a rendőrök a közeli kisvárosból kiérnek, hál' istennek még mindenki józan, hogy is nézne ki másképp, mint kiderül, így is gyanúsak vagyunk, mert ahogy a bőrkabátos nyomozók mondják, az önbetörés lehetősége sem zárható ki. Leveszik azért az ujjlenyomatokat a bútorokról, külön-külön kell elmondanunk, hogy hogyan találtuk a lakást, késő este lesz, mire rideg tekintettel elköszönnek tőlünk. A cserépkályhába eddig befűteni nem mertünk, a konyhai rezsónál melegedtünk, a fényképezés miatt amúgy sem lehattunk a szobában. Nicholson bátyja végül úgy dönt, hogy mégsem marad, az el nem készült vacsorát úgyis lecsúsztta, a felforgatott hideg lakásban pedig mintha tényleg itt lenne még a gonosz. Ahogy a Wartburg elpöfög, lefekszünk mi is, gyanakodva húzva magunkra a takarókat a szintén szétdúlt ágyakon. Másnap elkészítjük a saját leltárt, bár az ismeretlen tettesek mindent átkutattak, alig tűnt el valami. Egy táskarádió és szegény Mama megmaradt bizsuin túl semmi sem hiányzik, megvan a tévé, és hiánytalanok a drága, antik porcelánkészletek. A faluból kapjuk a hírt, hogy a betörés egy sorozat része volt, tucatnyi helyre törtek be, sejtik is a tettest, aki történetesen nem más, mint a nemrég még nálunk kapálgató gyilkos cigányember, Oidipusz király, a mi aranyemberünk. Szerintem nem is kéne meglepettnnek lennünk, nyilván a néhai csendőrözvegy, vagyis a Mama legendás aranyát kereste, mit sem sejtve, hogy a kevés ékszer a múltból, amit mi is nehezen találtunk meg annak idején a csillár burája alá rejtve, régóta biztos helyen, a budapesti zálogház széfjeiben pihen. Valóban ő volt, mint később hivatalosan is megtudjuk, sőt már újra börtönben ül, bennem azonban a megkönnyebbülés szorongással keveredik, mi lesz, ha kiengedik, nem elég, hogy hivatalból mi is feljelentettük, de nehezen tudom felejtani az aranyra sóvárgó, kizökkenthetetlen és eszelős szemeit.

Megérkezünk most már lélekben újra rendesen is, kitakarítjuk és befűtjük a lakást, félve mondom ki, de újra egy Karácsonyra készülünk. El nem hisztek, de minden gyanú mellett a remény mindnyájunkban él, hogy a dolgok jóra fordulhatnak, Zsazsa a gyógyulását most már amúgy is jelnek látja, az újjászületés jelének, ami, ha eddig váratott is magára, most mindegyikünknek kijáróan tényleg bekövetkezik. Nem tudom persze, erre most mit gondoljak, talán nem kéne hozzájuk mindig

fenntartásokkal állnom. Biztos, ami biztos, huszonnegyedikén délután gyorsan feldíszítjuk a fenyőt, amit most végre a faluból szereztünk, szokatlanul korán zajlik a megajándékozás és az ünnepi vacsora, de érezni mégis az ezt követő fészkelődésből és torokköszörülésekből, hogy valami nagyon hiányzik nekik. Úgy érzik, sőt úgy érzem én is, hogy a nagy összeszedettségre megérdemelhetnének egy kis bort, talán tényleg nem lesz baj belőle. Már hozom is a pincéből a kancsót, szolidan, eltartott kisujjal poharaznak, valahogy mégis furcsák, ahogy furcsa az is, hogy a bor erős penészszagába valahonnan rumszag is vegyül. A hangulat egyelőre mégis biztatóan kézben tartottnak tűnik, egészen addig, amíg Zsazsa nem kezd el a lefekvéshez készülődni. Hirtelen, átmenet nélkül harci zajok hallatszanak a nagyszobából, benézve pedig első reflexként bamba vigyor ül ki az arcomra, az összedőlő Karácsony tragédiáját most elfedi a jelenet jól sikerült burleszkjellege. A kirobbanó veszekedés Zsazsát a vetkőzés közben érthette, fehér jégeralsóját és -felsőjét középen a pocakjára tekert fekete sál köti össze, fekete meleg zoknijával együtt tiszta karatés, miközben tőle szokatlan ügyességgel rugdos Csicsi felé, híjog is közben szorgalmasan, biztos a Lindától tanulta el. A komikum nyilvánvaló, még Csicsi is vihog, a rúgások elől torreádorszerűen félre-félrehajolva, az igazi vicc ugyanakkor az, hogy ez komoly. Zsazsát nem hatja meg vígjátéki sikere, közelebbről látva kivörösödött arcát az enyémről is lefagy a vigyor, valami gépies kegyetlenség ül rajta, Csicsi telibe is kap egy-két rúgást, látszik rajta is a döbbenet. Nézem a félelmetes és lenyűgöző képet, mintha egy bohóc készülné gyilkolni, tréfát nem ismerve és nevetségesen. Csicsi is érezheti a különös erőt, mert egy másik szobába zárkózik, harc nélkül veszve el a csatát, a nagyszobában csak Zsazsa marad zihálva és merev tekintettel várva a folytatást, de csak én lesem észrevétlenül tovább, ahogy lassan beballag a hálósobába, és hosszan sír az ágyán, miközben kétségkívül érezhetően rumfelhő veszi körül.

Az újjászületést végül is nem adjuk fel, az este is kimagyarázódik, Zsazsát ugyebár a betegségem miatti stressz készítette e feledhetetlen kitörésre, végül is lehet. Csendben telik a nap, csak a rumszag jelenik meg újra titokzatosan, az új benne tegnap is csak az ivás közbeni zugivás sajátos felbukkanása volt. Új most az is, hogy csak Zsazsa körül érezni ezt a különös parfümillatot, eddig ilyen nem volt, nyilván Csicsi is furcsán érezheti magát. Aztán egyszer csak benyitok a nagyszobába,

Zsazsa a fenyőfa mellett guggolva összerenzen, valamit matat, majd látványosan leakaszt egy szaloncukrot és majszolni kezdi. Nincs bennem kegyelet, nem megyek tovább, megvárom, mi lesz ebből, bujkál bennem a kisördög és a kíváncsiság. Zsazsa továbbra is guggolva újabb és újabb falatkákat emel le a fáról és komótosan kóstolgatja őket, fogy a szaloncukor, állva ugyan kényelmesebb lenne, de talán ez így természetes. Én adom fel előbb, elnevetem magam, Zsazsának a rumrejtegetést illetőleg ez kész lebukás. No, ezt persze nem lehet ilyen egyszerűen lenyelni neki sem, felpattanva replikázik velem megalázottságában, hogy egy gyerek ilyet nem tesz az anyjával, és ha hiszitek, ha nem, már megint magamat szégyellem. Ami mindebben jó, az a rumozás abbamaradása, bár miután Csicsinek is kimondva válik nyilvánvalóvá az elárulás, látszik rajta a keserű sérelem.

A változatosság kedvéért újra józan napok következnek, mi több, portrékat rajzolgatnak, amihez modellek a faluból kerülnek. Az egyikőjük nem más, mint Öcsi, aki nem azonos az Öcsi bácsikkal, ő az az időközben fiatalemberré serdült néhai cigánygyerek, akitől a patakparti késes fogócska után a piacon a pofont kaptam egy nyári délután. Bajszos, szép szál legény lett, jóképű tényleg, mondják a falusiak, hogy nagy verekedős. Félalvilági módján valami elegancia is szorult belé, továbbá lovagias tettekésség, mondja is, hogyha gondunk van valakivel, szóljunk, és segít. Lenyűgözi a viharvert művészlakás, no meg a modellstátusz is imponál neki, így aztán Zsazsa könnyen keríti őt is sajátos büvkörébe. Szilveszterig szinte idilli a hangulat, jönnek-mennek a vendégek, nincs italozás, mást sem kínálnak, most ez a módi, ittás állapotban nálunk vendégeskedni szilveszter tájt sem lehet. El is tűnődök, hogy talán ez a karatés-rumivós kitörés valami keserű hattyúdal lehetett, hogy a jel és a jóra fordulás nemcsak szóbeszéd, hanem tényleg az újjászületésünk kezdete.

Az új év azonban most sem hoz újjászületést nekünk, Csicsi még Szilveszter előtt a faluba szökdösik, pedig nem szokott gyakran kijárni, a kocsmából hordják vissza, ha magától haza nem támolyog. Mivel már nincs mit remélni, Zsazsát én kell itassam, mi mást tehetnék, mint a dolgomat. Kiújulnak a frontok, megkezdődnek a gyalogsági közelharcok, nem is tudom, mi borzalmasabb, a kötözködések vagy a szájalmas püfölések, amikor Zsazsának ötlete támad, hogy meg vagyunk menekülve, hiszen itt van Öcsi, a megmentő lovag. Gyorsan szövetséget

kötve velem, mint apródját küld Öcsiért, hiszen hallottam én is, hogy mondta, hogy segít, ha gond van, hát itt a gond, Öcsi meg Csicsit megfegyelmezi. Nem tetszik nekem az egész, olyan árulásféle, szerintem nem illik, de Zsazsa megnyugtat, hogy Öcsi csak azért kéne jöjjön, hogy Csicsi érezze, hogy mellettünk, szegény betegek mellett is áll valaki, tettelességre nem kell sor kerülni. Zavartan sétálok hát át a hideg januári estén Öcsiékhez, nincs otthon, de hogy jöjjön át, majd szól nekem. Júdászként osonok vissza a házba, otthon vannak mindketten, és mindketten részegek. Zsazsa sunyin hallgat az ágyán, Csicsi pedig a tévé előtt, a bora és a cigarettája mellett motyorászik magában gyanútlanul, persze pont most nincs veszekedés, hát hogy lesz így a megfegyelmezés. Aztán zörgetnek az ablakon, megyek ki a kaput nyitni, hogy hát Zsazsa akar valamit beszélni, legszívesebben elküldeném Öcsit, de hát már belesodrótam, meg hátha tényleg csak beszélgetnek, de a gyomrom összeszorul. Zsazsa már az előszobában áll, könnyes szemekkel panaszolva, hogy Csicsi megütötte, mintha ez nem lenne mindennapos nálunk, Öcsi meg bemegy a szobába, ahol Csicsi naivul kezét akar fogni vele. Aztán csak azt látom, hogy jönnek ki mind a házból, Öcsi mondja, hogy mi Zsazsával maradjunk a tornácon, ő meg az udvarra taszigálja Csicsit, ahol megállnak szemben egymással, tényleg mint két lovat, mi meg mint a hercegnők várjuk a harcot a tribünön. Az egész most értelmetlennek, siralmasnak és gyalázatosnak tűnik nekem, Csicsi amúgy alig áll a lábán, de lassan felfogja ő is a helyzetet, és amennyire lehet, kihúzza magát. Gondolom, talán nekünk kellene megadni a jelet, de Öcsi rutinosan mellbe vágja Csicsit, aki hanyatt esik, hogy akkor mi van most, hogy mi van, gyerek, aztán Csicsi feláll, és Öcsi újra behúzza neki, most már az arcába vág ököllel újra meg újra vagy ötször is. Zsazsa elégedetten elindul a hidegből befele, a többi már nem érdekli, én meg nyomorultul ácsingózok tovább, tényleg nem tudom most, hogy fiú vagyok-e, vagy lány, és tehetetlen szégyenemben majd sírva fakadok. Öcsi elköszön, Csicsi lassan bevánszorog a házba, boldog új évet és kellemes ünnepeket.

* * *

Budapest, te csodás! Mondanám, hogy az utolsó félévem telik az iskolában, de hát megszokhattátok, hogy nálunk semmi sem biztos, csak

a bizonytalanság. Nem tudom még én sem, hogy bár nyáron a bizonyítványt megkapom, az érettségire várnom kell egy évet, merthogy a lábamon a csont csak nő rendületlenül, így tavasszal műteni fogják, mint ahogy Ripi is az utolsó műtétjére készül, fölöslegesen. Szegényemet már nemcsak a daganatok gyötrik, rosszabb kórként a csípője meszesedik tempósan, a járása egyre bizonytalanabb, szét-szétcsúsznak a hátsó lábai. Betegek vagyunk, no, ki ne tudná, leginkább lelki betegek. Most azonban még tart a tél, amiben Zsazsáéktól távol rovom köreim a pesti lakásban, a kerámiaműhelyben és az iskolában, itt megállt az idő, Apa is éli a rácsokon túli megszokott életét. A nemrég berendezett új akváriumban azonban különös dráma zajlik, a halak mintha kevesebben lennének az induló állománynál, a téli szünetben eltűnt a vitorláshal, most pedig pár nap alatt a két Black Molly is. Fogynak ők, mint a tíz kicsi indián, nyilván a gyilkos is köztük kell legyen. Egyértelműen Miklós, a bíborsügér a gyanús, mintha nagyobb is lenne a szokottnál, tűnődöm a helyes cselekvést illetően: új akvárium vagy elajándékozás, de a fogyatkozás hirtelen megáll. Marad hát a díszes társaság, amiben Miklós most még a visszafogott terror magányát élvez, mit sem sejtve, hogy egyszer majd így is elnyeri a diktátorok száműzetését és börtönét.

Aztán eljön a tavasz, Ripi oldalán, mint a fákon a rügyek, duzzad a göb, irány az állatkórház, a műtét előtt a csípőjét is megröntgenezik, mondják, nemigen lehet vele mit kezdeni, a daganatot arra a kis időre azért leveszik, a kutyát az operáció után még aznap elvihetem. Furcsa is hazafelé a hetvennégyes trolin, Ripi altatásban horkol, röstellkedve tartom a karjaimban, kilóg a nyelve, még vérzik egy kicsit. Be is állok a busz hátsó sarkába, különös pietaként ölelve a magatehetetlen kutyát, amikor döbbenetemre látom, hogy a sofőr szinte lassítás nélkül vesz be egy balkanyart a szembeforgalomban, ahol egyenesen az Ifa robog felénk, nem dudál senki, az utasok fel sem néznek, pedig a teherautó tőlem fél méterre hibázza el a troli hátulját. Dermedten nézek az Ifa után, talán csak én láttam, hogy a végzet szele újra megsuhintott, Ripi már éledezik, mit sem sejtve, hogy túlélte egy váratlan halált. A sebe gyorsan gyógyul, a lábai pedig gyorsan nyomorodnak, mint ahogy az enyém is, majd a térdemben kiakad végül egy ín, a csonteltávolítás előtt egy combtól bokáig érő gipszet kapok. Erre már Zsazsáék is Pestre jönnek, igazoltan marad el most számomra az esti Keleti-látogatás. A legfurcsább a gipszben mégis az, hogy a lakótelepi vécében kinyújtott lábbal nem férek

el, vagyis a nyitott ajtón át nyilvánossá válik minden erőlködésem, így Apa időnként az előszobából drukkolva kacsingat szorultságaimhoz. A műtét rendben zajlik, érdekes újra régi formájában látni a lábam, két hét után már a varratokat is kiszedik, járok újra, alig bicegek, Zsazsáék ezért már indulnak is vissza a Wigwamba, amit cseppet sem bánok, meghagyják azért, hogyha jövök, sünt mindenképp hozzak magammal. Nem új dolog, többször vittünk már sünt magunkkal falura, Zsazsáék szerint kitűnő egérfogó, bár sokáig csak egy maradt közülük a házban, az is múmiaként szorulva egy átrendezés okán évekre a fal és a szekrény közé. Felírom hát ezt is a többi tennivalóm közé, sünt fogni nem nehéz, a lakótelepi patak partján prüszkölve csörtetnek fel-alá a nyáresti csendben.

Heteim vannak még az indulásig, mégis már most érlelődik bennem egy renitens dac, mi van, ha nem megyek. Egyszerű döntésnek tűnhet, de hát Isten látja lelkemet, meg talán Ti a sorok közül, így az is lehet, hogy értitek a lehetetlenséget ebben az egész keserű történetben, ami nem más, mint a kölcsönös egymástól függés gyászos tragikomédiája, mint a beteg lelkek szomorú tömlőce. Össze vagyunk már mi növe és összegabalyodva is a bevallhatatlan hazugságok pókhálóiban, meg hát hogyan is hagyhatnám el Zsazsát, aki végül is az én beteg, szeretetlen édesanyám. Valami mégis munkál bennem, talán az, hogy papíron most léptem át a nagykorúság küszöbét, vagy talán az a gyanú, hogy a mi életünk ígért és várt Eldorádója nem is létezik. A legrosszabb mégis a feltörhetetlen titok, amit rejtegetek én is bárki elől, így hát sóhajtva adom meg magam a sorsnak, Ripistül, sünöstül hamarosan indulok. Az idejekorán befogott sünnel még akad egy kis probléma, ugyanis az indulás előtti reggel az erkélyen, ahova kizártam, hiába keresem, csak nézem értetlenül a félretolt deszkát a lefolyónyílás előtt, majd óvatosan kihajolva a párkányon, hét emelet mélységben meglátom az apró állatot a járdán kiterülve, moccanatlanul. Futok le érte, még korán van, talán nem látták sokan, szerintem sejthető, hogy hozzánk tartozik, ostoba reményem, hogy él, gyorsan szertefoszlik, meglátva a nyitott szemű kis tetemet, az orránál a járdán párafolt. Visszaviszem a patakpartra, oda, ahol találtam, és valami baljós előérzettel a helyére, a fűbe teszem. A vonathoz szokás szerint kapkodva indulok, a szatyrokkal és Ripivel vesződve csukom be az ajtót magam után, Ripi után itt Pesten utoljára, az én ajtócsukásom majd a falusi nyarak szellemkastélyában következik.

A hosszú utazás rutinszerű, az érkezés leginkább kísérteties, hasonlít arra, amikor utoljára érkeztem Mamához, most is hiába zörgetek. Az udvar is gazos, ahová a kőfalon át mászok be, hogy a kaput kinyissam az utcára kikötött Ripinek. A házba együtt óvatoskodunk be, Ripi dülöngélve igyekszik a helyére, az asztal alá, én pedig a hálósobába érve látom, hogy pihennek a megfáradt hálóingések. Később ébrednek csak fel és rá arra, hogy itt vagyok, most nem kell magyarázkodniuk, ez már és még a mánornak nem az az időszaka. A közepébe érkeztem tehát a történetnek, in medias res foglalom el benne megszokott helyemet. Körbejárom hát a portát, a kapu mögött az udvaron hatalmas agyagrakás, kerámiázni húsz évre is elég, mint később kiderül, pár száz forintért került vele erre a közeli agyagbányából egy baráti teherkocsi. A tornácon most nem ruhák áznak, hanem főzéshez beáztatott nagy szemű bab erjed a lábasokban, a szobákban ételmaradékok és üres üvegek. Fordulnék szívem szerint sarkon, de pont most nyilvánvalóan nem lehet, valakinek vigyázni kell rájuk elesettséjükben, mert ilyenkor ön- és közveszélyesek. Nem sejtem még, hogy a démon most csak szunnyad, hogy ami készül, az felülmúl majd sok eddigi rettenetet. A napok múlnak, és én a békesség kedvéért az indián formámat hozom, ahogy amúgy egy Wigwamban illik is, nesztelen lépteimet egy macska is megirigyelhetné, kifinomult technikáimra a magam módján büszke is vagyok. Megtanulok az alvók lélegzésének ritmusára járni, ha kell, lassított film módjára igazodva a tempóhoz, kivárva a szekrény- és ajtónyitásokhoz a ritkább horkanásokat, mint ahogy hiteles alvást színlelni sem nehéz nekem, kikerülendő a kötözködéseket.

A démon azonban ébredez, a tompa kábulat kegyelme múlik, megkezdődik történetünk talán legkegyetlenebb futama, Csicsi újra kocsmába jár, Zsazsa szerint már lop és kurvázik is, amit Csicsi szitkozódva és köpködve tagad, marad a hisztérikus hajbakapás, a részeg üvöltés és visítás egyvelege, suta ütésekkel és harapásokkal, kitépett hajcsomókkal, aztán a kötöttségek nélküli pankráció, aminek már én is részese vagyok, kiszáradt szájjal, remegő lábakkal vetve magam a küzdő felek közé, behúzott nyakkal próbálom szétlökdösni őket. Az egyre sűrűbben ismétlődő közelharcok okán Zsazsa taktikát vált, egyszerűen kizárja Csicsit, aki most saját kelepcejébe esik, ugyanis a betörés után tavasszal az összes ajtót és ablakot megerősítette, rafinált középkorias zsanérokkel és reteszekkel szerelve fel az amúgy is békebeliesen erős

szerkezeteket. Ezzel persze egy újabb rémálom veszi kezdetét, a menedéket ostromló szörny látomása ölt testet meggyötört szemeim előtt, a bődülést az éjszakában a dörömbölés és az üvegek csörömpölése követi, de az ablakok mögött a spaletták zárva vannak, ki tudja, meddig tartanak ki. Csicsi előbb értem kiabál, majd hízelgőre fogja, hogy nyissam ki neki, én meg zavartan, de meggyőzőnek szánt módon magyarázkodom, hogy most nem lehet, amire tehetetlenségében újra célba vesz, hallgatom hát, ami eszébe jut, a sértegetésekkel nem fukarkodik, remegve várakozok az ajtó túlsó oldalán. Később csend lesz, majd kaparászás hallatszik a padlásról, döngő léptek a plafon felől, de a lejáró előrelátóan zárva van, így a dörömbölés kezdődik újra, körbe a ház ablakain, kész horror, próbálom elképzelni, hogy csak álmodom.

Egy éjszaka aztán elszabadul a pokol, az újabb ostrom közben a hálószobából Zsazsa is előkerül, és részeg szitkaival az ajtó belső oldaláról kergeti tovább a téboly felé az amúgy is őrző Csicsit, majd hálóinge maradványaiban az előszoba köveire hanyatlik, és onnan rebegi felém elakadt lemezként ismételve, hogy kisfiam, hívjál rendőrt, hogy kisfiam, hívjál rendőrt. Végül a külső ajtó kiszakad, és az üvegen át az éjszakai derengésben felbukkan Csicsi grimaszba torzult arca, kegyetlenebb, mint akkor a szüret után, sérteget most is, miközben a kilincset rázza, Zsazsa ezalatt hason kúszva folytatja drámai sirámát, vagyis még mindig rendőrért könyörög, amikor berobban az ajtón az üveg és megjelenik Csicsi véres keze, ahogy a kilincset keresi. Az ajtó felpattan, hogy abban a pillanatban érezzem ugyanazt a régi ökölcsapást, reccsen most is a fogam, de most már a pótlás, a híd törik, csakúgy, mint ahogy bennem is valami, aztán csak arra emlékszem, hogy Dugovics Tituszként lököm ki a tornácra Csicsit, akinek a kezéből tényleg komolyan dől a vér, de most nem érdekel, próbálok a házba visszajutni, persze nélküle, de a földön fekvő vadállat módjára a vádlimba harap, borzalmas érzés, mint az élve felfalás, és akkor csend lesz körülöttem és nyugalom, és felemelem a tornácra az egyik vasszéket, magasra a fejem fölé, és tudom, hogy most gyilkos leszek, és addig ütöm majd a fejét a székkal, amíg meg nem hal teljesen, és minden nyomorúságunk meg nem szűnik teljesen, és akkor megáll a pillanat, és látom, hogy engem néz, de szánandóan üresek a szemei, és csak nézem én is őt, mint egy tárgyat, aztán leteszem a széket, Csicsi is elenged, Zsazsa az

előszobában még a rendőrért rimánkodik, én pedig remegve és véresen a sötét szobába megyek.

Reggel nincs miről, igazából nem lehet miről beszélni. Csicsi véres konyharuhával a kezén némán dohányzik, látszik, hogy össze kell varrni a sebet, indul mindjárt az orvoshoz, később az idegeket a tenyerében majd még műteni kell. Az én fogaimon a híd törött, közepén egy darab hiányzik belőle, a lábamon a bőr lila és felhasadt, én is hallgatok. Zsazsa az asztalhoz lép, és a rajta lévő kancsóból a maradék bort az ajtó mellett álló szennyesvödörbe önti, aztán hozzánk jön, hogy fogjuk meg egymás kezét. Valamiért most nem ölelkezünk össze mégsem, ez a katarzis néma és könnytelen, valahogy öregek lettünk hirtelen. Aztán újraindul az élet, az üveges a szomszédban van, nem kell messzire vinni az ajtót és az ablakkereteket, ráfér a takarítás a házra is. Érdekes, hogy nem beszélünk a történekről, hogy mi volt, tudjuk úgyis, bár nem vagyok benne biztos, hogy mindnyájunkban ugyanúgy működik az emlékezet. Majd egy hétig persze még rosszul vannak, az első napokban Zsazsa az elhúzódó másnaposság miatt a kertben bujkáló rendőröket hallucinál. Azért mégiscsak gyógyulgatunk mind, az én fogpótlásomat majd Pesten kicserélik, Csicsi a napokban utazik fel az idegsebészetre, csak Ripi van egyre rosszabbul, napközben már sokszor nyűszít a fájdalomtól, járni alig tud, a mellső lábaival vonszolja magát. Többnyire fekszik, de amikor feláll, lábai szétcsúsznak, riadt szégyenére a szobába pisil, megöregedett ő is, nálunk nem nehéz. Bennünk, az újjászületőkben egy sejtés erősödik, Ripi talán a bárány, az áldozati fekete bárány, aki átvenni és elvinni készül bűneinket. Kijön az állatorvos is, aki csak azt mondja, mint a kórházban a pestiek, nem lehet meggyógyítani, fölösleges itt már minden szenvedés, ha úgy gondoljuk, értesítsük őt. Mi nem adjuk fel, talán a félreértett lelkipurdalás miatt, de úgy érezzük, hogy a szerencsétlen kutyának még élni kell. Most nekem kell Pestre mennem, mert az ínyem felduzzadt, a törött pótlás sérti, enni is alig tudok, ráadásul úgy festek így, mint a majom, a Hakapeszi. Pesten végre kiműtik a korábban beletört csonkot, új hidat is kapok, szép sárgás műanyag. Ahogy megvagyok, igyekszem vissza, furcsa így kutya nélkül utazni nekem. Zsazsáék azzal fogadnak, hogy Csicsi a napokban már elment az állatorvoshoz Ripi elaltatása miatt, de nem volt otthon, ezért egy cédulát hagyott ott, amiért aztán együtt visszamentek, jel volt biztos, hogy az orvos még nem találta meg. Szerintem ez már a

gyengeség jele, az elaltatás szót sem értettem igazán soha, mondom is nekik, hogy majd én átsegítem Ripit a kínjain, ne egy szenvtelen idegen mérgezze meg.

Most föl nőttnek érzem magam, és érzem, hogy itt az idő, szomorú szívem előnti a szeretet. Kimegyek a kertbe és ások egy kicsi sírt, eligazgatom benne a földet, mintha ágyat vetnék, keresek egy tönköt, majd egy méteres betonoszlopot hozok a kerítés mellől, mintha angyalok vezetnék precíz kezeimet. A délutáni napfényben az ölemben hozom ki Ripit a szobából, az asztala alól, Zsazsáék a tornácról nézik, ahogy elkanyarodok vele a kertbe. Olyan furcsa érzés elvenni egy életet szeretetből, hosszúnak tűnik az út a sírig, mellette a tönk, karjaimban Ripi hálásan szuszog. Aztán lefektetem a földre, fejét szelíden a tönkre simítom, mint ahogy a szőrét is a szemébe fésülöm. Felemelem az oszlopot, mint nemrég a széket, de most másképp vagyok nyugodt, tudom, hogy nem tévedhetek. Karjaimban benne van a hála ereje, amit most Ripinek, fogyatékos testvérkémmek szánok, és a meggyőződésé, hogy egyszer minden szenvedés véget ér. A csapás csak egy pillanat a fejre, rövidebb nem is lehetne, csak a meg-megránduló test keresi a nyugalomát, aztán az is elcsendesül. Finoman teszem a sírba, mintha élne, véres oldalát még egyszer megsimítom, aztán már csak a rögök pufognak a gödörben, könnytelen fájdalommal állok az elkészült hant mellett hosszú percekig. Még egy gallyakból készült keresztet tűzök a sírba, aztán elindulok vissza a házba, most már egyedül, ahol Zsazsa és Csicsi némán megfogják a kezem, most tényleg jólesik. Utazok fel a napokban Pestre, nem tudva még, hogy a Wigwamba már csak vendégségbe térek majd vissza, hogy az utolsó nyaram ebben a purgatóriumban végleg letelt.

* * *

Figyeljete csak, nagyon sok idő telt el, így még nem ismertek! Nagyfiú lettem, Budapesten élek, nem nagyon járok már vidékre, egy szüretre érkeztem utoljára, tán egy éve egy régi Skodával, de térülve-fordulva otthagytam őket. Ők járnak fel inkább néha Pestre, napokat, heteket, olykor hónapokat maradvá. Elmúltam huszonkét éves, ha Zsazsáék nincsenek itt, elméletileg egyedül élek, gyakorlatilag Apával, aki a töretlen határokon túl a keletlakásban különös barátnőivel színesíti

agglegényi magányát, és hát persze az iskolából megmaradt kollégista barátokkal, akiknek egy része valójában ágyrajáró nálunk. Van egy volt osztálytársam, együtt dolgozunk, albérlete van Budán, de szinte itt lakik. Amikor Zsazsa és Csicsi megérkezik, kis társaságom felkerekedik hazafelé, körülöttem pedig megelevenedik a múlt. Ők nem változtak, hacsak azt nem vesszük, hogy Csicsi a harmincadik, Zsazsa pedig az ötvenedik évén is túl jár már, bár Csicsi a koránál idősebbnek tűnik, nyilván nem tesz neki jót a sok baleset. Hallgatom a történeteiket, hiszem is meg nem is, tudom azért, hogy nem lehet könnyű nekik. Itt Pesten hullámzik a hangulat, valamiféle távolságtartás alakult ki bennük velem szemben, ami csak addig tart, amíg a józanságuk, onnantól maradok nekik újra a régi, mehetek a közértbe, ha kell, naponta többször is. Így van ez most is, ha unjátok, ha nem, egyébként a megelőző pár hét csak arra volt jó, hogy újabb, gyorsan felborítható barátságokat kössenek.

Most például egy tekintélyes új ismerős a lányát protezsálta be hozzánk rajztanulásra, végül is Zsazsa művész és rajztanár, így hát fogadja is a jelöltet, szuggesztív módon magyarázva el a rendszeresség és a pontosság fontosságát a rajzban, a nagyra nőtt, tizennyolc körüli lány pedig hallgatja meghatottan, legközelebb már rajztáblával érkezik, hogy a kerámiaműhely nyugalalmában csendéletekről készítsen tanulmányokat. Barátommal fogadjuk, merthogy mi meg odalenn kerámiázunk, meg hogy hát Zsazsa, vagyis a művésznő, most nem ér rá, hát sejtethetek. Nem baj persze, hiszen mi is művészek vagyunk, átvesszük hát a keresztet, felváltva korrigáljuk gyengécske rajzait. Furcsa lány tényleg, darabos és fiús, de látszik rajta a szorgalom és a művészet tisztelete. Hetek telnek el, várja már persze ő is a művésznő véleményét, az igazit, no de hát várnia kell még egy darabig, jó, hogy nem tudja, mire. Bízok én is a gondviselésben, Zsazsa egy ideje, hogy úgy mondjam, ágyhoz kötött, de hát az élet játék és a sors kiszámíthatatlan, úgyhogy egy este a kerámiaműhely ajtaja döngeni kezd, én sietve futok nyitni, mit részletezzem, Zsazsa áll ott, legrosszabb Yoda-formáját hozva, felszerelése a megszokott. Egy hüppögő kislány sértettsége keveredik benne egy felébresztett sárkány fékezhetetlen energiáival, miközben harsányan és reménytelenül próbálja elmagyarázni, hogy bezártuk és nem tud kijönni a lakásból, ami ránézésre merő képtelenség. A látványra a rajztanonc leány is megilletődötten feláll, mire Zsazsa felfedezi és egy Jedi-lovag ellentmondást nem tűrő hangján mondja neki, hogy: „Te menj

el!” Én próbálom csitítani, hogy de hát ő nincs is bezárva, mire ő, hogy, de igen, majd újra észreveszi a féllábon álldogáló lányt és választ nem várva rádörren, hogy: „Te ki vagy?”, majd a jelenés végén egy költői kérdéssel búcsúzik a dermedt tanútól, hogy: „Te fiú vagy, vagy lány?”, majd kevélyen visszaindul a hetedik emeleti lakásba, amiből nem tud kijönni. A szürreális jelenet után én már rutinosan mosolygok, miközben kétségbeesetten próbálom kitalálni a helyes magyarázatot, talán egy dadaista színház előadása szóba jöhetne, ehhez mégiscsak kevés az, hogy a művésznő Művész, esetleg szívbeteg.

A vidámnak mondható pillanatokon túl a hangulat persze inkább komor, ugyan a verekedések szünetelnek, de Zsazsa most az intrikákra kapott rá, talán mint egy mellőzött anya így próbálja visszarendezni felém a hozzá fűző kötelékeket. A műhelyben már hárman dolgozunk, egy lány, akit egy ismerős hozott alkalmazottnak, én és a barátom, Zsazsa pedig józanul és ittasan is többnyire fent az ágyában fekszik, hiszen Beteg. Csicsi leginkább fent segít, ami inkább az idő tanácstalan múlatásának tekinthető, hiszen sok dolga nincsen, amikor felmegyünk, általában ő is az ágyon alszik, Zsazsa pisszeg csendre intve, hogy halkan, mert Csicsi fáradt.

Aztán megismerkedek életem első nagy barátnőjével, Zsazsáék most újra vidéken vannak, úgyhogy alakul a románc, a szülei engem is úgyahogy elfogadnak. Anyagi helyzetem, amit eddig egyfajta létminimum alapjárata jellemzett, most hirtelen megváltozik, a Zsazsáék által tervezett plakettek és hamutálak folyamatos készítése és szállítása mellett ugyanis a barátommal kiagyaltunk egy új figurális stílust, ami hamar kapós lett a piacon, így aztán sült csirkét eszünk tokaji borral, fizetjük a számlákat, Videoton rádiósmagnót veszünk, mi több, a pénzből még marad is. Kis kommunánk gyarapodik, vendégül látunk minden régi barátot, a magunk kispályás dimenzióiban afféle bohém szocialista aranyifjak vagyunk, így barátnőmmel hamar felmerül bennünk, hogy akár össze is költözhetnénk, nem úgy, ahogy a spontán kis kommunában gyakorlatilag amúgy is vagyunk, hanem ketten, egy bérelt lakásban, rendesen. Én az ötlettől, bár tetszik, elsőre megijedek, hát végül is van lakásom nekem, meg hát mit szólnának Zsazsáék, lehet, hogy ez árulás. Így aztán roppant lelkifurdalással lapozom én is az Expressz újságot, valamint cetliket ragasztgatok, azért is Budán, merthogy ha már lúd, legyen kövér. Így történik, hogy ezerkilencszáznyolcvannégy őszén

rábukkanunk egy bútorozott kis kertés házikóra a Jánoshegy tövéénél, egy idős házaspár lakja a másik lakrészt, a bácsi festő, a művészet örök.

Zsazsáék újra Pesten vannak, megtörtént a szembesülés, a hangulat egy kicsit fagyos, miért kell nekem másik lakás, amikor itt a mienk, minek szórni a pénzt, a barátnőmet ugyanakkor teátrális puszikkal fogadja, elméletileg mindig drukkolt gyerekkori szerelmeimnek, merthogy mi nemcsak anya és fia vagyunk, hanem két jó barát. Most józanok, de a nemtetszés feszültsége így is érződik, pedig hát nem mindegy nekik, hogyha úgy sincsenek itt, akkor én hol lakok? A lakás amúgy nem üres így sem, mindennap itt dolgozok, meg hát a munkáskezű barátok lakják így is, Apának például szerintem fel sem tűnik a változás. Ő amúgy most két barátnőt váltogat, az egyik kicsit tenyeres-talpas, mi csak vasutasnőnek hívjuk, tényleg csak a tányérsapka hiányzik róla, a másik idősebb, neurotikus szőkeség, akit Apámban talán a bárdolatlan optimizmusa fogott meg. Apa és Zsazsáék közt a viszony is enyhült, már-már köszönnek egymásnak, könnyű persze jobbra távolból szeretni. Aztán eljön a nap, amikor Zsazsa és Csicsi meglátogatnak engem, a tékozló fiút, eljűk megyek a buszmegállóba, valamiért a torkomban dobog a szívem. Zsazsa lihegve kapaszkodik a hegyre, majd amikor megérkezűnk, macskamód gyanakvóan fürkészi a házat. Nem is tudom, mit érezhet most, mintha meg lenne sértve, talán úgy gondolja, mégsem lehet ilyen egyszerűen elhagyni őt, vagy még egyszerűbben irigy. Egyedűl vagyunk amúgy, mi, a szentháromság, kis barátnőm iskolában van, végzős gimnazista, így aztán visszaköltözik belém a gyerek, már szégyellem is ezt az egészet, erősödik bennem az örök bűntudat, egészen addig, amíg Zsazsa ki nem mond egy emlékezetes mondatot. Amikor megtudja ugyanis, hogy a házrészt havonta ötezer forintért béreljűk, csak ennyit mond: „Végűl is egy hónapra egy kurva sem kerülne kevesebbe”. Elsápadok a döbbenettől, de nem vagyok még elég nagy ahhoz, hogy én mutassak ajtót neki, így Csicsi fogja karon, akit szintén mellbe vág a dolog, én pedig némán, leforrázva és tanácstalanul nézem, ahogy elindulnak a lakásból, és a hegyről lefelé.

Másnap arra érkezek, hogy a változatosság kedvéért részegek, mi ilyenkor is lent dolgozunk, ha lehet, csak vécére járunk fel, akkor is csak csendben és óvatosan, de nem eléggé ahhoz, hogy Zsazsa ne vegye észre, hogy panaszaihoz lehetséges hallgatóság érkezett. Mindegy neki, melyikűnk az, ilyenkor az ágya szélére kell űlni, mint egy haldoklónak,

és átlag egy órán át hallgatni a keserűségeit, miközben Csicsi szintén fáradtan pihen, legalábbis behunyt szemmel fekszik a másik ágyon, hallgatja nyilván ő is a végtelen történetet. Így telnek újra a napok. Zsazsa valamiért naivul azt hiszi, hogy az intrikáit mi odalént szintén valamiért nem beszéljük meg, így az „oszd meg és uralkodj” elvére épülő stratégiája leginkább számára bukás, az aktuális beteglátogatónak ugyanis menetrendszerűen a lent lévők bűnei kerülnek bemutatásra. Közbeszólni nem érdemes, mert akkor felizgatja magát, és úgy búcsúzni nehezebb, ugyanakkor a képtelenségeket szótlanul hallgatni sem egyszerű, emiatt lassan pattanásig feszülnek az idegek. Egy este aztán a lány, aki velünk dolgozik, sírva jön vissza hozzánk, hogy a védelmünkben ellent mert mondani Zsazsának, ezért odafent már áll a bál, menjek fel, az lesz a legjobb, ha sietek. Ők elindulnak haza, engem is vár fent a régi otthon és a megszokott hangulat, az egyes számú közellenségé most a munkatársaim váltak, akik engem és őket is kiforgattak a műhelyünkből, hogyhogy nem veszem észre, hogy kihasználnak, bezzeg ha tudnám, hogy mit mondanak a hátam mögött. Utolsó roham ez a megmentésemre vagy a visszaszerzésemre, hátha visszaáll a régi rend, utolsó gyerekes reménykedés részükről, hogy én ezt még elhiszem. Csicsi is tombol, hiszen ő mindenkiről csak rosszat hallott, beleértve persze saját magát is, egy ilyen rossz világban pedig miben higgyen az ember, ha nem a rosszban magában. Nem tudom eldönteni, hogy idővel én lettem felnőttebb, vagy ők lettek gyerekesebbek, de ezt az egészet most kívülről látom, mondhatni harag és félelem nélkül szemlélve a részeg és értelmetlen hisztériát. Tűnődök, hogy mi lehetne jó nekünk, hogy milyen is lenne az az évek óta várt újjászületés, ami csak nem érkezik, hogy milyen az az Eldorádó, amit sohasem találtunk meg. Nézem őket, nézem az éveinket messziről, de csak a démont látom, ahogy a fejét rázza fölöttünk engesztelhetetlenül, nézem az életünket, de csak nekifutásokat látok, és elbotlásokat a cél előtt, koldulást látok, és követelőzést a szeretetért, amit sosem ismertünk meg. Aztán visszatérnek a keserű hangok a fülembé, és már tudom, hogy itt a vége, mint ahogy másnap vége is lesz az egész múltamnak, amit velük töltöttem, hosszú időre vagy talán örökre, a másnapban pedig tényleg ott állok az ajtóban és már mondanám, hogy elmegyek és nem jövök többé és ne keressenek, de ők ki sem nyitják, mert áruló lettem a többiekkel együtt mára én is, azoknak pedig, akik

most újra tönkretették az ő szerencsétlen életüket, kívül tágasabb. Nincs mit mondanom, elindulok lefelé a lifftel, innen tíz év hosszú út vár ránk a legközelebbi találkozásig.

Nehéz hónapok teltek el, noha érzem, vagy inkább értem, hogy így kellett lennie, a lelkipurdalástól és a büntudattól aludni is alig tudok, otthagytunk, otthagytam mindent, bár elköltözve már úgyis el voltam, de kerámiázni is kell valahogy. Átmenetileg a budai kis lakásban dolgozunk, agyagot tudunk venni, bérégetésben meg szintén ki tudjuk égetni valahol. Inkább az árulás nyomaszt nagyon, hogy az ember az anyját nem hagyhatja el, lehet, hogy mégis feladtam a megváltás előtt. Hogy mit tehettem volna még, nem látom magam előtt, a rossz érzés a zsigereimből jön, a kötelesség- és felelősségérzés régről belém égett. Maradnak hát a rémálmok és az idő múlása az évek folyamán. Most azonban újabb furcsa dilemmával küszködök, figyeljete! Apával találkozok hamarosan. Képzeljétek csak, ahogy két néma beszélni kezd, tulajdonképpen nem is tudom, pontosan miről is kéne, és hogyan vágjunk majd bele. Na lássuk!

Ülök a Deák téren, a buszpályaudvar mögött a parkban, én írtam a levelet, ide beszéltük meg a találkozót, Apa pedig pontos, ebben rá mindig számíthatok. Meg is jelenik, elegáns ballonkabát van rajta, meg hát magas és jóképű hatvankét évesen is, ugyan tízet letagadhatna, de én most látom közről, hogy az emlékeimben élő Apa megöregedett. Kezet talán mégsem kéne fognunk, a puszi meg hirtelen lenne, így köszönünk és a padra egymás mellé leülünk. Zavarában előveszi a leveletem, nézi és könnyes a szeme, és mondja, hogy boldog, hogy újra találkozhatunk ilyen sok idő után, én pedig nem mondom neki, hogy hát ez rajta is múlt, mert most újra tizenhárom éves vagyok, mint amikor legutoljára beszéltünk, egy gyerek meg hogy mondhatna egy felnőttnek ilyet. Aztán mégis mesélni kezdek, hogy van egy barátnőm és egy lakásom, és hogy Zuglóból végleg elköltöztem, amit ő megért, ezt mondja is, aztán hirtelen vált, mintha az a régi tegnap tényleg tegnap lett volna, hogy menjünk el a rokonokhoz, és eljön majd főzni hozzánk valamelyik ünnepen. Látszik, hogy megkönnyebbült, megkönnyebbülök én is, hogy a dolgok ilyen egyszerűek, ő meg már meséli, hogy tegnap mit evett, meg hogy vasárnap kikkel teniszezett, csak beszél, beszél és meg-megpaskolja a lábamat, igen, ő az, az Apa, akit ismerek. Elkezdődik hát egy újabb, tíz évre szóló láthatás, ahol fölnöttek láthatódnak, így pár hetente vagy

havonta újra találkozgatunk, Zsazsáékról szó sem esik, erről én sem kérdezek, sörözve és basszus hangon énekelve főz viszont nekünk finom és zsíros ételeket, és újra tanulhatok tőle régi történeteket, és okulásomra elmondja nekem, hogy az ember akkor boldog, ha egészséges és kialudta magát és evett rendszeren.

* * *

Ugorjunk hát most nagyot, nagyobb, mint ebben a történetben valaha, már nem huszonkét éves vagyok, hanem harminckettő leszek, eltelt a tíz év, elmondani nehéz lenne, hogy mi minden történt eközben velem. Pedig az idő nem állt, albérletek és barátnők jöttek és mentek, törtek és forrtak a csontjaim, elhagytam a kerámiát is, mostanság furcsa tudományoknak és filozófiáknak hódolok, ez az év most reneszánsza másképp is az életemnek, de egy dolog számomra tíz év óta is titok. A Wigwam és Zsazsáék csak emlékezetem lezárt kriptájában élnek, azt is, hogy élnek, csak Apától tudom, aki, ha Zsazsáék nagy ritkán Pesten vannak, hoz róluk híreket. Az idő nagy gyógyító, megfakult bennem mára sok fájdalom, valami pedig azt súgja, hogy eljött az idő újra leülnöm és szembenézni velük. Űzetett az életem pedig, de mástól, pénzem nincs, de vannak tartozásaim, alig eszek, miután nincs mit, idealistaként idealista alapítványok reménytelen sorsán szélhámos lovagként dolgozok, még jó, hogy mostanában versekkel vigasztalódó ifjú költő vagyok. Álmodozok és álmodok sokat, mostanság újra Zsazsáékról is, de már ritkább ezek közt a rémálom, mint régen, úgyhogy ha hiszitek, ha nem, dolgozik bennem a hit, hogy látni egymást újra érdemes. Dolgozik bennem persze a kíváncsiság és a nosztalgia is, milyen lehet a múltam Wigwamja, milyen lehet a zuglói lakás. Az utóbbit ugyan láttam pár éve, Zsazsáék épp vidéken voltak, és Apa beengedett, amit láttam, azt viszont nemigen feledem.

Képzeljétek, ahogy öt-hat év után megyek felfelé a lifttel, amivel utoljára akkor lejttem, és bár tudom, hogy egy éve már, hogy Zsazsa és Csicsi a lakásban jártak, a gyomromat rutinszerűen szorítja össze a félelem. Apa kinyitja az előszobaajtót, én pedig mintha álmodnék, nézek körül a múltban, az ajtókon ott a rács most is, amit gyakorlottan félrefeszítve kígyóemberként siklok be a mi keletlakásunk szobáiba, ahol minden majdnem olyan, mint azon a régi napon, betörőként simítom

végig az ismerős bútorokat, gyerekkorom elfeledettnek hitt tárgyait, aztán döbbenetesen akad meg a szemem a régi akváriumon az ablak mellett, az alján pár ujjnyi vízben ott van Miklós, ha nem látnám, nem hinném, hogy él, egyedül van, társai nincsenek, már régóta magányba ette magát, a besütő Nap termelte algákon él, kerek szemekkel bámul a változatlan semmibe, mint az elpusztíthatatlanság vízben lebegő szobra, az akvárium oldalán pedig ott a négy apró mágikus betű, amit én ragasztottam fel annak idején, ezt a szót alkotják: Élet. A poros szobában amúgy filodendronok is dacolnak az idővel, megnyúlt légyökereikkel szerezve meg a levegőből maguknak a vizet, élnek ők is, engem mégis a múmiák és a múlt rettenete legyint meg, és a szobából, majd a lakásból ahogy jöttem, kiosonok.

Most azonban, mint József Attila ama bizonyos kávéházi szegleten, írom magamnak a verset, hogy holnap anyámmal találkoztam volna tíz év után és holnap harminckét éves leszek. Nem mentem mégsem, pedig az én születésnapjára ajándékomként szántam volna magam Zsazsáéknak, most így alakult. A sors azonban résen van, a filozófustársaság, ahová jelenlegi barátnőmmel járogatok, épp a mi falunkba szervezi filozófiai szüretét, megyünk hát velük, izgalmas öröm ez fürge eszű barátnémnak is, hisz így ő is láthatja majd Zsazsáékat, kiket csak hírből ismerhetett. Kocsival visznek, elmés szóváltások közepette közeledünk, de én már a faluszélen, a szőlőnkénél fészkelődni kezdek, kíméletlenül tolakszik elő mindenhol a gyerekkorom. Lepakolunk a panzióban, és én elindulok az őszi délutánban a Wigwam felé, tudják, hogy jövök, írtam levelet és küldtem verseket. Megállok a régi kapu előtt és becsöngetek, a szívem a torkomban dobog. Aztán kinyílik a kapu és meglátom Zsazsát és Csicsit, óvatos, könnyes örömmel néznek, aztán Zsazsa kitárja a kezeit, a nagyot és a kicsit, és sírva öleljük egymást mindnyájan, mint régen, de bizony erre a katarziszra várni kellett sokat. Egy darabig nincs is mit mondani, csak mosolygunk egymásra furcsán, aztán a házba megyünk. Át a tornácra, be a szobába, ami nem sokat változott, nem úgy, mint ők, akik olyanok lettek, mint a manók, kicsik, gömbölyűek és öregek. Most fogom fel, hogy Zsazsa már néni, aki lassan hatvankét éves, kerek arca olyan, mint a ráncos almák, a haja már őszes, a bőre kicsit pergamenszerű. Csicsi is hozzáöregedett, az arca csupa heg és barázda, kis szakáll a deres, fogai alig vannak, ezért most ő beszél mókásan és pöszén. Valami más lett, elsőre minden olyan öregesen nyugodtnak tűnik, az egész lakásban

most tényleg van valami határozottan mesei. Zsazsa hatalmas zöld foteljében királynőként trónol, a háta mögött patinás bőr spanyolfal, hasán puha pokróc, lába alatt kis bársonypuff, az asztal szélén aranyburás állólámpa világít, miközben Csicsi előzékenyen gyógyteával kínálja, hű apródhoz illőn. Mesélik, hogy nem isznak, meg hogy Zsazsa nagyon beteg, egymás szavába vágva sorolják életük aktuális akadályait. Magamban mindent gyenge gyanakvással hallgatok, némi óvatos távolságtartás van bennem akkor is, amikor én beszélek, hisz félek én a gyíktól is. Nyájasak másnap is, amikor a panzióból a visszaindulás előtt kis barátnőmmel jövünk át búcsúzni, de Zsazsa odasúgja nekem, hogy Csicsivel vannak még gondok, mert néha iszik, aztán amikor Apára terelődik a szó, mindketten hideg hallgatásba burkolóznak, így lehetséges segítségnyújtásaim után való érdeklődésüket én is mérlegelve fogadom. Megállapodunk hát abban, hogy ha Pesten járnak, keressük egymást, aztán elköszönünk, én felnőtt komolysággal ölelem meg őket, de a megkönnyebbülés érzése mellett, belül valami óvatosságra int.

Pesten meglódul az életem, rendezvényt szervezek, írok, a tévében szerepelek, sőt közreműködök, a téma a haldoklás és a halál, körülvesznek a hozzáértő, komoly szakemberek. Apának is mesélek, nem nagyon érdekli, de azért felírja a naptárába, hogy az adást ne felejtse, aztán azt mondja, hogy hát mindenki meghal, őt életében szeressék, a hamvait is majd szórják szét, gondja vele másnak a sírnál később ne legyen. Apa furcsa ember, gátlástalan és figyelmetlen, de őszinte és jóindulatú, valahogy megszerettem ebben a tíz évben, meghat, ahogy mondja, hogy kisfiam, hát én mindig kicsinek álmodlak és hogy bánja, hogy akkor jobban nem szeretett. Optimizmusát nem árnyékolja semmi, ha valami nem sikerül, azon hamar túlteszi magát, főhadnagyi díszegyenruhájában, amit a rendszerváltás után kapott, vigyorogva biciklizik a zuglói kocsmákba, hetvenkét éves létére nőket hajkurász. Ritkán látjuk egymást így is, ő jön főzni kéthetente, én valahogy Zuglóba még nem kívánkozok. Zsazsáék jönnek hamarosan Pestre, őket várom, elérnek már telefonon is. Most megy majd az adás a halálról, ha minden igaz, ők is nézik, talán Apa vagy ők utána rám csörögnek. Pár napra rá valóban keresnek, valójában üzenetet adnak át nekem Zsazsáéktól, amit elsőre nem hiszek, pedig igazabb nem nagyon lehetne, hogy meghalt Apa, Csicsi a szobájában, a földön fekvé találta meg.

Ó, nem lehet, hogy Apa meghalt!, én nem hiszem!, elhinni ezt idő kell nekem. Hogy az egész élete, ami volt, az most nincsen, felfogni nem lehet, így csak ülök tovább a széken, de belül megtántorodik valami bennem, valami jajongva felbődül, hogy ez most igaz, és Apából innentől csak a múlt marad. Hát itt a halál, nem a tévében és a rendezvényeken, ahol csak szavakról beszéltünk, most fogom fel, hogy talán nem is látom már apát többé sosem, mert elvitték, elbúcsúzni miért nem lehetett, kavargok bennem minden, szürke arccal indulok haza. A barátnőm még nincsen otthon, az utcán fel-alá járkálva várom, aztán, ahogy megjön, a nyakába borulva felnőtt fejjel sírom, hogy meghalt, hogy meghalt az apukám. Magam sem gondoltam volna, hogy így fog hiányozni, másnap már a zuglói lakásban vagyok, látni akarom legalább a helyet, a szobája nyitva, feltűródött a szőnyeg, ahogy elesett, a padlón vérfolt, és a műfogsora, az újságja az ágyon, magányában az utolsó pillanat vajon milyen lehetett? Megjárom hát a halál bürokráciájának kálváriáit, Zsazsáék visszautaztak, szerintem megérthető. Apám rokonai temetni akarnak, de én Apa kéréséhez kötöm magam, tehát hamvasztják, így is lesz búcsúztatás, amiről én mint a főgyászoló jó negyedórát kések, perzselnek a szúrós tekintetek. A rokonság aztán szétszéled, nincs sok minden már, ami minket összekötne, én pedig szatyromban Apa hamvaival a trolibuszon, a megüresedett nyugatlakásba hazaindulok.

Az idő telik, elmúlt egy újabb év, de Apára még mindig sokat gondolok, furcsa dolog a halál, még nemrég is úgy éreztem, hogy azzal, hogy meghalt, az életét árulta el, mintha azzal, hogy nincsen, értelmüket vesztették volna az idáig vezető léptei. Árvának vagy félárvának érzem magam, hiszen itt vannak még Zsazsáék, akiket most a késő őszben újra meglátogatni megyek. Megyünk, mert az útjaim újra elkanyarodtak, elköltöztem egy wigwamszerű régi kertés házba, és van egy új barátnőm, akivel később majd tizenkét éven át a zuglói lakásban együtt éljük az életünket, de most még fiatal szerelmesként csak a boldog jelent látjuk, ismeri ő is Zsazsáékat és a múltam, vidékre így misztériumhoz illő komolysággal indulunk. Az átszállásnál megmutatom neki a padot, ami a hatvanas évektől ott áll változatlanul, a faluba már sötétben érünk, a fagyos novemberi estében az utcát a neonlámpák kísérteties fénybe vonják, mintha hallucinálnánk, a ház felé úgy lépkedünk. Valahogy nagyon furcsa az este, a Wigwam deres udvarán köd gomolyog, a kőfalon túlról a sötétbe egy fényszóró kékes fénye hasít, ami a kórók és az

elszáradt bogáncsok szikkadt szárain keresztül vet túlvilági árnyakat. A lakás azonban meleg, Zsazsáék komolyan fogadnak, valamiért én is nagyon komoly vagyok. Biztonsággal állok most a lábaimon, nézem Zsazsát a trónjában, úgy érzem magam én is, mint egy távolról jött király. Nincs pedig semmi különös ok az ünnepegyességre, amiről beszélünk, az megszokott, Csicsi a konyhában barokkos vacsorát melegít, amit a régi porcelántányérokból eszünk meg, aztán rájövök, hogy a beszédem és a viselkedésem lett más, eltűntek belőle a gyerekkor riadt megfontolásai, és ez az erő itt, ebben a különös hierarchiában most hatalom. Zsazsa pedig veszi a lapot, átérzi a megváltozott helyzetet, érzem, hogy most fogja fel, hogy keserű felnövésemben felnőttem végül, akinek élete és méltósága van. Játszunk már inkább a szavakkal, értek hozzá én is, aztán Zsazsa hirtelen mintha urasan meghajolna, és kimondja, hogy mit érnek kard ellen a fűzfavesszők, bennem pedig hirtelen minden helyre kerül, hogy minden játék volt eddig, amiben Anya, Apa, Mama, Jancsi és Én játszottunk önfelelt szenvedéseinkben, és semmi sem ment kárba, mert a várt Eldorádóban telt mindig az életünk, amit nem keresni, csak észrevenni kell, és hogy van újjászületés, csak valaminek előtte meg kell halnia. Mindezt mégsem mondom ki, hiszen tart még a játék, de hogy valami megtörtént, azt érzem itt belül. Lefekszünk aludni a Wigwamban, ahol, mint utazó vándor, talán most először érzem magam otthon, másnap visszaindulunk.

* * *

Eltelik a Karácsony, és Pesten is óvatoskodik már a tavasz, Zsazsáék ígérték, hogyha Pesten járnak, megnézik majd a kertés házat is, ahol most lakunk. Szép tényleg, patinás régi tárgyakkal van tele, az ezerkilencszázas évek elején épülhetett. Nekem nagy öröm mindenképp, főleg, hogy kályhákkal fűthetek, ami majdnem olyan, mintha gőzmozdonyt vezetnék, meg hogy padlás és pince van. Az egész hangulat olyan, mint a Wigwamban, még Mama elindiánosodása előtt, a házat őserőnek érzem, amiben a múlt: gyökér. Bár a helyzetünk, főképp anyagilag, bohémesen bizonytalan, barátnőmmel a fiatal felnőttek boldog virágkorát éljük, a régi bútorok mint nagyapák és nagymamák állnak mosolyogva szeles életünk mögött. Én írok és előadásokat tartok, most is éppen Esztergomban, egy iskolában adok elő, amikor a végét

kivárva komor arccal félrehív a szervező, aki Pestről üzenetet kapott. Ismerem már ezt a tekintetet, tudom, hogy nagy baj van, csak azt nem még, hogy mi, az irodából sápadtan telefonálok haza, így a barátnőm mondja el, hogy Zsazsa meghalt, vagyis hogy meghalt az anyám.

Mellbe vág újra, de most mégis másképp érint meg a halál, mintha tudtam volna, habár nem számítottam rá. Az estébe és az éjszakába üres és hitetlen szemekkel révedek, aztán már a vonaton vagyunk másnap, és a pár hónappal ezelőtti különös estén gondolkodunk, amikor végül is már megtörtént a búcsú és kibomlott a kötés, és hogy talán arra kellett tíz évet várnunk, hogy elengedhessük egymás kezét. Aztán Csicsi sorsán tűnődünk, aki most egy tanácstalan és magatehetetlen újszülötthöz lehet hasonló, majd újra és újra elképzelem Zsazsát, ahogy lélegzet nélkül és viaszfehéren fekszik az ágyán, hatvanhárom földi év után. A vonat majdnem egy órát késik az átszállásig, pedig InterCity, az állomáson egy Trabantban várnak ránk a falusi ismerősök, akik a házig visznek el. Újra a kapu, a tornác és a szoba, ahol hirtelen ránk szakad az enyészet, a fájdalom és a téboly borzalma, a lakásban a halál tömény és átható szaga fogad, és Csicsi az eszméletlenség határáig részegen, ahogy az asztalt és magát ütve zokog, majd elcsitulva és szipogva motyogja, hogy hát nem értitek, meghalt a Zsazsa. A végső rettenet még várat magára, a bezárt ajtajú hálószobában fekszik anyám, aki, mint ahogy később megtudjuk, már három vagy négy napja halott, így a viaszfehér békesség látomása helyett az oszló hús szavakkal nehezen kifejezhető iszonyatával kell szembenézni, tudva közben, hogy a halott, akit látok, évtizedeken át élt velem, most pedig az arca kékeslila, vagy még inkább fekete, és a felismerhetetlenségig felduzzadt rettenetesen, a szája és az orra feldagadt, de hát mégis ő az, a felpuffadt testből kilógó ismerős kezek is az övéi. Jövet azt képzeltem, de most nem érintem meg mégsem, elhátrálok a halál végső bálványától inkább, egy pillanatra megcsap most engem is az ájulás szele. Bezárom hát az ajtót, és csak most nézek körül a lakásban, ahol napok óta változatlan minden, az asztalon a régi kukta, benne merőkanál, a porcelántányérokban céklával főtt szívpörkölt festői maradványai, a sarokban pedig az üres trón, mintha Zsazsa belőle még csak most állt volna fel.

A lidérces éjszaka a halottal a házban nehezen telik, de én álmomban egy titokkal lettem gazdagabb, így most már megbékéltebben teszem a dolgomat, koporsót hozatunk, mint Mamának, a temetéshez sírásókat és

papot rendelünk. Csicsi részeg most is, mi mást tehetne, én pedig a nappali fényben fürkészem a halottat, nem Zsazsát és nem Anyát látom már benne, csak a levetett testet, amit el kell temetni. Így egy szekeret állítok meg a ház előtt, amin két cigány ül, hogy egy halottat kéne a koporsóba segíteni, a koporsót pedig a temetőbe kivinni, hát jönnek is be, de az ágnál megtántorodnak ők is, eddig nem láttak ilyet. Hárman emeljük be végül, Csicsi aléltan ül egy széken, de ahogy a koporsót a kapun kivisszük, mintha megérezné, egy állati sikoltás szakad ki belőle, aztán újra elcsendesül. Elindul a szekér, de most másképp, mint Mamával, a bakon a cigányok, barátnőm a szekér mögött lépdél, én pedig a koporsón ülök, mert a fedél nem zárul rá a felfúvódott testre, és az egész amúgy is vészesen inog. Szögeket kapok hát hozzá a ravatalozóban, verem is őket bele a koporsóba rendesen, majd megyünk vissza a házba, ahonnan Csicsivel indulunk majd újra a temetőbe délután. Maga a temetés rövid, alig vannak az ismerősök, a pap pedig láthatóan siet, igaz, Csicsi a szentbeszédbe közbe-közbe szól. A koporsóvivők léptei kicsit bizonytalanok, egyikőjüké különösen, én veszem hát át a helyét, míg végül Zsazsa koporsója a szülei fölé kerül.

Újra a Wigwamban vagyunk, üresebb nem is lehetne, és én rádöbbenek, hogy a főszereplő ment el közülünk, és most lett vége a bálnak, ennek a bőléba áztatott, hosszú jelmezbálnak, és körülnézek az értelmét vesztett üres színpadon, ami pusztá díszlet immár, az idő elkoptatta és megérlelte a kulisszákat, a tárgyak és a ruhák szanaszét gazdátlanul hevernek, a céklás szív még mindig ott van az asztalon. Ha behunyam a szemem, megelevenednek újra a jelenetek, régi zenék szólnak hozzá, mintha egyszerre lenne itt a múlt minden pillanata, a konyhában, Mama tesz-vesz, az asztalnál Apa és Anya beszélget, mint régen, Ripi pedig csendben fekszik az asztal alatt. De csak mi ülünk most az üres szobában Csicsivel, aki sóhajtozva gyűjtja egymás után a cigarettákat, most nincs jövője, egyszerűen életben maradt. Nekem pedig eszembe jut az előző éjszaka megváltó titka, és ez a búcsúm tőletek.

Fekszünk hát újra a sötétben, ami mélyebb talán nem is lehetne, belélegezzük a halál émelyítő és édeskés szagát, miközben Csicsi állati hangon zokogva járja a szobákat, és Zsazsa teste a hálószobában fekszik iszonytató ravatalán. Aztán az álom hús keze szelíden lefogja szemeim, hogy kigyúlhasson egy zöld fény, ami most mindent átragyog, és ebben a fényben anyámat látom, ahogy forogva táncol fiatalon és önfeledten, és

boldog szemeivel ép kezeit nézi, karcsú testén szép smaragdruha, ami a táncban uszályként kering vele, az arcán pedig befelé tekintő végtelen mosoly sugárzik, ami nem ismer bűnt, szenvedést és halált, csak a boldogság teremtő erejét, amit, most mindent megértve, megköszönök neki.

POPPER PÉTER UTÓSZAVA

MOST,

ismeretlen olvasótársam, amikor befejezted a *Bólébált*, és letetted a könyvet, elárulom neked, hogy ha előszót írok hozzá, így kezdtem volna: Vigyázz! Mert ez varázskönyv. Zseniális szuggesztivitással magával visz a gyerekkorba, a kínok és a hűség birodalmába. Akár akarod, akár nem, tele lesz vele a lelked! Vagy messzire elhajítod magadtól.

Tényleg van ilyen? Van ilyen végtelennek tűnő, önmagát egyre mélyebben leleplező nyomorúság, a soha el nem érkező megváltás várása, és egy olyan gyerek, aki minden szenvedést, megalázást átél ugyan, de mégis nyomtalanul leperreg róla? Arcán megmarad az élet dolgain csodálkozó mosoly, és helytáll a legképtelenebb helyzetekben is, mert mindhalálig hűségesnek kell lenni a Mamához, az Anyához, a szeretőjével együtt, az Apához, még a saját betegségeihez is... Egyszóval a születéssel meghatározott karmához – amiről akkor még fogalma sincs. Hát mégis mi tartja talpon? Mitől őrzi meg jóindulatát, ami minden sérelmet elvisel? Isten impregnálta volna a traumatizáltság ellen?

Vagy bujkál ebben a regényben valamilyen sötét humor, könnyed részegség, mint amellyel a bólé telíti a fejeket, s a bál, a sorsfordulók tánca, aminek mindig ugyanaz a ritmusa és a figurái, mégsem unalmas, mert kicsit szédület, kicsit álom, ami elviselhetővé teszi a kajánul gonosz valóságot? Nem tudom. Csak annyit mondhatok, hogy olvassátok el mind, akiket érdekel, hogy milyen dráma és tragikomikum őrjöng és csitul, majd horgad föl megint az élet polgári látszata alatt. Az egészséges túlélés lehetősége egy gyerek részéről, aki csodálkozva, megdöbbenve, de elfogadja a felnőttek bizarr világát. Mert ez a regény tulajdonképpen tanúságtétel a szeretet mellett. Olyan, mint a viharzó tenger: többméteres hullámok fenyegetik az életet, de alatta nyugodt a sok ezer méter mély víz. Elképesztő indulatok, hisztériák, ütések és rúgások kavarnak az élet felszínén, de mögöttük ott áll három ember, és néha megfogják, megszorítják egymás kezét. Olyan összetartozás ez, amiről Illyés azt írja, hogy az Isten sem szakíthatja ketté.

Paulinyi Tamás jelentős írói tehetségét ma némileg elfedi az a tény, hogy a magyar ezoterikus spirituális élet egyik leginkább figyelemre méltó, vezető alakjává vált. Írásai, előadásai és az évek óta zsúfolt

teremben működő Szintézis Szabadegyetem vezetése biztosítja szellemi rangját a honi kultúrában. Szabadegyeteme mindig helyt ad a másfajta világszemléletet képviselő előadóknak is. Gondosan őrzi az előadások, viták, bemutatók színvonalát, határozottan elutasít minden olcsó álmisztikát, tudományos látszatot keltő elméletképzést. Hangsúlyozottan kell kiemelni érdemét abban, hogy a Szintézis – miközben lehetővé teszi a keleti bölcsélet és művészet megtapasztalásának személyes élményét is – mindig megőrzi hallgatóságát a realitások talaján.

Merre vezet Paulinyi útja? Költő, író, filozófus, ezoterikus gondolkodó. Úgy érzem, mint gyerekkorában, ma is vigyáznak rá a Halhatatlan Istenek. Tudják, hogy a magyar műveltségnek ez a színes, érdekes egyénisége mennyire fontos szerepet tölt be pénzimádó hétköznapijainkban, a szellemi éhségtől szenvedő, a lélek kalandjára áhítózó művelt és kevésbé művelt, de szívvel rendelkező emberek életében.

A könyv elektronikus változatának kiadója
Kossuth Kiadó
www.kossuth.hu

A kiadásért felel a Kossuth Kiadó vezetője.

Az e-könyv létrehozásában közreműködött:
Katona Zoltán, Pekó Zsolt
Projektvezető: Földes László

A borító Juhász János *A tanács* című
festményének felhasználásával készült.

Szerkesztette
Szalai Lilla

ISBN 978-963-09-8686-1

© Kossuth Kiadó 2016
© Paulinyi Tamás 2016

Minden jog fenntartva.
www.multimediplaza.com
info@multimediplaza.com